

**UCHWAŁA NR LXXX/1093/23
RADY MIEJSKIEJ W ZAWIERCIU**

z dnia 29 marca 2023 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz art. 16 b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 590 z późn. zm.) na wniosek Prezydenta Miasta, po wysłuchaniu opinii właściwej Komisji,

- Rada Miejska w Zawierciu

- uchwała

§ 1. Przyjąć Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Zawiercie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Beata Chawuła

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY ZAWIERCIE
NA LATA 2023-2030**

ZAWIERCIE 2022

PODMIOT

Gmina Zawiercie
ul. Leśna 2
42-400 Zawiercie

WSPARCIE DORADCZE

ZESPÓŁ ZARZĄDZAJĄCY STRATEGIĄ
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH

OPRACOWANIE

ZESPÓŁ DO SPRAW ROZWOJU
I STRATEGII MIEJSKIEGO OŚRODKA
POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAWIERCIU

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	4
1. Wstęp	4
2. Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii.....	7
II. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA ZAWIERCIE	12
1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Zawiercie	12
1.1. Uwarunkowania demograficzne miasta Zawiercie	12
1.2. Ochrona zdrowia	16
1.3. Edukacja.....	18
1.4. Kultura i sztuka	20
1.5. Sport i kultura fizyczna	22
1.6. Rynek pracy	22
1.7. Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej	27
1.8. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna.....	32
2. Diagnoza problemów społecznych miasta Zawiercia.....	35
2.1 Ubóstwo	38
2.2 Bezrobocie.....	39
2.3 Problemy osób starszych i niepełnosprawnych	40
2.4 Bezdomność	45
2.5 Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin	48
2.6 Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania.....	51
2.7 Przemoc w rodzinie	54
3. Identyfikacja problemów społecznych na terenie miasta Zawiercie na podstawie badań ankietowych	57
3.1. Metodologia badania	57
3.2. Analiza zebranych danych	58
4. Analiza SWOT	71

III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII	79
1. Wizja i misja Gminy Zawiercie w zakresie polityki społecznej.....	79
IV. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII	96
1. Ramy finansowe	96
2. System wdrażania Strategii	98
3. Monitoring i ewaluacja strategii.....	100
V. PODSUMOWANIE.....	103
VI. SPIS SKRÓTÓW, TABEL I WYKRESÓW	105
1. Wykaz ważniejszych skrótów używanych w dokumencie:.....	105
2. Wykaz tabel	107
3. Wykaz wykresów	109
4. Załączniki	110

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Wstęp

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2023-2030” jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Gminy Zawiercie. Dokument wskazuje obszary problemowe, prognozę zmian oraz priorytetowe kierunki działań niezbędne do osiągnięcia przyjętych celów.

Obowiązująca dotąd „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie” została opracowana w 2014 roku, wyznaczając kierunki działań do końca 2020 roku. W wyniku pandemii koronawirusa, która znacząco zmieniła sytuację społeczną podjęto decyzję, by pracę nad aktualizacją dokumentu przesunąć tak, by istotnych decyzji nie podejmować w bardzo niepewnym okresie. W roku 2020 podjęto decyzję o przedłużeniu okresu obowiązywania strategii do końca roku 2022.

Planowanie strategiczne opiera się na myśleniu długofalowym, dążącym do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to głównie integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w rezultacie zachowanie lub podniesienie spójności społecznej.

Według badań „zarządzanie i rozwój przy pomocy strategii jest skuteczną, wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”¹.

Skuteczną Strategią może być dokument, który jest konkretnym instrumentem programowania działań społecznych. Można założyć, że powinna ona stanowić zbiór reguł, które konsekwentnie stosowane powinny doprowadzić do sytuacji, w której możliwe jest efektywne działanie przynoszące sukces podejmowanym przedsięwzięciom. Jest to szansa na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze społecznej i instytucjonalnej na rzecz formowania porządku społecznego. Strategia może pozwolić na racjonalizację lokalnej polityki społecznej dzięki wskazaniu obszarów, które powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę Strategii na najważniejszym w jej tworzeniu etapie, czyli w proces diagnozy.

---

¹ Joanna Starega-Piasek, Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, Warszawa 2013, s. 10.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne zasady konstruowania Strategii, w tym opis procesu tworzenia dokumentu oraz podstawy prawne.

Część diagnostyczna zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej mieszkańców Zawiercia oraz diagnozę problemów społecznych występujących w mieście. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

- Uwarunkowania demograficzne miasta Zawiercie;
- Rynek pracy;
- Gospodarka mieszkaniowa i komunalna;
- Ochrona zdrowia;
- Edukacja;
- Kultura i sztuka;
- Sport i kultura fizyczna;
- Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej;
- Ubóstwo;
- Niepełnosprawność;
- Bezrobocie;
- Problemy osób starszych;
- Bezdomność;
- Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin;
- Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania;
- Przemoc w rodzinie;
- Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie miasta Zawiercie na podstawie badań ankietowych;

- Analiza SWOT.

Wyróżnione powyżej dziedziny nie mają charakteru rozłącznego. Charakteryzuje je duża ilość wzajemnych powiązań, które dostrzegalne są na różnych płaszczyznach. Współwystępowanie u beneficjentów różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej gminy Zawiercie.

Głównym celem diagnozy było rozpoznanie najważniejszych problemów społeczności lokalnej, występujących w mieście Zawiercie oraz dostarczenie wiedzy na ich temat. Realizacja celu diagnozy problemów społecznych została oparta o następujące metody badawcze:

- a) Desk research u której podstaw są dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne. Analizie poddano zatem dane statystyczne z bazy Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz analizowano dane wtórne czyli raporty, sprawozdania instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych,
- b) Badania Ankiety, która stanowi element partycypacji społecznej, czyli uwzględnienie udziału mieszkańców w procesie tworzenia strategii. Analizie poddano dane pierwotne, czyli wyniki badania opinii publicznej oparte o kwestionariusz ankietowy, w którym mieszkańcy gminy, przedstawiciele instytucji samorządowych a także szkół pytani byli o ogólne warunki życia i dotyczące ich problemy społeczne,
- c) Spotkania konsultacyjne. Podczas spotkań omówiono cel główny strategii oraz opracowano cele strategiczne, operacyjne, a także założone kierunki działań,
- d) Konsultacje Społeczne. Bardzo istotny element partycypacji społecznej, proces dialogu pomiędzy przedstawicielami władz a mieszkańcami.

Zatem podstawą do stworzenia diagnozy sytuacji społecznej były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje działające na terenie miasta, wyniki badań własnych diagnozujących problemy społeczne występujące w gminie Zawiercie oraz dane dostępne w Banku Danych Lokalnych. Zebrany materiał badawczy został uporządkowany

i zaprezentowany w formie wykresów i tabel. Wnioski z prowadzonych analiz stanowiły podstawę formułowania głównych problemów. Istotnym było również to, by opracowany dokument uwzględniał interesy wszystkich członków społeczności lokalnej w sposób jak najbardziej kompleksowy, w związku z czym w czasie prac nad dokumentem miało miejsce spotkanie oraz wymiana informacji, mająca na celu określenie głównych obszarów problemów społecznych. Najważniejsze kwestie społeczne zostały zdefiniowane także w oparciu o narzędzia analizy strategicznej, do których zalicza się identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Z opracowanej diagnozy wypływają obszary problemowe, na których powinna skupić się lokalna polityka społeczna. W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej miasta na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, operacyjnych, kierunków działań, wskaźników i ich trendów, przez co w usystematyzowany sposób określają zadania poszczególnych podmiotów.

Część programowa określa sposób wdrażania strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

2. Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii

Obowiązek opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” dla gminy nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Zgodnie z treścią art. 17 ust. 1 pkt 1 tej ustawy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Poza przytoczoną podstawą prawną odnoszącą się do opracowania i realizacji dokumentu, kwestie treści i realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030” znajdują odzwierciedlenie również w innych aktach normatywnych, tj.:

- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2021 poz. 1119);

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. 2023 poz. 40 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 2022 poz. 2123);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2023 poz. 100 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. 2022 poz. 1526);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. 2022 poz. 172);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. 2021 poz. 2021);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2022 poz. 1327);
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2022 poz. 2241);
- Ustawa z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2022 poz. 615);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. 2021 poz. 2268 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2022 poz. 690);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2020 poz. 2050 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021 poz. 1249 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2022 poz. 1205 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2022 poz. 447);
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 poz. 1818).

Na mocy zapisów art. 16b ust. 2 Ustawy o pomocy społecznej, strategia zawiera: wszystkie wskazane elementy a mianowicie: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, wskaźników realizacji działań, a także uwzględnia wskazane usługi społeczne oraz zadania

publiczne zgodnie z sugerowanym obszarem. Ustawa określa zatem najważniejsze elementy strategii, nie wskazując jednak szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu.

Swego rodzaju modelem w zakresie stosowania metod i technik, opracowania, uaktualniania oraz upowszechniania dokumentów strategicznych, niezbędnych w lokalnej polityce społecznej jest publikacja „Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych - podręcznik metodyczny - część teoretyczna i część praktyczna”. Publikacja przygotowana została w ramach projektu „STRATEGOR. Opracowanie narzędzia do prognozowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wykorzystywanie przez samorządy przedmiotowego podręcznika, przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych według nowych standardów, rekomendowane jest przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, ze względu na istotne znaczenie podręcznika w zakresie metod i technik uaktualniania, opracowania i upowszechniania dokumentów strategicznych i planistycznych niezbędnych w lokalnej polityce społecznej.

Uwzględnienie uwarunkowań społecznych, możliwości, dostrzeżonych i zdiagnozowanych problemów społeczności lokalnej Zawiercia oraz istniejącej infrastruktury stanowiło ważny element prac, zmierzających do przygotowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030. Inspiracją w trakcie procesu tworzenia Strategii do roku 2030, były także doświadczenia z realizacji poprzednio obowiązującego dokumentu oraz fakt, iż wiele z zapisanych w dokumencie projektów i programów lokalnych służących rozwiązywaniu problemów społecznych, było lub jest nadal realizowanych na terenie miasta.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030, została opracowana tak, aby oprócz spełniania wymogów prawa i rekomendacji, była też zgodna z założeniami polityki miasta, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Należy podkreślić, że sama strategia została skonstruowana w oparciu o zasadę waterfall model, zakładającym pracę w kolejno po sobie następujących etapach. W związku z tym integralnym jej elementem są nie tylko realizowane aktualnie, ale również możliwe do realizacji programy w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnienia, wspierania osób starszych

i z niepełnosprawnością, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy oraz inne przyjmowane w drodze uchwał Rady Miasta.

Istotnym było zapewnienie spójności tego dokumentu z dokumentami wyższej rangi, funkcjonującymi zarówno na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim, ale również lokalnym. Należy jednak podkreślić fakt, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023–2030 nie jest elementem hierarchicznego systemu zarządzania i nie zawsze odnosi się wprost do dokumentów innych podmiotów planujących, ale uwzględnia je jako istotne czynniki determinujące podejmowanie decyzji na poziomie lokalnym.

Do dokumentów szczególnie istotnych i branych pod uwagę w procesie opracowywania Strategii należą m.in. (w zależności od skali oddziaływania):

1. Strategie i programy europejskie oraz rządowe w zakresie polityki strukturalnej, funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz polityki społecznej i wsparcia społecznego:
  - Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014–2020,
  - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego plus (EFS+) COM (2018) 382,
  - Agenda 22 – Wytyczne dla władz lokalnych w zakresie planowania polityki wobec osób niepełnosprawnych”,
  - Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR,
  - rządowe programy resortowe adresowane do rodzin z dziećmi, osób starszych, osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, osób dotkniętych bezdomnością i wykluczeniem społecznym.
2. Regionalne programy strategiczne:
  - Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”,
  - Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020–2030,
  - Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027,
  - wojewódzkie programy sektorowe dotyczące m.in.: przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciwdziałania narkomanii, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,

- wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu, ochrony zdrowia psychicznego oraz rozwoju ekonomii społecznej.

3. Strategie i programy lokalne:

- Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Zawierciańskiego na lata 2021-2026,
- Strategia Rozwoju Zawiercia na lata 2021-2030,
- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Zawiercie do roku 2030.

W tworzeniu strategii wykorzystana została zasada partycypacji społecznej, co oznacza, że do prac nad strategią włączono przedstawicieli społeczności lokalnej, reprezentujących podmioty mające wpływ na kreowanie lokalnej polityki społecznej. Było to konieczne, gdyż prawidłowo zbudowana strategia powinna określać zasady i narzędzia współpracy licznych podmiotów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Celem spełnienia zasady planowania strategicznego wykorzystano sprawdzoną w Polsce i krajach zachodniej Europy metodę, zwaną *collaborative planning*. Procedura ta polega na grupowym planowaniu i podejmowaniu decyzji przez przedstawicieli wszystkich zainteresowanych stron. W pracach nad strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele m.in. środowisk oświaty, rynku pracy, kultury, ochrony zdrowia, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Prace nad dokumentem strategicznym były prowadzone w oparciu o współpracę z zespołem zarządzającym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, który został powołany zarządzeniem Prezydenta Miasta Zawiercie. Zespół ustalił ramowe założenia strategii oceniając stan miasta w oparciu o posiadaną wiedzę i doświadczenie.

II. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA ZAWIERCIE

1. *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Zawiercie*

Gmina Zawiercie zajmuje powierzchnię 85,24 km², składa się z czterech sołectw: Karlin, Łośnice, Pomrożyce, Skarżyce oraz 16 osiedli: Argentyna, Blanowice, Borowe Pole, Bzów, Centrum, Dąbrowica, Kromołów, Marciszów, Miodowa, Piłsudskiego, Stary Rynek, Stawki, Szymańskiego, Warty, Zuzanka, Zuzanka I oraz Żerkowice.

Miasto Zawiercie jest stolicą gminy, a zarazem powiatu. Położone jest nad rzeką Wartą. Stanowi ważny węzeł komunikacyjny zarówno kolejowy jak i samochodowy. Posiada bezpośrednie połączenia kolejowe w kierunku północnym – Warszawa, Gdynia, południowym – Kraków, Zakopane, Praga, Budapeszt, Wiedeń, zachodnim – górny i dolny Śląsk oraz wschodnim – Kielce, Lublin, Suwałki. Przez Zawiercie przebiega również droga krajowa łącząca Śląsk z Kielcami, Tarnobrzegiem, a droga krajowa A1 oddalona jest tylko 13 km od centrum miasta. Historia miasta Zawiercie sięga XV wieku, jednakże starsze niż miasto są jego dzielnice - Kromołów oraz Skarżyce.

1.1. *Uwarunkowania demograficzne miasta Zawiercie*

Według stanu na 31 grudnia 2021 roku, liczba ludności gminy Zawiercie wyniosła 45 908 osoby, z czego 53% stanowiły kobiety, a 47% mężczyźni. Liczba ludności gminy stanowi 42% ludności powiatu, 1,1% ludności województwa. Struktura ludności gminy z uwagi na udział poszczególnych grup funkcyjnych została przedstawiona w wykresie 1. Po przeliczeniu zgromadzonych danych uzyskujemy następujące wartości: osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 15,6 % ogólnej liczby mieszkańców miasta, osoby w wieku produkcyjnym 56,3 %, a w wieku poprodukcyjnym 28,1 %. Najbardziej niepokojącym jest fakt, że w latach 2011 - 2021 liczba ludności miasta spadła, aż o 11%.

Wykres 1 Struktura ludności gminy z uwagi na udział poszczególnych grup funkcyjnych

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według Głównego Urzędu Statystycznego współczynnik feminizacji na dzień 31 grudnia 2021 roku wynosił 113 przy wojewódzkiej średniej na poziomie 108. Według danych GUS liczba ludności systematycznie maleje i sytuacja ta utrzymuje się od lat. Dodatkowo prognoza na następne lata w dalszym ciągu przewiduje ubytek liczby ludności. Wybrane statystyki ludności Zawiercia zostały zaprezentowane w tabeli 1.

Tabela 1 Zestawienie wybranych danych dotyczących społeczności Zawiercia

kategorie	2014	2019	2020	2021
liczba mieszkańców	50 236	47 428	46 714	45 908
ludność na 1 km ²	598	577	561	554
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej	6 586	6 383	6 291	6 184
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	32 839	29 743	28 457	27 898
w wieku poprodukcyjnym	11 565	13 078	13 067	13 138
ogółem w wieku 65 i więcej	9 098	10 844	10 961	11 127
w tym kobiety	5 537	6 577	6 681	6 809
ogółem w wieku 85 i więcej	880	958	954	1 005
w tym kobiety	663	692	690	738
współczynnik feminizacji	111	111	113	113
zameldowania	391	391	243	297
wymeldowania	424	428	392	415
saldo migracji	-33	-37	-149	-118
urodzenia	390	367	353	318
Zgony	643	667	769	815
przyrost naturalny	-253	-300	-416	-497
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	61,6	72,4	75,6	77,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	147,0	172,2	173,7	175,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	36,6	45,8	48,0	49,4
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	25,8	33,9	35,9	37,2

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod względem wieku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, jednak liczba ta znacząco zmniejszyła się w stosunku do danych z roku 2014, czyli momentu rozpoczęcia obowiązywania poprzedniej strategii. Jedyne wzrost widoczny w tej statystyce to wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Trudną sytuację demograficzną panującą w mieście potwierdzają również wskaźniki obciążenia demograficznego. Jak widać w danych zgromadzonych w tabeli 1 w Zawierciu w 2021 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 77 osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Sytuacja uległa wyraźnemu pogorszeniu od 2014 roku. Jest to również wynik znacząco wyższy niż wskaźnik dla województwa śląskiego, który wynosi 70,5. Wyjątkowo wyraźny wzrost widoczny jest w odniesieniu do obciążenia osobami starszymi. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym obliczony dla Zawiercia jest mniej korzystny niż miało to miejsce niespełna dekadę temu, ale jest to trend obserwowany również we wskaźnikach dla całego województwa śląskiego. Podobne zmiany można odnotować zarówno w odniesieniu do wskaźnika obliczonego dla województwa śląskiego (31 osób w wieku poprodukcyjnym na osobę w wieku produkcyjnym), jak i Polski (27 osób). Choć jest to trend obserwowany w skali całego kraju, dane dobitnie pokazują, że w dalszym ciągu w Zawierciu nasila się problem starzenia społeczeństwa oraz kryzys macierzyństwa.

Porównanie tendencji zmian tego wskaźnika ukazuje pogłębienie się zjawiska starzenia się społeczeństwa. Przyrost naturalny w Zawierciu w 2021 roku wyniósł -497. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazanie to wyniosło -10,46 przy średniej dla województwa śląskiego na poziomie -7,02.

Na sytuację demograficzną miało także wpływ saldo migracji ludności, które w Zawierciu od bardzo dawna jest wartością ujemną, jednak w ostatnich 3 latach obserwowany jest dynamiczny wzrost tej wartości. W 2021 roku liczba osób dokonująca wymeldowań przewyższała liczbę osób zameldowanych o 118 osób. Przyczyną tego stanu rzeczy może być zmiana miejsca zamieszkania wywołana poszukiwaniem zatrudnienia poza miastem pociągająca za sobą potrzebę przeprowadzki w celu podniesienia komfortu życia. Świadczyłby o tym fakt, że większość wymeldowań to sytuacje meldowania się w innych miastach w Polsce. W roku 2021 tego rodzaju przemeldowania dokonało 260 osób. Natomiast, pozytywnym zjawiskiem było dodatnie saldo napływu ludności z zagranicy. Było to efektem braku wymeldowań za granicę w ostatnich 3 latach, przy kilku meldowaniach z zagranicy rocznie.

Nie jest to wartość bardzo wysoka, jednak stanowi zauważalną zmianę trendu obserwowanego w pierwszej i połowie 2 dekady XXI wieku.

PODSUMOWANIE:

Zachodzące w Zawierciu procesy demograficzne doprowadziły do ukształtowania niekorzystnej struktury demograficznej. Wyraźna jest tendencja do starzenia się społeczeństwa i trend ten stanowi przyczynę wielu problemów miasta Zawiercie, powoduje konsekwencje dla gospodarki lokalnej i społeczeństwa. Skutkuje to również tym, że wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym wymagających wsparcia instytucjonalnego, zjawisko często nazywane sieroctwem osób starszych. Dotyczy to często osób samotnych, których rodziny wyjechały z miasta, często z kraju, a które to nie są w stanie dłużej samodzielnie funkcjonować bez wsparcia w m.in. formie usług opiekuńczych.

PROGNOZA ZMIAN:

Zjawisko starzenia się populacji może przybierać na sile w związku ze zwiększającym się procentem ludzi w wieku poprodukcyjnym w społeczności Zawiercia. W dalszej perspektywie utrzymanie tej tendencji będzie skutkowało tym, że będą rosły koszty ponoszone przez samorząd w zakresie świadczenia usług i udzielania wsparcia osobom starszym. Starzejące się społeczeństwo wymaga zmian w obszarze ochrony zdrowia i ciągłego dostosowania do zmieniających się potrzeb w obszarze pomocy społecznej. W perspektywie może okazać się konieczne uruchomienie poradni specjalizujących się w chorobach wieku starczego. Już teraz w obszarze dostępu do kultury, sztuki – przygotowywana oferta musi uwzględniać i być dopasowana do wieku mieszkańców. Proces starzenia się społeczeństwa spowodował konieczność dostosowania infrastruktury lokalnej do zmieniających się uwarunkowań. Wskaźnik obciążenia demograficznego jest niekorzystny, sytuacja ludzi młodych także jest trudna, dodatkowo sytuacji nie poprawia ujemny przyrost naturalny. Innym równie ważnym zjawiskiem jest wyludnianie się miasta Zawiercie. Zaproponowane narzędzia powinny dążyć do odwrócenia lub spowolnienia procesu starzenia się społeczeństwa miasta oraz jego wyludniania.

1.2. Ochrona zdrowia

Zdrowie to nie tylko całkowity brak choroby czy kalectwa, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu. W takim ujęciu można przyjąć, że dobre zdrowie umożliwia samorealizację, prawidłowe funkcjonowanie w środowisku społecznym i rodzinnym. W szerszym ujęciu pozwala na łatwiejsze przystosowanie się do zmieniających warunków otoczenia, a także, co szczególnie istotne współcześnie, ułatwia radzenie z problemami dnia codziennego.

W zakresie opieki zdrowotnej, na dzień 31.12.2021 roku, dla mieszkańców gminy Zawiercie usługi świadczy 40 podmiotów według danych z Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą. Głównym podmiotem realizującym zadania z zakresu opieki zdrowotnej na terenie miasta jest Szpital Powiatowy w Zawierciu wraz z podległymi mu przychodniami znajdującymi się na terenie miasta. Według Banku Danych Lokalnych poza przywołanym szpitalem na terenie miasta działały jeszcze liczne przychodnie i praktyki lekarskie. W placówkach tych w roku 2021 udzielono 395 138 porad. Ilość porad w 2021 w porównaniu z rokiem 2014 stanowi jedynie 70% udzielonych świadczeń medycznych. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców dało to średnio 8,6 porady dla każdego mieszkańca w każdym roku. Tabela 2 prezentuje wybrane informacje o podstawowej opiece zdrowotnej na terenie miasta Zawiercie.

Tabela 2 Zestawienie wybranych danych dotyczących dostępu do usług zdrowotnych w Zawierciu

	2014	2019	2020	2021
porady lekarskie ambulatoryjne	560 708	524 129	409 187	395 138
przychodnie ogółem	35	27	26	21
praktyki lekarskie	10	7	6	6
przychodnie na 10 tys. ludności	7	5	5	4
apteki	20	19	19	19
porady lekarskie w ramach podstawowej opieki medycznej ogółem	251 360	252 424	212 290	187 724
porady lekarskie w ramach podstawowej opieki medycznej świadczone w przychodniach podległych samorządowi terytorialnemu	136 658	103 484	63 549	60 049

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy jednak podkreślić, że wszystkie wykazane porady medyczne były świadczone nie tylko na rzecz mieszkańców miasta, ale również powiatu, a nawet województwa. Wnioski płynące z tej analizy mogą zatem wprowadzać w błąd.

Posiadane dane pozwoliły na analizę przeciętnego dostępu do urządzeń medycznych i kadry medycznej. Mieszkańcy Zawiercia mogli korzystać z podobnej ilości aptek. Sytuacja pogorszyła się jednak w obszarze funkcjonujących przychodni. Między 2014, a 2021 rokiem ilość przychodni zmniejszyła się z 35 do 21.

Na potrzeby tego opracowania w obszarze zdrowia należy przywołać jedną z danych udostępnionych w Banku Danych Lokalnych - wskaźnik umieralności mieszkańców Zawiercia. Wskaźnik zgonów ogółem na 1 tys. mieszkańców w roku 2021 zwiększył się wobec lat poprzednich i wyniósł 17,15 wobec 13,52 w roku 2019 oraz 16,01 w roku 2020, który jak pamiętamy był rokiem wybuchu pandemii koronawirusa wywołanej SARS-CoV 2. Tendencja jest wzrostowa – odsetek rejestrowanych zgonów zmieniał się, ma to związek z tendencją do starzenia się społeczeństwa miasta Zawiercie i coraz mniejszej możliwości dostępu do lekarza.

PODSUMOWANIE:

Analiza materiału statystycznego wskazała, że dostęp do lekarzy zmienił się. W okresie analizy zmniejszała się liczba przychodni, znacząco zmniejszyła się również liczba udzielonych porad medycznych. Wydaje się również, że zasadnym byłoby przygotowywanie systemu ochrony zdrowia na skutki tego, co pociąga za sobą znacząca zmiana struktury ludności Zawiercia.

PROGNOZA ZMIAN:

Zmiany demograficzne skutkują znaczącym wzrostem udziału osób starszych w społeczeństwie. Pojawiają się problemy zdrowotne mieszkańców Zawiercia, które ujawniła pandemia i powinny one skutkować w przyszłości ewolucją systemu ochrony zdrowia. Na terenie Zawiercia brakuje placówek dedykowanych chorobom osób starszych, przewlekle chorych. Istotnym byłoby poszerzenie zakresu ochrony zdrowia oraz istotne zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów szczególnie ważnych z punktu widzenia seniorów. Wzrastać może również potrzeba dostępu do usług psychiatrów i terapeutów, w związku z kryzysem wywołanym globalną pandemią oraz wojną na Ukrainie, które zachwiały poczuciem bezpieczeństwa społeczeństwa i wyraźnie miały wpływ na funkcjonowanie wielu osób.

1.3. Edukacja

W tabeli 3 zaprezentowano wybrane informacje statystyczne dotyczące wychowania i edukacji w mieście Zawiercie.

Tabela 3 Wybrane informacje w obszarze wychowania i edukacji dzieci i młodzieży prowadzonej na terenie miasta Zawiercia

	2014	2019	2020	2021
żłobki (w tym 1 prowadzony przez samorząd)	2	5	5	6
miejsca w żłobkach	88	162	203	294
miejsca w żłobkach udostępniane przez samorząd	75	75	101	176
dzieci w wieku do 3 lat ogółem	1 242	1 097	1 019	1 008
odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	7,0	15,2	16,6	26
dzieci przebywające w żłobkach w ciągu roku ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	107	272	300	341
dzieci przebywające w ciągu roku w żłobku prowadzonym przez samorząd	80	170	171	203
przedszkola ogółem	12	15	15	15
przedszkola prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	9	9	9	9
dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	871	1 000	987	1 020
dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na jedną placówkę wychowania przedszkolnego	118,17	77,27	77,47	75,87
szkoły podstawowe ogółem	11	15	15	15
oddziały w szkołach	136	205	202	206
uczniowie	2 794	3 900	3 814	3 814
uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	21	19	19	19
współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych	97,58	103,38	102,06	102,62

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie miasta na koniec 2014 roku działały 2 żłobki, w roku 2021 było to już 6 placówek, ale w dalszym ciągu tylko jedna samorządowa. Wzrost liczby podmiotów oferujących opiekę żłobkową i przedszkolną było wynikiem wzrostu liczby miejsc w placówkach prowadzonych przez osoby prywatne. Wskaźniki w zakresie opieki nad dziećmi oraz wychowania przedszkolnego m.in. stosunek dzieci przebywających w żłobkach i przedszkolach w odniesieniu do 1000 dzieci w wieku odpowiednio do 3 lat i w wieku 3-5 lat

dla miasta Zawiercie pokazują pozytywny kierunek zmian. Wartości były wyższe niż te notowane w latach poprzednich. Lokalny system opieki przedszkolnej i żłobkowej jest dobrą bazą dla rodziców pracujących oraz rodziców chcących wrócić na rynek pracy. Kluczowym byłoby dostosowanie godzin funkcjonowania tego rodzaju placówek tak, by odpowiadały one warunkom zatrudnienia rodziców. Współczesny rynek pracy wymaga większej dyspozycyjności pracowników, natomiast praktyka życia codziennego pokazuje, jak duży problem w kontekście aktywności zawodowej rodzica stanowi brak możliwości zapewnienia dziecku opieki w godzinach popołudniowych.

Edukacja uczniów na poziomie szkolnictwa podstawowego odbywa się w 15 szkołach podstawowych. W lokalnym systemie szkolnictwa zorganizowano edukację dostosowaną do specjalnych potrzeb uczniów w jednej podstawowej szkole specjalnej. System szkół podstawowych zapewnia edukację wszystkim dzieciom i młodzieży w odpowiedniej grupie wiekowej, o czym świadczą oscylujące powyżej 102 współczynniki skolaryzacji netto.

Od 1 września 2022 r. w naszym mieście rozpoczęła działalność publiczna Szkoła Muzyczna I stopnia. Placówka mieści się w istniejącej już siedzibie Szkoły Podstawowej nr 4. Nauka w szkole jest bezpłatna, a starania o jej utworzenie toczyły się przez kilka lat.

PODSUMOWANIE:

System opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym oraz w obszarze edukacji w analizowanym okresie uległ zmianom i wydaje się, że jest lepiej zorganizowany. Żłobki i przedszkola stały się bardziej dostępne dzięki zwiększeniu liczby placówek o charakterze niepublicznych.

PROGNOZA ZMIAN:

Spodziewany dla miasta Zawiercie dalszy spadek liczby urodzeń skutkujący zmniejszaniem się w dalszym ciągu udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) w ogólnej populacji miasta będzie musiał zasadniczo wpłynąć na system edukacji w mieście. Taki rozwój sytuacji może doprowadzić samorząd do podjęcia się realizacji jednego z dwóch scenariuszy:

- pierwszy to zmniejszenie liczby oddziałów, a w dalszej perspektywie możliwa likwidacja niektórych przedszkoli oraz szkół. W konsekwencji doprowadzi to do utraty zatrudnienia przez część pracujących obecnie nauczycieli. Rezultatem tego działania będzie również

zmniejszenie ilości środków wydatkowanych przez samorząd na utrzymanie placówek oświatowych.

- drugi możliwy scenariusz to utrzymanie dotychczasowej ilości oddziałów lub zmniejszenie ich ilości w sposób nieznaczny. Takie działanie może mieć wpływ na podniesienie jakości edukacji. Takie rozwiązanie wygeneruje duże koszty, które samorząd terytorialny będzie ponosić jako efekt braku redukcji etatów przy znacznym spadku liczby uczniów przypadających na oddział.

1.4. Kultura i sztuka

Głównym podmiotem, który realizuje działania związane z tworzeniem i rozwojem oferty kulturalnej miasta jest Miejski Ośrodek Kultury im. Adama Mickiewicza, ale również organizacje pozarządowe oraz inne prywatne podmioty działające w sferze upowszechniania kultury i sztuki na poziomie lokalnym. Wydatki związane z utrzymaniem obiektów MOK, ich rozwojem oraz bieżącą działalnością pokrywa miasto Zawiercie. Oferta kulturalna jest zróżnicowana, adresowana do różnych grup wiekowych. Jakość organizowanych imprez pozytywnie wpływa na wizerunek i promocję miasta, ale koniecznym jest dalsze modernizowanie obiektów kultury, by dostosowywać je do potrzeb mieszkańców.

Zestawiając budżet miasta Zawiercie z lat 2014 i 2021 zauważyć można wyraźny wzrost wydatkowania środków na wsparcie sektora kultury. W roku 2014 wydatkowano na kulturę kwotę 4 025 200 zł, ale w roku 2021 było to już 5 051 844 zł. Miejskie instytucje kultury organizują rokrocznie dużą ilość wydarzeń kulturalnych, które cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców miasta. Ich ilość jednak jak wynika ze statystyk spadła. Spadek ilości organizowanych imprez jest rezultatem lockdownu. Globalna pandemia koronawirusa pociągnęła za sobą konieczność ograniczenia organizacji imprez kulturalnych i rozrywkowych. Tabela 4 obrazuje w jaki sposób okres pandemii wpłynął na ilość organizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych na terenie gminy.

Tabela 4 Wybrane informacje z obszaru kultury

	2014	2018	2019	2020	2021
imprezy	191	160	230	82	68
uczestnicy imprez	58 229	42 312	74 828	9 851	16 498
liczba uczestników imprez organizowanych przez miasto na 1000 mieszkańców	1 139,3	851,3	1 516,8	205,0	347,2
imprezy- koncerty	-	38	57	21	15
uczestnicy koncertów	-	11 318	22 431	3 355	3 537
imprezy - pokazy teatralne	-	39	35	13	16
uczestnicy pokazów teatralnych	-	16 431	14 977	4 905	3 641

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednocześnie okres pandemii umożliwił modernizowane i dostosowanie do potrzeb różnych grup odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami, infrastruktury Miejskiego Ośrodka Kultury. Podjęcie tego rodzaju działań pozwoliło w perspektywie po pandemii oferować większą ilość przedsięwzięć w lepszych warunkach lokalowych. W okresie popandemicznym ogromnej zmianie uległa również Galeria w MOK.

Nie można pominąć faktu, że we wrześniu roku 2020 otwarto w budynku dawnej Łaźni miejskiej na osiedlu TAZ Galerię Stara Łaźnia. Miejsce to poszerzyło ofertę kulturalną miasta umożliwiając organizowanie wystaw i prezentację sztuki współczesnej dzieł malarskich, rysunków, grafiki, rzeźby, szkła użytkowego, ceramiki, ale również fotografii artystycznej i reportażowej.

PODSUMOWANIE:

Oferta kulturalna miasta Zawiercie była różnorodna, jednak okres pandemii wpłynął na nią bardzo niekorzystnie. Znacząco zmalała ilość imprez i wydarzeń kulturalnych, jednak dynamika wzrostu ilości osób chętnych do korzystania z oferty kulturalnej po pandemii sprawiła, że MOK prowadzi aktywną działalność nad poszerzeniem i zróżnicowaniem zaplanowanych wydarzeń.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat dostrzegalna jest różnica w sposobie prowadzenia ośrodka dzięki czemu stał się on miejscem otwartym i bardziej dostępnym, a jego bieżąca działalność wychodzi naprzeciw aktualnym oczekiwaniom i gustom mieszkańców w różnych grupach wiekowych. Budynek sukcesywnie się zmienia dzięki czemu może lepiej służyć mieszkańcom.

PROGNOZA ZMIAN:

Przywrócenie sytuacji do poziomu, który był obserwowany przed wybuchem pandemii będzie wymagało czasu i zaangażowania instytucji kultury. Robiąc to należy mieć na uwadze dynamikę procesów demograficznych mających miejsce w Zawierciu. Konieczne jest bieżące dostosowanie oferty do potrzeb i gustów mieszkańców w różnym wieku. Pożądaną zmianą w działalności MOK jest dostosowanie sali widowiskowej do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

1.5. Sport i kultura fizyczna

Na terenie miasta Zawiercie zorganizowano przestrzeń do uprawiania kultury fizycznej funkcjonują boiska, hale sportowe (3), ogólnodostępne sale gimnastyczne (3), korty otwarte i kryte (13), pływalnie kryte i na świeżym powietrzu (2+2) i inne obiekty m.in. siłownie zewnętrzne, skatepark. Większość obiektów sportowych jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, zarówno ćwiczących, jak i widzów. W latach wcześniejszych baza obiektów sportowych została istotnie powiększona przy wykorzystaniu środków finansowych m.in. rządowego programu „Moje Boisko – Orlik 2012”.

Ponadto, mieszkańcy mają do dyspozycji parki miejskie. Wzrasta również długość ścieżek rowerowych. Ukończona w roku 2020 inwestycja miejska pozwoliła zwiększyć ilość tras rowerowych, których w sumie jest obecnie 26 kilometrów. Przebiegają przez Kromołów, Blanowice i Skarżyce, a także w rejonie Zamku Bąkowiec w Zawierciu - Skarżyczach. Interesującym sposobem spędzania wolnego czasu może być Nordic Walking, piesze lub rowerowe wycieczki wyznaczonymi szlakami turystycznymi po atrakcyjnych terenach otaczających miasto. Aktywność taka stanowi ważny element aktywności fizycznej wielu mieszkańców miasta.

Inną, znaczącą grupę obiektów wchodzących w skład miejskiej infrastruktury sportowej stanowią obiekty przyszkolne, takie jak boiska o różnych funkcjach, hale sportowe czy tereny i urządzenia lekkoatletyczne. Zlokalizowane są one na terenach szkół publicznych. Kolejną, liczną grupą obiektów sportowych na terenie miasta są boiska i urządzenia sportowe, a także place zabaw pozostające w zarządzaniu przez spółdzielnie mieszkaniowe i rady osiedli, które można znaleźć na terenie różnych osiedli.

W oparciu o istniejącą w mieście infrastrukturę sportową formalną i nieformalną funkcjonuje duże zaplecze klubów sportowych oferujących możliwość uprawiania różnorodnych dyscyplin sportowych. Działalność klubów jest sprofilowana nie tylko dla najmłodszych mieszkańców miasta, ale swoją ofertą wychodzą one naprzeciw potrzebom osób starszych i seniorów w zakresie aktywności fizycznej. Czynnikiem motywującym mieszkańców do aktywności fizycznej są sukcesy odnoszone przez kluby sportowe i ich reprezentantów na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

PODSUMOWANIE:

Miasto Zawiercie posiada duże walory naturalne do uprawiania sportu i kultury fizycznej m.in. pieszych wycieczek, ale także wycieczek rowerowych czy choćby wspinaczki skałkowej. Mieszkańcy mogą korzystać z wyznaczonych szlaków oraz atrakcji turystycznych. Miasto posiada także dobrze zorganizowaną bazę obiektów sportowych i rekreacyjnych, do których dostęp w znacznej mierze zapewnia Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zawierciu. Istniejąca infrastruktura jest systematycznie modernizowana i rozbudowywana. Obecnie budowana jest hala sportowa przy Szkole Podstawowej nr 9, a w wyniku rozstrzygnięć Zawierciańskiego Budżetu Obywatelskiego na rok 2023 akceptację uzyskał projekt budowy skateparku na "Włókniarzu" przy ulicy 11 Listopada.

PROGNOZA ZMIAN:

Z uwagi na rosnące zainteresowanie zdrowym trybem życia i aktywnym spędzaniem czasu konieczne może okazać się dalsze powiększanie oferty obiektów sportowych. Dodatkowo od kilku lat w związku z bardzo dobrą postawą siatkarskiego klubu mającego swoją siedzibę w Zawierciu żywy jest temat powstania dużej hali sportowej, która pomieściłaby kibiców chętnych do brania udziału w rozgrywkach najwyższej klasy rozgrywkowej w Polsce.

1.6. Rynek pracy

W Zawierciu obserwuje się systematyczne zmniejszenie zarówno liczby zarejestrowanych bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia. Jest to korzystna sytuacja, która powinna skutkować zmniejszeniem negatywnych zjawisk, wpływających na społeczność lokalną. Jednakże, cechy osób bezrobotnych oraz sytuacja w jakiej się znalazły powodują trudności, które wymagają interwencji przez służby zatrudnieniowe, instytucje rynku pracy. Od 2014 roku liczba bezrobotnych w Zawierciu zmniejszyła się i w 2021 roku wyniosła 894 osoby,

stopa bezrobocia rejestrowanego 5,0% (w powiecie) i była wyższa niż średnia w województwie śląskim, ale niższa niż w całym kraju. Wybrane informacje z obszaru bezrobocia dla miasta Zawiercie zawiera tabela 5

Tabela 5 Wybrane informacje z obszaru bezrobocia dla miasta Zawiercie

Wskaźnik	2014	2019	2020	2021	Różnica między 2014, a 2021
liczba bezrobotnych ogółem	2795	1042	1252	894	-1901
liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia	744	287	344	256	-488
liczba długotrwale bezrobotnych	1606	522	555	477	-1129
liczba bezrobotnych mężczyzn	1324	419	550	388	-936
liczba bezrobotnych do 25 roku życia	293	87	103	62	-231
liczba bezrobotnych kobiet	1471	623	702	506	-965
liczba bezrobotnych do 30 roku życia	593 (w roku 2015)	226	257	168	-58
stopa bezrobocia - razem (dane powiatowe)	14,8	5,8	6,9	5,6	-9,2
liczba bezrobotnych kobiet na 100 pracujących kobiet (dane powiatowe)	22,52	8,94	10,2	8,64	-13,88
udział bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	9,28	3,05	3,78	2,33	-6,95
udział zarejestrowanych bezrobotnych ogółem na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	88,56	36,52	45,99	33,63	-54,93
liczba bezrobotnych mężczyzn na 100 pracujących mężczyzn (dane powiatowe)	22,03	7,05	9,19	7,29	-14,74
udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	50,89	18,29	20,39	17,94	-32,95
udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym	37,73	47,84	50,13	52,65	14,92
wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (dane powiatowe)	3507,52	4633,87	5001,44	5807,3	2299,78
oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców powiatu	1,62	2,98	1,64	3,36	1,74
dochody budżetu miasta z tytułu udziału w PIT na 1 mieszkańca	710,16	1060,22	1061,32	1226,38	516,22

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę płeć 56,5% (506) osób bezrobotnych stanowią kobiety, co jest wynikiem nieznacznie wyższym od średniej dla Śląska. Zdecydowanie nie poprawia tej sytuacji struktura sektora przedsiębiorstw w Zawierciu oferujące zatrudnienie głównie mężczyznom, co mogło mieć przełożenie na to, że wskaźnik bezrobocia kobiet jest wyższy. Informacje na temat zatrudnienia w powiecie z podziałem na sekcje lokalnej gospodarki prezentuje tabela 6.

Tabela 6 Zatrudnienie w powiecie zawierciańskim według sekcji

Wskaźnik	2014	2018	2019	2020	2021
odsetek pracujących w sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (dane powiatowe)	28,04	28,98	29,92	28,92	29,91
odsetek pracujących w sekcji: przemysł i budownictwo (dane powiatowe)	34,62	34,7	34,42	34,54	36,2
odsetek pracujących w sekcji: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (dane powiatowe)	5,96	5,47	5,4	5,53	2,3
odsetek pracujących w sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości (dane powiatowe)	3,7	3,18	3,01	2,93	2,99
odsetek pracujących w sekcji: pozostałe usługi (dane powiatowe)	27,68	27,67	27,25	28,07	28,6

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Kolejnym istotnym faktem jest to, że w Zawierciu blisko 20% (168 osób) osób bezrobotnych stanowią osoby do 30 roku życia. Było to o tyle niepokojące, że osoby te powinny być aktywne na rynku pracy zapewniając sobie stabilność zawodową, rozpoczynając życie rodzinne, podejmować decyzje związane z założeniem lub powiększaniem rodziny. Dane te wskazują na trudności na jakie napotykają osoby będące w tzw. wieku mobilnym, czyli obejmującym ludzi w wieku 18-44 lata, ze znalezieniem pracy na lokalnym rynku, co może mieć bezpośrednie przełożenie na ich migrację w celu poprawy własnego losu.

Tabela 7 prezentuje wybrane powody wyrejestrowań z ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy.

Tabela 7 Wybrane powody wyrejestrowań z ewidencji PUP

Okres	2019		2020		2021	
osoby wyłączone z ewidencji bezrobotnych	5508		3694		4374	
podjęcia pracy niesubsydiowanej	1855	33,68%	1620	43,85%	2075	47,44%
podjęcia pracy subsydiowanej	344	6,25%	237	6,42%	302	6,90%
rozpoczęcie szkolenia	107	1,94%	32	0,87%	37	0,85%
rozpoczęcie stażu	400	7,26%	229	6,20%	353	8,07%
niepotwierdzenia gotowości do pracy	861	15,63%	239	6,47%	733	16,76%
dobrowolna rezygnacja ze statusu bezrobotnego	476	8,64%	174	4,71%	277	6,33%

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Dokonując analizy przyczyn odpływu z grupy bezrobotnych (według danych dla powiatu) można zauważyć, że najczęstszą przyczyną wyrejestrowania bezrobotnych z ewidencji w 2021 roku było podjęcie pracy przez bezrobotnego (47,44% wyrejestrowań). Jednak blisko 17% ogółu wykreśleń z rejestru osób bezrobotnych jest wynikiem niepotwierdzenia gotowości do pracy lub dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego (6,33%). Ogólny wniosek z analizy odpływów z rejestru wykazał zjawisko bierności zawodowej bezrobotnych. Należy założyć, że pewna część osób bezrobotnych zaliczona do tej grupy samodzielnie znalazła i podjęła pracę, jednak nie zgłosiła tego faktu w PUP, mimo istnienia takiego obowiązku. Pozostałe przyczyny odpływu bezrobotnych z rejestru stanowią łącznie ok. 7,8% ogółu wykreśleń i są nimi odpowiednio: osiągnięcie wieku emerytalnego, nabycie uprawnień do świadczenia przedemerytalnego, nabycie praw emerytalnych lub rentowych, podjęcie nauki oraz inne przyczyny.

PODSUMOWANIE:

Sytuacja na zawierciańskim rynku pracy do roku 2020 była dobra. Mogła ulec zmianie w momencie wybuchu pandemii koronawirusa, a także kiedy w lutym 2022 roku wybuchła wojna na Ukrainie. Oba te czynniki mają wpływ na skomplikowanie sytuacji przedsiębiorców. We wszystkich analizowanych latach liczba bezrobotnych zmniejszała się systematycznie. Wraz ze zmniejszaniem się liczby bezrobotnych zmniejszyła się także liczba osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji na rynku pracy. Analizując odpływy z rejestru bezrobotnych dało się zauważyć, że wzrasta odsetek osób wykreślanych z rejestru

bezrobotnych z uwagi na podjęcie zatrudnienia, co może w pozytywnym świetle stawiać programy aktywizacji zawodowej prowadzone przez PUP.

PROGNOZA ZMIAN:

Komplikująca się sytuacja gospodarcza nie tylko w Polsce, ale w skali globalnej, może w najbliższej przyszłości przynieść zapaść na lokalnym rynku pracy. Dodatkowo niepokojące dane z obszaru demografii stanowią sygnał, że w krótkiej perspektywie czasu sytuacja może doprowadzić do zapaści rynku pracy wywołanego niedoborem pracowników na rynku pracy.

1.7. Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej

Na terenie gminy Zawiercie zarejestrowanych jest ponad 130 różnych organizacji, w tym: stowarzyszeń (rejestranych, zwykłych), stowarzyszeń pożytku publicznego (OPP), fundacji, terenowych jednostek organizacyjnych, stowarzyszeń kultury fizycznej, klubów sportowych, uczniowskich klubów sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych. Dane na temat wzrostu liczby tych organizacji w mieście znalazły się w tabeli 8.

Tabela 8 Ilość NGO na terenie miasta Zawiercie

Wskaźnik	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych	98	105	113	121	122	130	127	131
organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	1,9	2,1	2,2	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podjęmowana przez te podmioty działalność obejmuje szeroki zakres ważnych społecznie zadań odpowiadających katalogowi zadań publicznych realizowanych na rzecz mieszkańców miasta, jednak poziom aktywności tych podmiotów jest bardzo zróżnicowany.

Formy oraz zakres zadań przewidziany do realizacji z organizacjami w każdym roku określiła uchwała w sprawie przyjęcia na kolejny rok kalendarzowy Programu współpracy Gminy Zawiercie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Zgodnie z podejmowanymi corocznie uchwałami współpraca Gminy Zawiercie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami pożytku publicznego ma zarówno charakter finansowy, jak i pozafinansowy. Finansowe formy współpracy polegają na

dofinansowaniu realizacji zadań wyłonionych w otwartych konkursach ofert oraz w drodze pozakonkursowej w trybie art. 19a Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.

Pozafinansowe formy współpracy to udostępnianie pomieszczeń i wyposażenia w Centrum Organizacji Pozarządowych, prowadzenie konsultacji, obejmowanie patronatem Prezydenta Miasta Zawiercie wydarzeń kulturalnych, sportowych, turystycznych, itp. oraz promowanie działalności trzeciego sektora w mediach społecznościowych i na stronie urzędu miasta.

Z informacji pozyskanych ze Sprawozdania z realizacji Programu Współpracy Gminy Zawiercie z organizacjami pozarządowymi w 2021 r. gmina Zawiercie ogłosiła otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych w następujących obszarach:

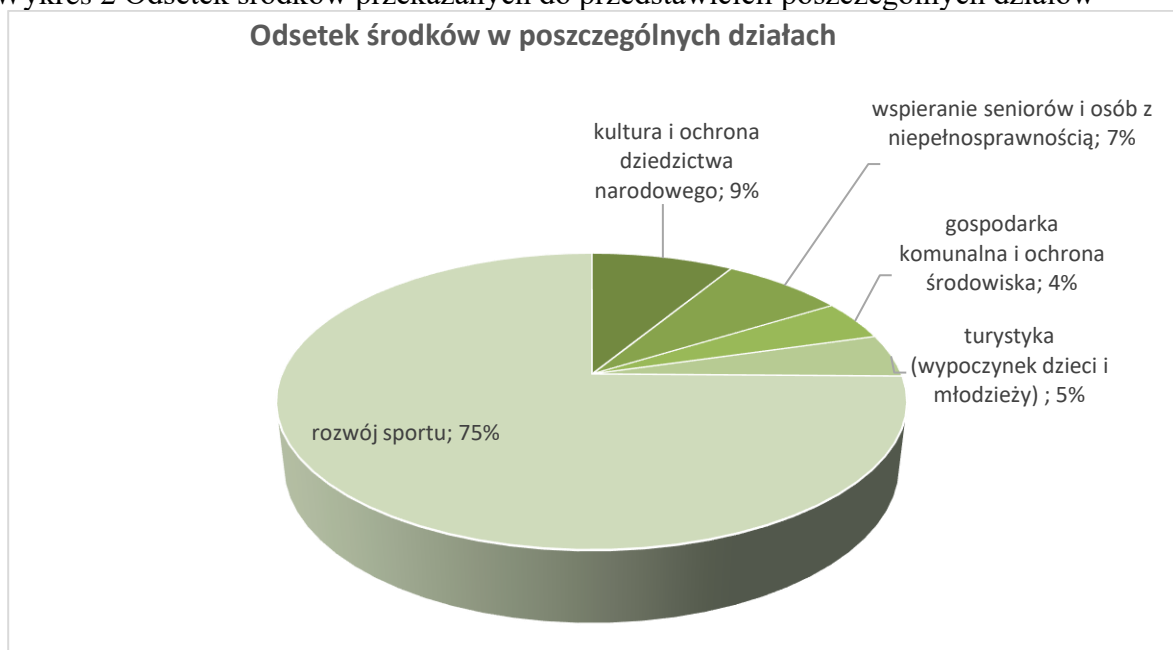
1. kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
2. wspieranie seniorów i osób niepełnosprawnych,
3. gospodarka komunalna i ochrona środowiska,
4. turystyka (wypoczynek dzieci i młodzieży),
5. rozwój sportu- organizacja uprawiania sportu.

W poszczególnych działach wysokość przekazanych środków przedstawiała się następująco:

- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego- 140.000,00 zł,
- wspieranie seniorów i osób niepełnosprawnych - 120.000,00 zł,
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 70.000,00 zł,
- turystyka (wypoczynek dzieci i młodzieży) - 75.000,00 zł,
- rozwój sportu - 1 200.000,00 zł.

W ramach Programu rokrocznie organizacje deklarują współpracę z samorządem realizują wspólne cele. W roku 2021 miasto podpisano 26 umów z 24 organizacjami. W 2021 roku największa aktywność organizacji pozarządowych, działających na terenie miasta, dotyczyła sfery rozwój sportu – udział przyznanej dotacji w wysokości środków finansowych przeznaczonych z budżetu miasta Zawiercie na realizację zadań publicznych został zaprezentowany na wykresie 8.

Wykres 2 Odsetek środków przekazanych do przedstawicieli poszczególnych działów

Opracowanie własne na podstawie danych z COP na podstawie

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej definiuje ekonomię społeczną jako „sferę aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”. Z zakresu podmiotów ekonomii społecznej w gminie Zawiercie funkcjonuje kilkanaście podmiotów ekonomii społecznej w bardzo zróżnicowanych branżach. Szczegółowe informacje uzyskane z OWES dotyczące tej sfery zostały zgromadzone w tabeli 9.

Jak wynika ze zgromadzonych danych zawierciańskie podmioty ekonomii społecznej funkcjonują w bardzo zróżnicowanych branżach. Różnorodność podmiotów działających na terenie gminy poszerza możliwość działań integracyjnych i reintegracyjnych na rzecz mieszkańców-osób, które znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej i są zagrożone wykluczeniem społecznym. Podmioty ekonomii społecznej oferując miejsca prace lepiej dopasowane do indywidualnych potrzeb tych osób są dla nich szansą pomyślnego przebiegu procesu aktywizacji zawodowej i społecznej.

Tabela 9 Dane dotyczące przedsiębiorstw społecznych działających na terenie miasta

I.p.	nazwa PS	branża funkcjonowania	opis działalności
1.	Fundacja Centrum Inicjatyw Lokalnych	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Działalność szkoleniowa, w tym w zakresie technologii informatycznych IT.
2.	Fundacja Praca i Kariera	dom i ogród	Fundacja zajmuje się świadczeniem usług utrzymania terenów zielonych i usług sprzątanania wokół obiektów mieszkalnych.
3.	Spółdzielnia Socjalna KUŹNIA	dom i ogród	SpS zajmuje się świadczeniem usług z zakresu utrzymania obiektów wraz z terenami zielonymi oraz organizacją szkoleń, z mocnym ukierunkowaniem na aktywizację osób niepełnosprawnych.
4.	Sekretny Świat Zwierząt - stacjonarne i mobilne SPA dla zwierząt sp. z o.o.	handel i pozostałe usługi	Spółka świadczy usługi groomerskie.
5.	STOWARZYSZENIE PRO MUSICA	edukacja i kultura	Stowarzyszenie prowadzi działalność z zakresu organizacji eventów kulturalnych ze szczególnym uwzględnieniem imprez muzycznych.
6.	Stowarzyszenie Kreatywny Dzieciak	handel i pozostałe usługi	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo – w tym spotów reklamowych, filmów promocyjnych, a także działalność marketingowa w tym produkcja gadżetów promocyjnych, reklamowych oraz działalność fotograficzna.
7.	Fundacja Jura Nasz Region	pozostała produkcja i przemysł	Działalność szwalni.
8.	RAJSKA POLANA STUDIO DECOR&FLOWERS SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	handel i pozostałe usługi	Działalność związana z prowadzeniem pracowni florystycznej poszerzona o usługi dekorowania florystycznego oraz handel m.in. dewocjonaliami.
9.	JURAJSKIE CENTRUM ROZWOJU SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	handel i pozostałe usługi	Działalność firmy kurierskiej.
10.	REKAB Sp. z o.o. non profit	budownictwo	Działalność firmy remontowo-budowlano-rozbiórkowej.
11.	Spółdzielnia socjalna "CMYK"	handel i pozostałe usługi	Usługi reklamy i druku.
12.	Zawierciańskie Forum Pracodawców	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Produkcja, montaż konstrukcji oraz elementów stalowych.
13.	Fundacja Jurajski Artefakt	gastronomia	Prowadzenie baru, świadczenie usług cateringowych oraz organizacja imprez urodzinowych.

14.	Spółeczna Grupa Medialna Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	handel i pozostałe usługi	Spółka prowadzi działalność z zakresu agencji reklamowych. Wydawanie gazet.
15.	MEDIASET Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	pozostała produkcja i przemysł	Produkcja gadżetów reklamowych oraz środków ochrony bezpośredniej.
16.	SENSUAL PLACE OF BEAUTY SP. Z O.O.	zdrowie i uroda	Gabinet kosmetyczny.
17.	Stowarzyszenie Akademia Lokalnej Przedsiębiorczości	handel i pozostałe usługi	Realizacja usług poligraficzno-wydawniczych oraz marketingowych, w tym produkcja art. edukacyjnych, reklamowych i promocyjnych.
18.	EMOC Sp. z o.o.	budownictwo	Usługi zw. z pracami przygotowawczymi na placach budów, porządkowymi na terenach rozbiórkowych, wynajmem kompletnej linii rozdrabniającej do pozostałości z procesów produkcyjnych, rozbiórkowych, demontażowych, sortowniczych i pielęgnacji zieleni
19.	SZERYF IT Sp. z o.o.	informatyka	Spółka zajmuje się świadczeniem usług hostingu, projektowania serwisów internetowych, napraw sprzętu IT, wykonywaniem sieci teleinformatycznych.
20.	Instytut Rozwoju Rynku Pracy	produkcja i przetwórstwo żywności	Fundacja prowadzi sprzedaż zdrowej żywności - produktów rolnych prosto od lokalnych rolników z dostawą pod drzwi klienta.
21.	CRYO POWER Sp. z o.o.	zdrowie i uroda	Spółka zajmuje się świadczeniem usług fizjoterapeutycznych ukierunkowanych na sportowców.
22.	DIGATANER Sp. z o.o.	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka w swojej głównej działalności zajmuje się digitalizacją i przygotowaniem do archiwizacji dokumentów.
23.	M-Clean Sp. z o.o.	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	Spółka oferuje usługi w zakresie odnawialnych źródeł energii w tym montaż i serwis instalacji fotowoltaicznych.

Opracowanie własne na podstawie danych OWES

PODSUMOWANIE:

Organizacje pozarządowe wspierają działalność miasta w realizacji zadań publicznych w różnorodnym wymiarze. Współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi i Urzędem Miejskim przebiega w sposób stały i systematyczny. Miasto corocznie wspiera działalność NGO. Trzeba jednak jasno dookreślić różny poziom aktywności funkcjonujących na terenie miasta NGO. Część organizacji partycypuje w działaniach na rzecz potrzebujących społeczności nie tylko poprzez angażowanie osobowe, ale pozyskując środki zewnętrzne, by

spożytkować je na pomoc różnym grupom odbiorców. Ekonomia społeczna zdecydowanie pozostaje obszarem, który jeszcze ma duże rezerwy rozwoju w mieście Zawiercie.

PROGNOZA ZMIAN:

W celu dalszej efektywnej współpracy warto byłoby skoncentrować się na rozwoju systemu wsparcia w formie małych grantów m. in. małych grantów dla mieszkańców i grup nieformalnych, czy też finansowanie oddolnych inicjatyw na rzecz miasta. Obszar ekonomii społecznej pozostaje sferą, która wymaga wsparcia w celu wykorzystania jego potencjału w sposób bardziej produktywny i skuteczny. Może to dać szansę na zatrudnienie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu gminy oraz gmin ościennych poprzez stworzenie dla nich stabilnych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.

1.8. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna

Wedle danych z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w roku 2021 udostępniane w ramach Banku Danych Lokalnych na terenie gminy Zawiercie znajduje się 21 465 mieszkań, z czego 19 291 to lokale zamieszkałe.

Zasób mieszkaniowy należący do miasta Zawiercie był w większej części utworzony przez lokale znajdujące się w budynkach należących w całości do gminy oraz lokale gminne w budynkach należących do wspólnot mieszkaniowych. Duża część zasobu to lokale wybudowane przed 1950 rokiem. Obecny stan techniczny zasobu odbiega od przyjętych współcześnie standardów mieszkaniowych i wymaga ogromnych nakładów finansowych w celu ich remontu i modernizacji, by odpowiadały współczesnym standardom i potrzebom mieszkańców, zwłaszcza na obszarze osiedla Szymańskiego czy Stary Rynek.

Prowadzona polityka remontowa zasobu komunalnego oraz zrealizowanych przebudów, termomodernizacji budynków mieszkalnych spowodowała stopniową poprawę w tym obszarze. Proces ten jest długofalowy i bardzo kosztowny, jednak samorząd zmuszony jest systematycznie go kontynuować. Jest to podyktowane koniecznością podniesienia warunków mieszkaniowych, tak by odpowiadały oczekiwaniom mieszkańców.

Tabela 10 przedstawia wybrane dane, które dotyczą obszaru mieszkalnictwa.

Tabela 10 Wybrane dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w gminie

	2018	2019	2020	2021
budynki mieszkalne w gminie	7 322	7 596	7 506	7 592
mieszkania w gminie	21 238	21 558	21 611	21 465
liczba izb w mieszkaniach	76 207	77 835	78 130	77 717
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali	16 577	9 435	8 263	7 613
kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali	3 383 890	1 741 157	1 648 012	1 610 658
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	27,4	29,2	29,7	29,8

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne przewyższa ich podaż. Świadczy o tym stosunkowo długa i trwała liczba osób oczekujących na przyznanie lokalu z zasobów miejskich. Obrazują to dane zgromadzone w tabeli 11

Tabela 11 Dane dotyczące listy osób oczekujących na mieszkanie z zasobów gminy

	2018	2019	2020	2021	2022
liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne	30	20	25	25	25
liczba osób oczekujących na mieszkanie komunalne	231	133	134	134	150

Opracowanie własne na podstawie danych UM

Dało się zaobserwować wzrost kosztów związanych z zakupem mieszkania co wynika z danych zgromadzonych w tabeli 12. Pogorszenie koniunktury wywołane pandemią koronawirusa i wojną na Ukrainie bardzo skomplikowały rynek kredytów i znacząco ograniczyły możliwość ich uzyskania.

Tabela 12 Dane dotyczące transakcji na rynku mieszkaniowym w powiecie zawierciańskim

Wskaźnik	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (m ²), (dane powiatowe)	1,91	2,09	2,08	2,22	2,25	2,06	1,76	1,64
liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)	1,29	0,14	0,79	1,73	1,85	2,18	1,72	1,77

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

PODSUMOWANIE:

Analiza danych w obszarze gospodarki mieszkaniowej i komunalnej wykazuje, że miasto Zawiercie częściowo zabezpiecza potrzeby lokalowe mieszkańców. ZGM podejmuje działania związane z remontowaniem posiadanych zasobów mieszkaniowych. W 2019 roku przeprowadzono 45 remontów mieszkań do zasiedlenia, w 2020 wyremontowano 23 lokale, a w roku 2021 liczba ta wyniosła 19. Ponadto od 2019 roku prowadzone są prace związane z kompleksową termomodernizacją zasobów mieszkaniowych. Docelowo prace mają być przeprowadzone dla 35 budynków mieszkalnych. Na koniec 2022 roku prace ukończono w 12 z nich.

PROGNOZA ZMIAN:

Poprawa sytuacji mieszkaniowej w mieście wymagać będzie znacznych nakładów inwestycyjnych oraz aktywnej polityki w tym zakresie. Jednak zmiany w tym obszarze są konieczne, by umożliwić mieszkańcom zaspokajanie tej jednej z podstawowych potrzeb. Mając świadomość problemu gmina podejmuje działania zmierzające do zwiększenia zasobów lokalowych miasta. W roku 2021 Zawiercie zostało współdziałowcem wraz z 6 gminami województw świętokrzyskiego, małopolskiego i śląskiego spółki SIM SMS, którą założył Skarb Państwa reprezentowany przez Krajowy Zasób Nieruchomości. W ramach inwestycji planuje się budowę w sumie 145 lokalów mieszkalnych, które miałyby poszerzyć miejską ofertę mieszkaniową.

W roku 2022 w związku z przejęciem terenów po zlikwidowanej Hucie Szkła przez prywatnego inwestora na jednym z posiedzeń komisji Rady Miasta poinformowano o koncepcji zagospodarowania tego 6 hektarowego obszaru miasta znajdującego się w samym jego centrum. Zgodnie z przedstawioną koncepcją na terenie tym ma powstać nowoczesny kwartał zabudowy mieszkaniowej z usługami w parterach. Wedle deklaracji inwestora możliwe jest uzyskanie, przy założeniu średniej powierzchni mieszkania 50 m², ponad 1400 mieszkań, co stanowiłoby ogromny skok w obszarze, który jest deficytowym w mieście.

Zrealizowanie wspomnianych projektów w zakresie mieszkalnictwa jest nie tylko szansą na zminimalizowanie problemu dostępności mieszkań, ale również przestrzenią umożliwiającą pozyskanie inwestorów, którzy poszerzą ofertę zatrudnienia dla mieszkańców.

2. Diagnoza problemów społecznych miasta Zawiercia

Opierając się na statystykach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu w zakresie przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną wskazano główne problemy społeczne pojawiające się w Zawierciu oraz grupy społeczne szczególnie zagrożone wykluczeniem lub już podlegające temu procesowi. W tej części podjęto również próbę określenia kierunków i dynamiki zmian, które mogą zajść w kontekście poszczególnych obszarów. Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej pomocy, wsparcia i pomocy społecznej udziela się osobom/rodzinom z takich przyczyn jak: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, trudności w integracji osób, które otrzymały status cudzoziemców, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Powszechnym zjawiskiem jest jednak to, że środowiska zagrożone wykluczeniem są dotknięte więcej niż jednym problemem społecznym. Tego rodzaju sytuację określamy mianem wielopropblemowości i jest ona charakterystyczna również dla osób objętych wsparciem zawierciańskiego OPS. Analiza problemów społecznych i wnioski z niej wypływające pozwalają służbom i instytucjom na zaplanowanie efektywnych działań, których celem jest zapobieganie powstawania sytuacji kryzysowych w życiu rodzin, poprawę ich warunków bytowych oraz wyrównywanie różnic społecznych.

W ramach swojej działalności MOPS udziela świadczenia o charakterze materialnym oraz niematerialnym, które wskazane są w ustawie o pomocy społecznej. W wielu obszarach z wykorzystaniem finansowania zewnętrznego pomoc oferowana przez MOPS Zawiercie wykracza poza ramy tej ustawy oferując inne działania. Na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniach z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu oraz analiz w formie corocznie przygotowywanego raportu Oceny zasobów pomocy społecznej dokonano ogólnej charakterystyki działalności ośrodka oraz zasobów miasta, w celu określenia najważniejszych problemów społecznych miasta Zawiercie.

Tabela 13 przedstawia dane dotyczące powodów objęcia rodzin wsparciem przez MOPS Zawiercie w latach 2014-2021.

Tabela 13 Powody przyznawania pomocy przez MOPS Zawiercie

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ*	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w	Liczba rodzin	Liczba osób w
Ubóstwo	687	1338	665	1285	603	1180	656	1641	531	962	457	777	409	677	376	620
Sieroctwo	3	4	3	3	0	0	0	0	0	0	2	2	1	2	1	2
Bezdomność	85	116	83	109	83	114	81	102	80	89	79	86	62	65	61	74
Potrzeba ochrony macierzyństwa	126	512	115	471	100	431	87	376	85	365	69	272	60	239	54	203
w tym: wielodzietność	18	101	18	105	17	104	17	97	19	102	18	97	17	87	13	68
Bezrobocie	1211	2938	1086	2592	954	2279	878	2045	758	1773	649	1528	575	1283	526	1170
Niepełnosprawność	679	1133	621	1024	571	953	566	925	513	824	497	800	449	718	370	569
Długotrwała lub ciężka choroba	933	1683	850	1512	795	1377	730	1332	765	1228	748	1183	673	1038	585	889
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem	585	1674	545	1563	490	1409	482	1337	435	1178	402	1079	349	913	334	925
w tym: rodziny niepełne	298	874	255	745	228	685	212	641	191	572	172	501	132	384	124	359

rodziny wielodzietne	43	236	45	244	42	227	37	200	32	181	25	139	25	142	27	153
Przemoc w rodzinie	32	95	24	74	27	84	25	69	18	58	20	62	16	48	13	45
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	256	417	246	393	239	373	236	369	210	301	189	265	172	245	161	234
Narkomania	31	54	23	38	22	36	24	40	18	31	16	24	14	22	13	21
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	53	81	53	85	38	65	37	52	42	56	39	55	32	45	30	47
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	1	3	1	3	1	3	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	22	52	20	49	14	23	12	31	10	25	6	11	9	11	8	13
Sytuacja kryzysowa	5	8	7	13	34	75	29	73	22	46	24	58	5	11	3	7
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	2028	4254	1840	3820	1643	3358	1576	3088	1434	2791	1678	2486	1184	2170	1058	1930

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

2.1 Ubóstwo

Ubóstwo w świetle przepisów ustawy o pomocy społecznej odnosi się do klasycznej definicji ubóstwa tj. sytuacji, w której dochód określony na podstawie kryterium dochodowego nie pozwala na zaspokojenie bieżących potrzeb gospodarstwa domowego. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu jest jednostką podległą Urzędowi Miasta, której obowiązkiem jest udzielanie wsparcia i pomocy nie tylko osobom, ale i rodzinom, z terenu miasta, których sytuacja spełnia przesłanki określone w kryteriach ujętych w ustawie o pomocy społecznej. Wspomniane kryteria to przede wszystkim dochód, który na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021r. w sprawie zweryfikowanych kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U z 2021 poz. 1296) od 1 stycznia 2022 roku ustalony jest na poziomie 776,00 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 600,00 zł na osobę w rodzinie w pozostałych przypadkach.

Tak ustalone kryterium dochodowe jednocześnie określa poziom wydatków rodziny, zaspokajanych z ich dochodów własnych, nie określając w żaden sposób ich jakości i poziomu życia. Osoby czy też rodziny zagrożone ubóstwem otrzymywały zarówno świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne. W latach 2014-2021 w Zawierciu ubóstwo zmniejszyło się, jednak nie jest pewnym czy tendencja ta będzie się utrzymywać w kolejnych latach. Obecnie coraz więcej programów skierowanych jest na wyrównywanie szans najuboższych grup społecznych, najczęściej cierpiących z powodu ubóstwa. Dotyczy to zarówno programów rządowych, jak i inicjatyw oddolnych realizowanych przez organizacje pozarządowe. Sytuacja ta faktycznie wpływa na zmniejszenie skali tego zjawiska.

PODSUMOWANIE:

Analiza zmian liczby rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej z powodu ubóstwa pozwoliła wnioskować, że ubóstwo stanowiło jeden z ważniejszych powodów przyznawania świadczeń. W roku 2014 z powodu ubóstwa objęto wsparciem 687 rodzin podczas gdy w roku 2021 było to 376. Zmniejszenie rozmiaru ubóstwa jest wynikiem nakładania się oddziaływań w obszarze lokalnym skutecznego funkcjonowania instytucji pomocy społecznej, instytucji rynku pracy i organizacji pozarządowych, które realizowały szereg projektów skupionych na aktywizacji osób dotkniętych ubóstwem. Nie można również pominąć korzystnej sytuacji na rynku pracy m.in. wzrost płacy minimalnej, znacznego spadku bezrobocia oraz realizowania programów strategicznych na szczeblu krajowym, wojewódzkim.

PROGNOZA:

Zakłada się, że w latach objętych Strategią problem ubóstwa, takiego jak definiuje je ustawa o pomocy społecznej, może ponownie stać się problemem dominującym. Pogłębiający się kryzys ekonomiczny oraz rosnąca inflacja sprzyjają wzrostowi sytuacji związanej z kryzysem ubóstwa.

2.2 Bezrobocie

Analiza sytuacji na lokalnym rynku pracy uwidoczniała korzystne zmiany jakie na nim zaszły. Chociaż bezrobocie zmniejszyło się i jego stopa na koniec 2021 roku wyniosła 5% to w ewidencji nadal znajdują się osoby w trudnej sytuacji tj. długotrwale bezrobotne, osoby po 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnością, które mimo działań aktywizujących prowadzonych przez PUP nie podjęły pracy.

Dobra sytuacja na rynku pracy spowodowała korzystne zmiany w obszarze działania MOPS w Zawierciu w odniesieniu do osób bezrobotnych. Zmniejszyła się liczba i udział procentowy wsparcia i pomocy udzielonej osobom-beneficjentom, których powodem udzielonej pomocy było bezrobocie co obrazuje tabela 13. W 2021 roku liczba osób, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej MOPS Zawiercie z powodu bezrobocia wyniosła 526 rodzin, co stanowiło 49% ogółu rodzin. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem obniżył się z 59% w 2014 roku do 49% w 2021 roku.

PODSUMOWANIE:

Aktualna sytuacja na lokalnym rynku pracy spowodowała, że liczba beneficjentów MOPS Zawiercie, których powodem udzielenia pomocy było bezrobocie znacząco zmniejszyła się. Działania w kierunku aktywizacji zawodowej beneficjentów razem z dobrą sytuacją na rynku pracy skutkowało obserwowaną korzystną tendencją. Podejmowane działania, realizacja projektów przez instytucje oraz organizacje pozarządowe powinny zostać zintensyfikowane i zindywidualizowane w ten sposób, aby zapewnić bezrobotnym znajdującym się w trudnej sytuacji skuteczną i optymalną pomoc w aktywizacji zawodowej.

PROGNOZA ZMIAN:

Trudno prognozować jak w okresie objętym strategią będzie się kształtował problem bezrobocia z uwagi na pogłębiający się kryzys gospodarczy. Dodatkowym utrudnieniem są rosnące koszty pracy, które mogą doprowadzić do likwidacji miejsc pracy, pogłębiając omawiany problem. Porzucanym wydaje się wsparcie przedsiębiorców, tak by umożliwić im rozwój prowadzonych działalności, jednak muszą to być rozwiązania wprowadzane w skali kraju, a nie na szczeblu samorządowym.

2.3 Problemy osób starszych i niepełnosprawnych

Działania mające na celu wspieranie osób starszych i z niepełnosprawnościami zamieszkujących na terenie Miasta Zawiercie realizowane są przede wszystkim w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Działaniami z zakresu pomocy społecznej w Zawierciu zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Tabela 14 zawiera zestawienie ilości osób korzystających ze wsparcia MOPS z powodu niepełnosprawności, długotrwałej choroby oraz osoby po 60 roku życia.

Tabela 14 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS

Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
z powodu niepełnosprawności	621	571	566	513	497	449	370
z powodu długotrwałej choroby	851	795	730	765	748	673	585
osoby w wieku 60 i więcej lat objęte wsparciem i pracą socjalną	469	467	474	475	414	409	406

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W roku 2021 liczba osób w wieku 60 plus objęta wsparciem OPS wyniosła 406 osób. W tej grupie 38% to osoby samodzielne, 35% wymagające częściowego wsparcia, a 27% to osoby niesamodzielne, wymagające stałego wsparcia. Spośród ogółu seniorów objętych pomocą 77% mieszka w gospodarstwach jednoosobowych, 20% w dwuosobowych, a 3% w gospodarstwach liczących 3 i więcej osób. Najczęściej osoby te cierpią z powodu chorób neurologicznych, schorzeń narządu ruchu i problemów kardiologicznych. W większości przypadków występuje wielochorobowość, nierzadkie są także schorzenia psychiatryczne i demencja. 70% osób niesamodzielnych utrzymuje się ze świadczeń emerytalnych, 9% z rentowych, 30% korzysta ze świadczeń pieniężnych OPS. Opiekunami osób zależnych są

najczęściej córki (u 20% badanych), rzadziej synowie (15%) i osoby z dalszej rodziny (siostrzenice, kuzynki, wnuki), a u 5% - sąsiedzi. Grupa osób cierpiących na choroby otępienie typu Alzheimer, objęta wsparciem OPS liczyła 24 osoby (i utrzymuje się na podobnym poziomie co w latach poprzednich. Osoby cierpiące na tę chorobę z podziałem na wiek: 8 - w wieku 65-79 lat, 11 w wieku 80-89 lat, 5 w wieku 90 i więcej lat.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć:

- samotność
- chorobę
- niepełnosprawność
- życie w ubóstwie
- poczucie nieprzydatności

Wszystkie te problemy wskazują na istniejącą marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego. Ich funkcjonowanie w społeczeństwie przebiega w sposób zróżnicowany w zależności od stanu zdrowia, stopnia sprawności psychofizycznej jak i sytuacji życiowej.

Sytuacja życiowa w jakiej znajdują się osoby starsze oraz z niepełnosprawnościami wymusza podejmowanie działań zabezpieczających różnymi formami wsparcia. Tabela 15 obrazuje wybrane statystyki obrazujące ilość osób, które z nich korzystają.

Tabela 15 Dane statystyczne dot. form wsparcia udzielanego osobom starszym i z niepełnosprawnościami

Lp.	Formy wsparcia	Liczba osób					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Usługi opiekuńcze	193 os.	216 os.	210 os.	245 os.	220 os.	200 os.
2.	Pobyt w DD Senior+	33 os.	35 os.	36 os.	37 os.	39 os.	34 os.
3.	Pobyt w ŚDS	59 os.	63 os.	59 os.	59 os.	57 os.	59 os.
4.	Mieszkania chronione	0 os.	0 os.	0 os.	0 os.	12 os.	12 os.
5.	Dofinansowanie pobytu w Domu Pomocy Społecznej	36 os.	41 os.	40 os.	44 os.	44 os.	45 os.

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Dużym obciążeniem dla budżetu gminy pozostaje finansowanie pobytu osób starszych i niepełnosprawnych w domach pomocy społecznej co obrazuje tabela 16.

Tabela 16 Dane statystyczne dot. kosztów gminy z tytułu dopłaty do pobytu osób starszych i z niepełnosprawnościami w domu pomocy społecznej

Dane za rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
łączna liczba osób przebywających w DPS	36	41	40	44	44	45
liczba świadczeń	371	419	458	438	448	504
kwota świadczeń w złotych	835 021	929 093	1 097 625	1 103 528	1 184 918	1432566

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Miasto Zawiercie podejmuje szereg działań zmierzających do poprawy funkcjonowania osób starszych i z niepełnosprawnościami. W ramach swojej działalności MOPS Zawiercie, poza zadaniami bezpośrednio wynikającymi z aktów prawnych, stara się pozyskiwać fundusze i realizować dodatkowe działania dla tej grupy mieszkańców. Ze względu na źródła finansowania programy podzielone zostały na trzy kategorie: programy rządowe, wojewódzkie i działania lokalne, nie zawsze dofinansowywane.

PROGRAMY RZĄDOWE realizowane przez MOPS to:

- Program „Opieka 75+” polegający na dofinansowaniu usług opiekuńczych dla osób powyżej 75 roku życia. W gminie Zawiercie program realizowany jest od roku 2019, a łączna wysokość pozyskanych środków wynosi 339 547 zł.
- Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej którego celem jest zapewnienie dostępności do usługi asystenta osobom posiadającym orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. Program realizowany jest od 2021, a jego celem wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób niepełnosprawnych. Wysokość pozyskanych środków na realizację programu wyniosła łącznie 402 345 zł.
- Program „Opieka wytchnieniowa”, który adresowany jest do opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych umożliwiający wytchnienie opiekunów od codziennych obowiązków wynikających z opieki nad osobami, którymi się zajmują. Wysokość pozyskanych środków na realizację programu wynosi łącznie 282 696 zł.
- Program wieloletni „Senior+” w ramach którego udało się pozyskać 423 750 zł realizowany jest od 2020 roku. Celem głównym jest aktywizacja społeczna oraz integracja osób starszych z terenu Gminy Zawiercie poprzez zapewnienie dziennej opieki klientom, zwłaszcza osobom w wieku emerytalnym, samotnym, osamotnionym, o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, przebywających w złych warunkach mieszkaniowych,

posiadających niskie dochody.

- Korpus Wsparcia Seniora program realizowany na podstawie ustawy o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji. Celem programu jest wsparcie realizacji usług wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie gminy oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. "opieki na odległość" dla seniorów w wieku 65 lat i więcej. Program jest realizowany od roku 2021 i udało się dzięki niemu pozyskać 124 416 zł.

PROJEKTY WSPÓŁFINANSOWANE Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

- „Wzmacnianie potencjału społeczno- zawodowego” na lata 2020-2022 skierowany na działania w ramach programu aktywności lokalnej na obszarach objętych rewitalizacją, których celem jest pobudzanie aktywności społecznej wzmacnianie kompetencji obywatelskich oraz pobudzenie zdolności do samoorganizacji. Swoim wsparciem obejmuje środowiska społeczne oraz ich członków, którzy wymagali wsparcia ze względu na posiadane deficyty społeczne i zawodowe.
- „Rozwój usług społecznych na terenie miasta Zawiercia – II etap” realizowany w latach 2019-21. Projekt powiązany z rewitalizacją, w ramach którego uruchomiono filię placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, a dla osób starszych i z niepełnosprawnościami przebudowano budynek i utworzono mieszkania chronione/ wspierane i Centrum Usług Senioralnych.
- ”Zawierciański Senior – Aktywnie!”. Realizacja projektu rozpoczęła się 01.09.2021 r., a jego zakończenie planuje się na 29.03.2023 r. Celem projektu jest upowszechnienie i zwiększenie dostępu do usług społecznych takich jak usługi opiekuńcze, asystenckie w miejscu zamieszkania, system teleopieki oraz działania społeczne związane z klubem seniora dla mieszkańców Zawiercia.

W obszarze wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych na terenie gminy Zawiercie aktywnie działają organizacje pozarządowe z wiodącą rolą prężnie działającego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który zrzesza ponad 500 osób.

W celu zapewnienia seniorom zwiększenia możliwości uczestnictwa w życiu społecznym oraz wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności miasta od 2015 roku funkcjonuje Zawierciańska Rada Seniorów, która ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Członkowie Rady odbywają regularne dyżury, podczas których udzielają porad seniorom - mieszkańcom Zawiercia, regularnie współpracują z instytucjami w zakresie zgłaszanych przez mieszkańców problemów lub pomysłów na działania.

PODSUMOWANIE:

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia MOPS Zawiercie w obszarze obsługi potrzeb seniorów były dość rozbudowane, jednak w dalszym ciągu wymagają intensywnych działań w celu poszerzenia istniejącej oferty. W analizowanym okresie zwiększyła się liczba osób przebywających w DPS, co znacząco zwiększa koszty z tym związane. Od 2022 roku gmina Zawiercie zawarła porozumienie z rodzinnym domem „Spokojna jesień”, która pozwoli zapewnić całodobową opiekę i stanowi realną alternatywę dla wsparcia instytucjonalnego w formie pobytu w domu pomocy społecznej.

Miasto Zawiercie poprzez działania MOPS Zawiercie angażowało się w innowacyjne działania i programy m.in.: usługi teleopieki. Funkcjonujące na terenie miasta organizacje pozarządowe systematycznie poszerzały ofertę dostępną na terenie gminy o działania skierowane na aktywność seniorów i osób z niepełnosprawnością.

PROGNOZA ZMIAN:

Skuteczne wspieranie osób starszych i z niepełnosprawnościami wymaga zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych, wspierających i aktywizujących ze strony różnych służb działających w tym zakresie. Prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problemy osób starszych będą nasilały się, bowiem prognozy demograficzne przewidują zwiększenie udziału liczby osób w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności Zawiercia. Zwiększy się zatem potrzeba zapewnienia opieki dziennej i przede wszystkim opieki całodobowej. Wychodząc naprzeciw tym prognozom utworzono Klub Senior+ w ramach programu rządowego, na którego utworzenie pozyskano 150 240 zł. Klub ma zapewnić wsparcie seniorom czyli osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej w zależności od stwierdzonych potrzeb.

Z uwagi na problem starzenia się społeczeństwa miasto w ramach przyszłych działań

powinno się planować dalsze powiększanie dostępu osób starszych do opieki dziennej i całodobowej np. poprzez zwiększenie ilości mieszkań chronionych. Istotnym z punktu widzenia zabezpieczenia potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami byłoby propagowanie działań wolontariackich i pomocy sąsiedzkiej. W wielu przypadkach takie wsparcie w środowisku zamieszkania stanowi uzupełnienie wsparcia ze strony instytucji, m. in. MOPS. Najczęściej zarówno wolontariat jak i pomoc sąsiedzka dotyczyłyby robienia zakupów, załatwiania spraw urzędowych, pomocy w pracach domowych, drobnych napraw i remontów, a także wsparcia emocjonalnego i wspólnego spędzania czasu wolnego.

2.4 Bezdomność

Bezdomność dotyczy sytuacji, w której osoba nie posiada miejsca zamieszkania, jest bezpośrednim następstwem innych negatywnych zmian jakie następują w lokalnej społeczności, tj. nasilający się problem bezrobocia, zbyt mała dostępność mieszkań, ubóstwo. Grupy społeczne szczególnie narażone na występowanie bezdomności to osoby z uzależnieniami, rodziny nie posiadające środków finansowych na opłacenie mieszkań, osoby które opuściły zakłady karne oraz wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletności. Przeciwdziałanie bezdomności jest trudne z powodu natury bezdomności. Rada Miejska w Zawierciu w 2021 roku przyjęła program Program Wychodzenia z Bezdomności dla Miasta Zawiercie na lata 2021 – 2025. Zgodnie z założeniami Programu na terenie miasta problem bezdomności w szczególności powierzono działaniom MOPS w Zawierciu.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców jest w Zawierciu większa niż średnia w województwie śląskim oraz w kraju. Ta tendencja była widoczna już podczas opracowania poprzedniego programu na rzecz osób bezdomnych. W 2015 roku w Zawierciu odnotowano jeden z najwyższych w województwie wskaźników bezdomności przypadających na tysiąc mieszkańców. Wynosił on 2,1, podczas gdy w województwie śląskim oscylował wokół 1,6, a w Polsce – 1,2. Z kolei w 2019 r. wspomniany wskaźnik zmalał w stosunku do 2015 r. zarówno w Zawierciu (do poziomu 1,8), jak i w województwie oraz w Polsce (w obu przypadkach

wynosił 1,4)². W tabeli 17 prezentuje liczbę osób korzystających z różnych świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezdomności.

Tabela 17 Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przyznana z powodu bezdomności - dynamika 2014 - 2021

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	85	83	83	81	80	79	62	61
Liczba osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezdomności	116	109	114	102	89	86	65	74

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z zaprezentowanych danych wynika, że nieznacznie, ale systematycznie maleje zarówno liczba osób bezdomnych objętych wsparciem jak i liczba osób w rodzinach, doświadczających problemu bezdomności.

Większość osób bezdomnych korzysta ze wsparcia w formie opłacenia przez gminę kosztów pobytu w schronisku. Do 2018 r. ten koszt w odniesieniu do jednej osoby, tzw. osobodzień, wynosił 25 zł, a pod koniec wspomnianego roku wzrósł do 30 zł i do tej pory utrzymuje się w tej kwocie. W cenę tę wliczone jest wyżywienie, ciepło, woda i miejsce do spania, środki czystości oraz ubrania, jeśli są one konieczne. Dodatkowo gmina ponosi koszt zakupu leków poprzez przyznanie zasiłków celowych.

Jak wynika z tabeli 18 liczba osób, które objęte były taką pomocą w formie opłacenia pobytu w schronisku dla osób bezdomnych, rosła systematycznie do 2019 r. (o 32% w stosunku do 2014 r.), natomiast w 2020 roku spadła, o 16%, co wiąże się jednak prawdopodobnie z sytuacją pandemii i faktem braku możliwości przyjmowania w czasie jej nasilenia, nowych osób do placówek całonocnych.

Tabela 18 Świadczenie w formie schronienia dynamika 2014 - 2021

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	40	40	44	46	50	58	49	41
Liczba świadczeń	4425	5247	6312	5563	7964	7273	0	0
Kwota świadczeń	176202	184780	189131	240929	206690	227951	240514	311494
Liczba rodzin	40	40	44	46	50	58	49	41
Liczba osób w rodzinach	44	40	44	46	50	59	49	41

²Ocena zasobów w pomocy społecznej, https://old.rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2019/07/01_07_2019-OZPS_2019.pdf.

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Poza osobami korzystającymi ze wsparcia w formie opłacenia pobytu w schronisku dla bezdomnych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu wspiera także z powodu bezdomności 8 osób przebywających u rodziny lub znajomych z uwagi na fakt, że nie posiadają one prawa do lokalu mieszkalnego.

Gmina Zawiercie od 2022 roku w ramach projektu „Plan Rozwoju Lokalnego Zawiercia na lata 2021-2030” realizuje, za pośrednictwem MOPS Zawiercie, zadanie pod nazwą "System wsparcia mieszkańców poprzez STREETWORKING". Streetworkerzy wspierają osoby bezdomne przebywających na terenie Gminy Zawiercie. Ich praca polega głównie na pracy z bezdomnymi, którzy nie decydują się na pobyt w schronisku i odmawiają tego typu wsparcia. Praca streetworkerów w terenie ma na celu doprowadzenie do zmiany stylu życia osób bezdomnych.

PODSUMOWANIE:

Problem bezdomności jest jednym z najbardziej dotkliwych problemów społecznych. Jego natężenie na terenie miasta Zawiercie na przestrzeni lat uległo zmniejszeniu, a od roku 2020 utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Odnotowuje się zbliżoną liczbę osób dotkniętych tym problemem i podobną liczbę osób korzystających ze wsparcia MOPS. Otrzymanie lokalu socjalnego i aktywizacja zawodowa sprzyjają wychodzeniu z bezdomności. Jest to jednak proces długotrwały, pozytywne efekty aktywizacji społecznej i zawodowej są osiąganymi tylko przez niewielką grupę osób bezdomnych, którzy odzyskali umiejętności pełnienia prawidłowych ról społecznych. Zagrożeniem dla pogłębienia się problemu bezdomności może być pogorszenie sytuacji ogólnogospodarczej, kryzys ekonomiczny sprzyjający ubożeniu społeczeństwa.

PROGNOZA ZMIAN:

Przewiduje się, że w okresie objętym Strategią liczba bezdomnych utrzyma się na zbliżonym poziomie. Jednak problem bezdomności, z uwagi na trwałość oraz problemy współistniejące z bezdomnością, będą nasilały się. Z uwagi na pogłębiający się kryzys gospodarczy zwiększy się potrzeba zapewnienia profilaktyki bezdomności, działań osłonowych dla osób, które mogą nią zostać dotknięte.

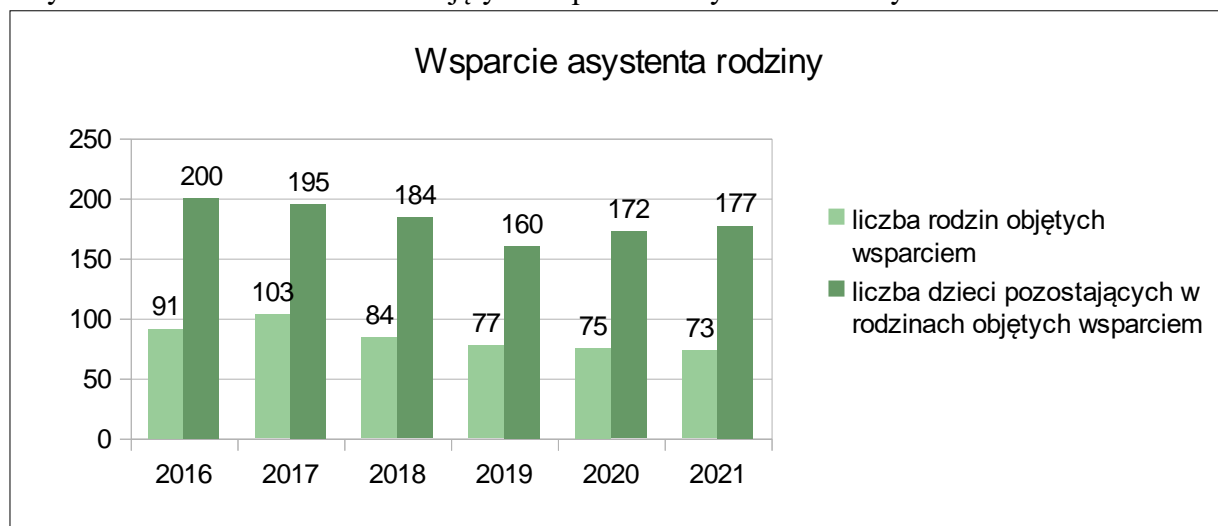
2.5 Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin

Rodzina w procesie wychowywania i adaptacji dzieci do społeczeństwa jest bardzo ważna. Prawidłowe funkcjonowanie rodziny może być zaburzone przez wiele czynników, które występują w rodzinach pojedynczo lub w zespołach m.in. długotrwałe bezrobocie, uzależnienia, choroba, sytuacje kryzysowe. Niewłaściwe wypełnianie obowiązków rodzicielskich skutkuje niewydolnością opiekuńczą i wychowawczą. Wówczas w rodzinach brakuje komunikacji pomiędzy jej członkami, nie tworzą się więzi rodzinne, dzieci mogą wkleść się w problemowe sytuacje w szkole lub wagarować. Wspieranie rodzin i budowanie warunków do rozwoju systemu pieczy zastępczej dla miasta Zawiercie określił Program Wspierania Rodziny na Terenie Gminy Zawiercie w latach 2022-2024.

Założonym celem jest spójne, wielopłaszczyznowe wsparcie rodzin przeżywających problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W 2021 roku z uwagi na niewystarczające kompetencje opiekuńczo-wychowawcze pomocą zostały objęte 334 rodziny, z czego 73 rodziny uzyskały wsparcie asystenta.

Instytucja asystenta rodziny w sposób bezpośredni realizuje zadania przypisane gminom w zakresie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Asystent rodziny przysługuje rodzinom, w których zauważa się trudności opiekuńczo-wychowawcze. Jego pomoc ma chronić rodziny przed umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej. Asystent rodziny realizuje swoje obowiązki nawet w sytuacji, gdy dzieci są czasowo umieszczone poza rodziną, pracuje z rodziną niezależnie od działań pracownika socjalnego. W świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jeden asystent rodziny może objąć współpracą 15 rodzin. Na terenie miasta Zawiercie w 2021 roku zatrudnionych było 6 asystentów rodziny, którzy opiekowali się 73 rodzinami. Szczegółową ilość osób objętych i rodzin wsparciem asystentem przedstawia wykres 3, natomiast tabela 19 zawiera wybrane dane statystyczne dotyczące obszaru wsparcia rodziny z trudnościami opiekuńczymi.

Wykres 3 Liczba osób i rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela 19 Dane statystyczne dotyczące obszaru wsparcia rodziny z trudnościami opiekuńczymi

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	83	91	104	84	77	75	73
Liczba dzieci pozostających w rodzinach objętych wsparciem asystenta	184	200	195	184	160	172	177
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta na wniosek sądu	7	8	7	12	13	11	13
Liczba rodzin, których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej wyrażających zgodę na współpracę z asystentem rodziny co mogłoby przyczynić się do powrotu dziecka	6	5	8	7	7	7	6
Liczba rodzin z którymi zakończono współpracę	22	14	22	10	23	13	19
Liczba dzieci, za które gmina ponosiła odpłatność za pobyt w pieczy	31	41	56	72	84	83	84

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Według danych zawartych w tabeli zwiększyła się liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Jednocześnie zwiększa się systematycznie liczba rodzin zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny decyzją sądu.

Inną formą wsparcia funkcjonowania rodziny jest działający w strukturach MOPS Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny im. Anny Kołodziejczyk - Świetlica Środowiskowa. W dniu 01.09.2021 r. zmieniona została siedziba Ośrodka, która obecnie znajduje się w budynku przy ul. Niedziałkowskiego 1. Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny zapewnia podopiecznym:

- zajęcia opiekuńczo- wychowawcze,
- socjoterapię,
- terapię indywidualną i grupową,
- organizację czasu wolnego,
- zajęcia korekcyjno – kompensacyjne,
- zajęcia logopedyczne.

Z każdą grupą cyklicznie prowadzone są zajęcia integracyjne, socjoterapeutyczne, profilaktyczne, psychoedukacyjne. Tabela 20 prezentuje szczegółowe dane na temat uczestnictwa dzieci i młodzieży w placówkach wsparcia dziennego.

Tabela 20 Dane statystyczne dotyczące placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Zawierciu

Typ placówki	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba osób/dzieci korzystających z pobytu w placówkach								
			2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OwDiR (dzieci)	35	1	60	58	62	58	62	68	68	65	89
PAL (osoby)	x	1	45	40	40	15	15	x	56	56	56

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

PODSUMOWANIE:

Wsparcie rodziny biologicznej w momencie, gdy dzieci są w domu rodzinnym, powinno stanowić priorytet w działaniach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pomoc rodzinie powinna mieć na celu przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania poprzez umożliwienie jej wzmocnienia lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu i społeczeństwie. Wzrastająca

ilość postanowień sądu dotyczących zobowiązania do współpracy z asystentem rodziny również świadczy o potrzebie zwiększenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, co będzie stanowiło formę zapobiegania umieszczania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jako formy ostatecznej.

PROGNOZA ZMIAN:

Prognozuje się, że w czasie objętym Strategią problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego może narastać. Może to skutkować koniecznością zwiększenia się potrzeb w obszarze pracy asystentów rodziny oraz pracowników socjalnych. Konsekwencją prowadzonej przez rząd polityki prorodzinnej jest wzrost poziomu życia rodzin wychowujących dzieci i zmniejszająca się liczba rodzin z dziećmi znajdujących się pod opieką MOPS. Koniecznym może być również poszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego zarówno dla dzieci jak i rodziców, co mogłoby stanowić dodatkowe wsparcie w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych, funkcji opiekuńczo-wychowawczych, budowaniu pozytywnych relacji i zaciśnięcia więzi rodzinnych.

2.6 Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania

Problem uzależnień definiuje się jako zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychofizycznych na organizm ludzki. Uzależnienie cechuje się zmianą zachowania, reakcją psychofizyczną związaną z koniecznością stałego lub okresowego używania środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem. Jednym z powodów wsparcia i pomocy społecznej udzielonego przez ośrodki pomocy społecznej jest alkoholizm oraz narkomania. Problem alkoholizmu i narkomanii w statystykach MOPS w Zawierciu w chwili obecnej nie wydaje się najbardziej znaczącym. Analizując jednak wszelkie dane należy mieć na uwadze, że rok 2020, a następnie 2021 był to okres wyjątkowy. Zaistniała sytuacja związana z wybuchem pandemii, kolejne etapy wprowadzenia obostrzeń spowodowały, że zgromadzone dane są mylące i fakt ten należy mieć na uwadze podczas analizy. Pomimo zmian występujących trendów wydaje się jednak, że nie byłoby zasadnym wyciąganie z tego daleko idących wniosków, a wprowadzanie radykalnych zmian w realizowanych dotychczas działaniach profilaktycznych nie byłoby odpowiedzialne.

Tabela 21 zawiera dane dotyczące ilości wniosków rozpatrywanych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W roku 2021 odnotowano wzrost w porównaniu do roku 2020 jednak nie był on znaczący. Wskazania z dwóch ostatnich lat stanowią wartości najniższe w ostatnim dziesięcioleciu.

Tabela 21 Ilość wniosków rozpatrywanych przez MKRPA w latach 2010-2021

Rok	Ogólna liczba wniosków	Zgłoszenia Rodzina	Zgłoszenia Policja	Zgłoszenia Prokuratura	Zgłoszenia MOPS	Zgłoszenia Sąd i kuratorzy	Zgłoszenia Zespół Interdyscyplinary	Inne
2010	128	47	47	5	35	6	0	0
2011	162	69	69	4	37	4	0	3
2012	156	70	70	3	47	12	0	9
2013	119	61	61	0	21	6	18	1
2014	195	55	55	0	71	4	11	19
2015	190	59	59	1	63	6	11	6
2016	166	50	50	1	81	4	7	5
2017	182	41	41	2	75	1	3	6
2018	125	40	29	0	51	0	1	2
2019	108	43	16	0	45	4	0	0
2020	70	25	28	0	17	0	0	0
2021	76	22	17	1	35	1	0	0

Opracowanie własne na podstawie danych MKRPA

Tabela 22 zawiera dane dotyczące pacjentów objętych wsparciem Poradni Leczenia Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnień w Zawierciu w roku 2021.

Tabela 22 Dane statystyczne opisujące grupy pacjentów leczonych w poradni w 2021 r

Pacjenci Poradni Leczenia Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia	Ogólna liczba pacjentów	Osoby uzależnione od alkoholu	Osoby współuzależnione
Liczba pacjentów przyjętych do leczenia w poradni	318	292	26
Liczba pacjentów przyjętych do leczenia po raz pierwszy	87	78	9

Opracowanie własne na podstawie danych Szpitala Powiatowego w Zawierciu

W obszarze uzależnień istotnymi wydają się być dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu dotyczące ilości uzależnionych od narkotyków klientów tej instytucji oraz dane Punktu Profilaktyczno-Konsultacyjnego do spraw Uzależnień od Środków

Psychoaktywnych, który jest jedynym podmiotem działającym na terenie gminy i powiatu, wspierającym osoby uzależnione od narkotyków.

Statystyki Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu pokazują, że liczba rodzin z problemem uzależnień od alkoholu i narkotyków objętych wsparciem spadła. Dane o ilości rodzin z problemem uzależnienia korzystających z pomocy MOPS zawarto w tabeli 23.

Tabela 23 Rodziny objęte różnymi formami pomocy MOPS w latach 2010-2021

Rok	Rodziny z problemem alkoholowym	Rodziny z problemem narkotykowym
2010	393	10
2011	222	8
2012	370	16
2013	375	13
2014	312	8
2015	268	17
2016	268	18
2017	256	19
2018	243	21
2019	234	21
2020	172	14
2021	161	13

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

PODSUMOWANIE:

Problem uzależnienia od alkoholu lub narkotyków jest istotny przede wszystkim dlatego, że jego skutki dotyczą nie tylko osoby uzależnionej, ale także osoby z jej otoczenia. Razem z problemem uzależnień w rodzinach pojawiają się problemy współistniejące tj. przemoc, bezrobocie, choroba. Alkohol niejednokrotnie jest czynnikiem wyzwalającym zachowania agresywne i przemocowe.

PROGNOZA ZMIAN:

Prognozuje się, że w czasie obowiązywania Strategii problem nadmiernego spożywania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych nie ulegnie zwiększeniu. Ważne jest realizowanie programów profilaktyki i przeciwdziałanie tym zjawiskom z uwagi na problem

współzależnień, DDA oraz problemów, którym alkoholizm często współtowarzyszy tj. przemoc, przestępczość.

2.7 Przemoc w rodzinie

Na terenie miasta funkcjonuje szereg instytucji, które wchodzą w skład systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i stanowią duży zasób gminy. Zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizują podmioty takie jak: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Komenda Powiatowa Policji, Sąd Rejonowy (Kuratorzy Wydziału Karnego oraz Kuratorzy Wydziału Rodzinnego i Nieletnich), Placówki Oświatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Straż Miejska, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna, Poradnia Leczenia Uzależnień od Alkoholizmu i Współzależnień. Na terenie gminy funkcjonują organizacje pozarządowe, które realizują cele statutowe również obejmujące obszar przemocy w rodzinie. Zestawienie szczegółowych danych na temat rodzin objętych wsparciem MOPS z powodu przemocy zawiera tabela 24.

Tabela 24 Rodziny objęte pomocą MOPS z powodu przemocy w latach 2010-2021

Rok	Rodziny z problemem przemocy
2010	58
2011	28
2012	66
2013	84
2014	58
2015	54
2016	71
2017	52
2018	60
2019	71
2020	64
2021	13

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Jednostki, instytucje, organizacje pozarządowe podejmują działania o charakterze interdyscyplinarnym, w ramach swojego zakresu obowiązków, zadań służbowych a także statutów.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wchodzi przedstawiciele instytucji, które w toku swojej działalności mogą mieć kontakt z osobami uwięzonymi w przemoc. Każda z instytucji i organizacji podejmuje działania w ramach swoich kompetencji i możliwości oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa regulującymi zakres ich działalności.

Obsługę administracyjno-organizacyjną, koordynację działań programowych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, obsługę grup roboczych wynikających z realizacji procedury „Niebieskiej Karty” prowadzi Biuro Obsługi Zespołu Interdyscyplinarnego funkcjonujące przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Zawierciu.

Wykres 4 zawiera ilość wszczętych procedur niebieskiej Karty w latach 2015-2021

Wykres 4 Ilość wszczętych procedur Niebieskiej Karty

Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

W chwili rozpoczęcia procedury Niebieskiej Karty rodzina zostaje objęta pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w formie pracy socjalnej, a także monitoringiem prowadzonym przez funkcjonariuszy KPP Zawiercie. Dodatkowo osoby wskazane jako sprawcy przemocy mogą zostać pokierowane na oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, które w naszym mieście prowadzone są przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Dodatkowo rodziny uwięzlane w przemoc mają możliwość korzystania z innych form wsparcia

specjalistycznego w postaci poradnictwa psychologicznego, prawnego oferowanych przez MOPS Zawiercie .

PODSUMOWANIE:

Problem przemocy ujęty w jego statystycznym obrazie nie odzwierciedla w pełni skali zjawiska. Statystyki wydają się być zaniżone, przede wszystkim z powodu niewielkiej liczby osób zgłaszających się o wsparcie i pomoc społeczną z tego powodu oraz częste skłonności do ukrywania przemocy, zarówno przez sprawców jak i przez ofiary.

PROGNOZA ZMIAN:

Prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem przemocy w rodzinie nie ulegnie zwiększeniu. Jednak, z uwagi na wagę problemu przemocy w rodzinie MOPS w Zawierciu wraz z pozostałymi instytucjami powinien dołożyć starań, aby zwiększyć wykrywalność tego problemu poprzez działania edukacyjne i profilaktyczne.

3. Identyfikacja problemów społecznych na terenie miasta Zawiercie na podstawie badań ankietowych

3.1. Metodologia badania

Badanie zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Zawiercia w październiku 2022 roku. Dane w trakcie badania były zbierane bezpośrednio od respondentów, czyli zgodnie z definicją uzyskano w nim dane pierwotne. Metodą badania źródeł pierwotnych był sondaż diagnostyczny, czyli ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców miasta Zawiercie.

Technicznie badanie przeprowadzono za pomocą ankiety elektronicznej w formie arkusza online. Link do ankiety został rozpowszechniony przez stronę internetową Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Miasta oraz ich media społecznościowe. By uniknąć sytuacji wykluczenia z udziału w badaniu przedstawiciele środowisk senioralnych, wydrukowane wersje formularza zostały przekazane do uczestników DD Senior+, klubu seniora oraz osób starszych objętych wsparciem pracowników socjalnych. Badanie miało charakter anonimowy.

Narzędziem badawczym był kwestionariusz dostępny w wersji zarówno elektronicznej jak i papierowej złożony z 9 pytań, w tym 5 pytań merytorycznie dotyczących tematu badania. Pozostałe 4 pytania stanowiły metryczkę. Kwestionariusz stanowi załącznik numer 1 niniejszego dokumentu.

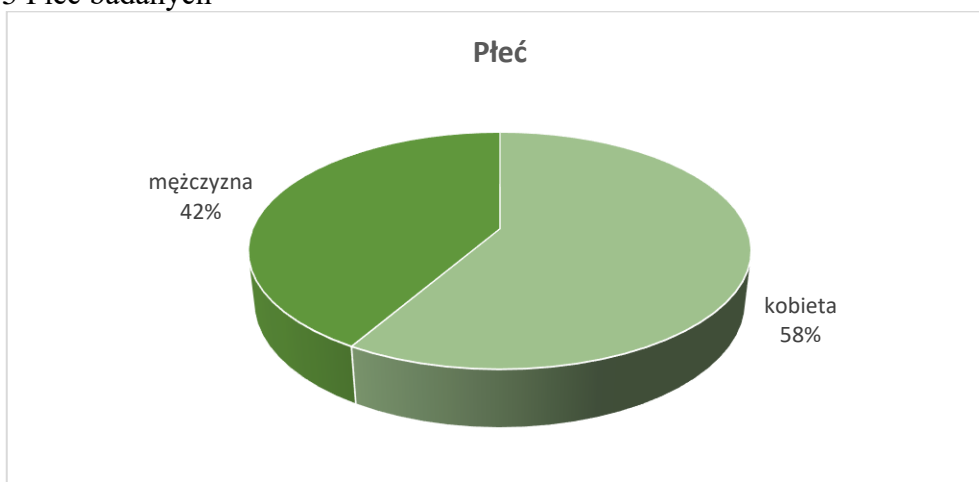
Pytania merytoryczne sformułowane były w sposób zamknięty i dawały możliwość wyboru odpowiedzi spośród zaproponowanych przez autorów, umożliwiając wybór odpowiedzi zawartych w skali nominalnej, porządkowej i pozycyjnej (5-stopniowej). Udzielane odpowiedzi wymagały ustosunkowania się do poruszanych problemów, a zawarte pytanie otwarte dawało możliwość wskazania własnych spostrzeżeń. Pytania metryczkowe dotyczące płci, wieku, wykształcenia i aktywności zawodowej badanych, ujęto w skali nominalnej i stosunkowej. Liczba zebranych i zaakceptowanych do przeanalizowania kwestionariuszy wyniosła 208.

3.2. Analiza zebranych danych

1) Płeć badanych

Wśród przebadanych osób dominują kobiety, które stanowią ponad połowę respondentów. Szczegółowy rozkład tej proporcji zawiera się w wykresie 5.

Wykres 5 Płeć badanych

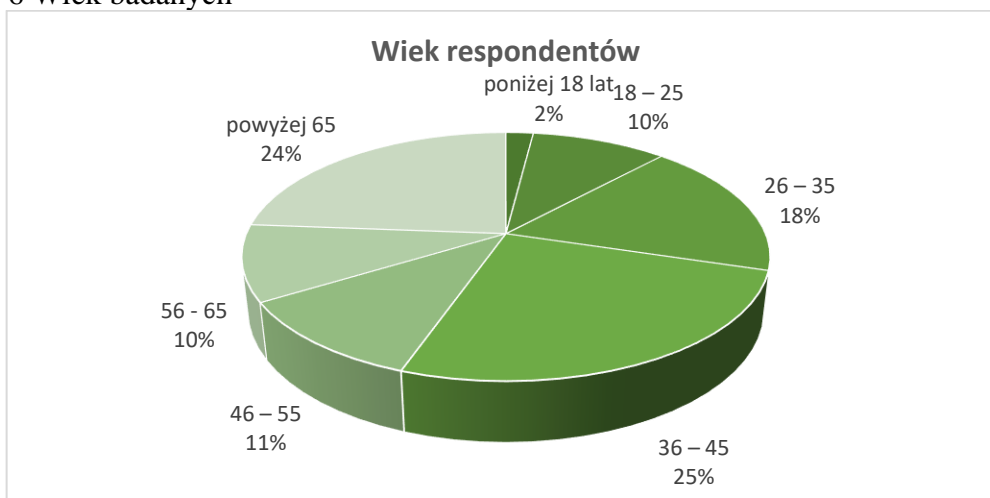

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

2) Wiek badanych

Respondentami, którzy wzięli udział w badaniu, są w zdecydowanej większości osoby w wieku 26 – 55 lat, stanowiąc 65% przebadanych osób. Wykres 6 przedstawia procentowy rozkład danych.

Wykres 6 Wiek badanych

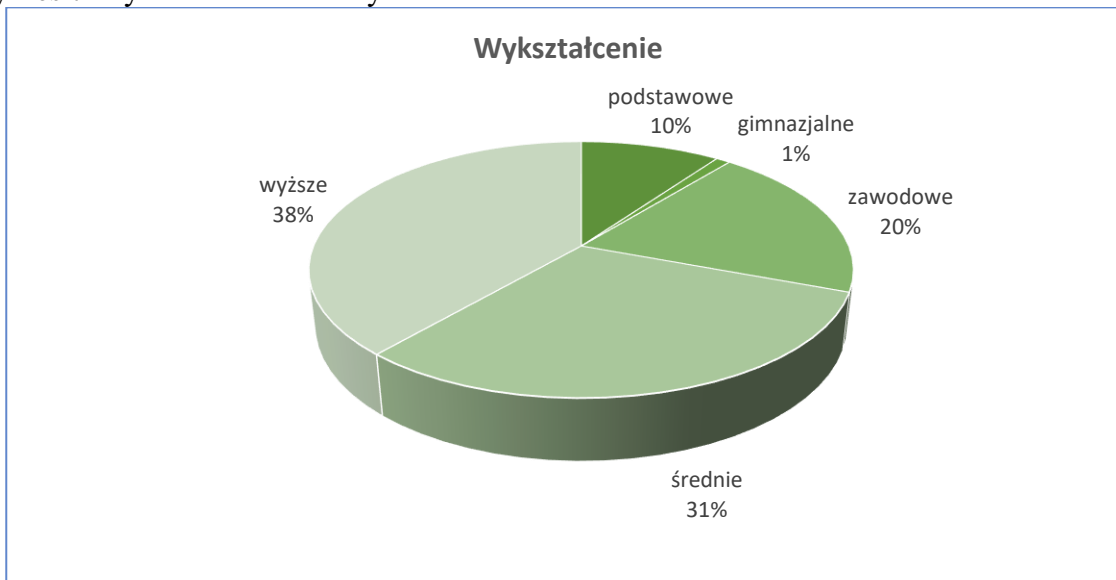

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

3) Wykształcenie badanych

Zdecydowanie najliczniejszą grupę badanych, (blisko 40%), stanowią osoby z wykształceniem wyższym, a blisko 1/3 to respondenci posiadający wykształcenie średnie. Szczegóły dotyczące tego obszaru zebrane zostały w wykresie 7.

Wykres 7 Wykształcenie badanych

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

4) Wyniki badań merytorycznych

W tym fragmencie opracowane i omówione zostały dane będące odpowiedziami na pytania merytorycznie związane z przedmiotem niniejszego opracowania, czyli kwestiami problemów społecznych dostrzeganych w Zawierciu oraz możliwych ich rozwiązaniach.

4.1. Jak Pan/Pani ocenia swoją sytuację materialną?

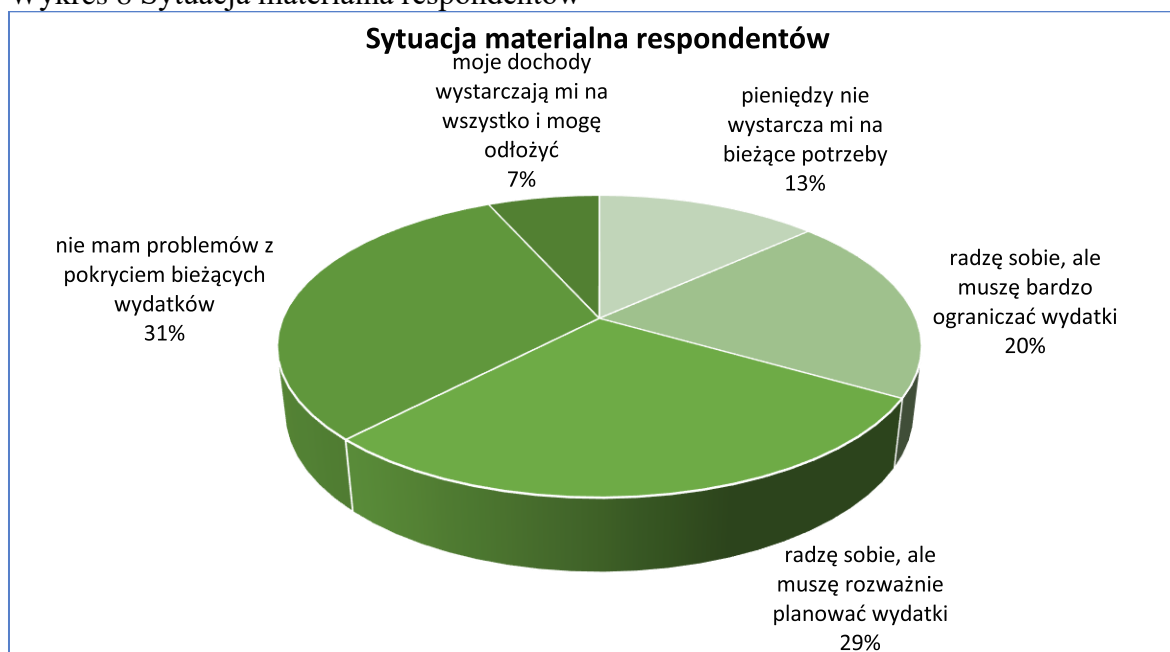
W ocenie swojej sytuacji materialnej respondenci mieli do dyspozycji 5 odpowiedzi zawartych w skali porządkowej:

- pieniędzy nie wystarcza mi na bieżące potrzeby,
- radzę sobie, ale muszę bardzo ograniczać wydatki,
- radzę sobie, ale muszę rozważnie planować wydatki,
- nie mam problemów z pokryciem bieżących wydatków,

- moje dochody wystarczają mi na wszystko i mogę odłożyć/zainwestować.

Największe grono mieszkańców miasta (31%) jest w dobrej sytuacji materialnej i nie ma problemów z pokryciem wydatków. Niestety bardzo podobna liczba (29%) musi już rozważnie planować swoje wydatki, aby móc racjonalnie gospodarować domowym budżetem. Tylko 7% badanych ocenia swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą. Spośród uczestników badania 13% oceniało swoją sytuację materialną jako złą. Szczegółowy rozkład udzielonych odpowiedzi znalazł się na wykresie nr 8.

Wykres 8 Sytuacja materialna respondentów

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

4.2. Jak Pan/Pani ocenia warunki życia w Zawierciu?

Ocena warunków życia w Zawierciu została przeprowadzona z zastosowaniem 5 stopniowej skali porządkowej, która zawierającej następujące poziomy odpowiedzi:

- bardzo dobrze
- raczej dobrze
- średnio
- raczej źle
- źle

W pytaniu tym respondenci mogli również udzielić odpowiedzi „trudno powiedzieć”, która traktowana była jako niediagnostyczna.

Tabela 25 Ocena wybranych aspektów życia w Zawierciu na podstawie udzielonych odpowiedzi diagnostycznych

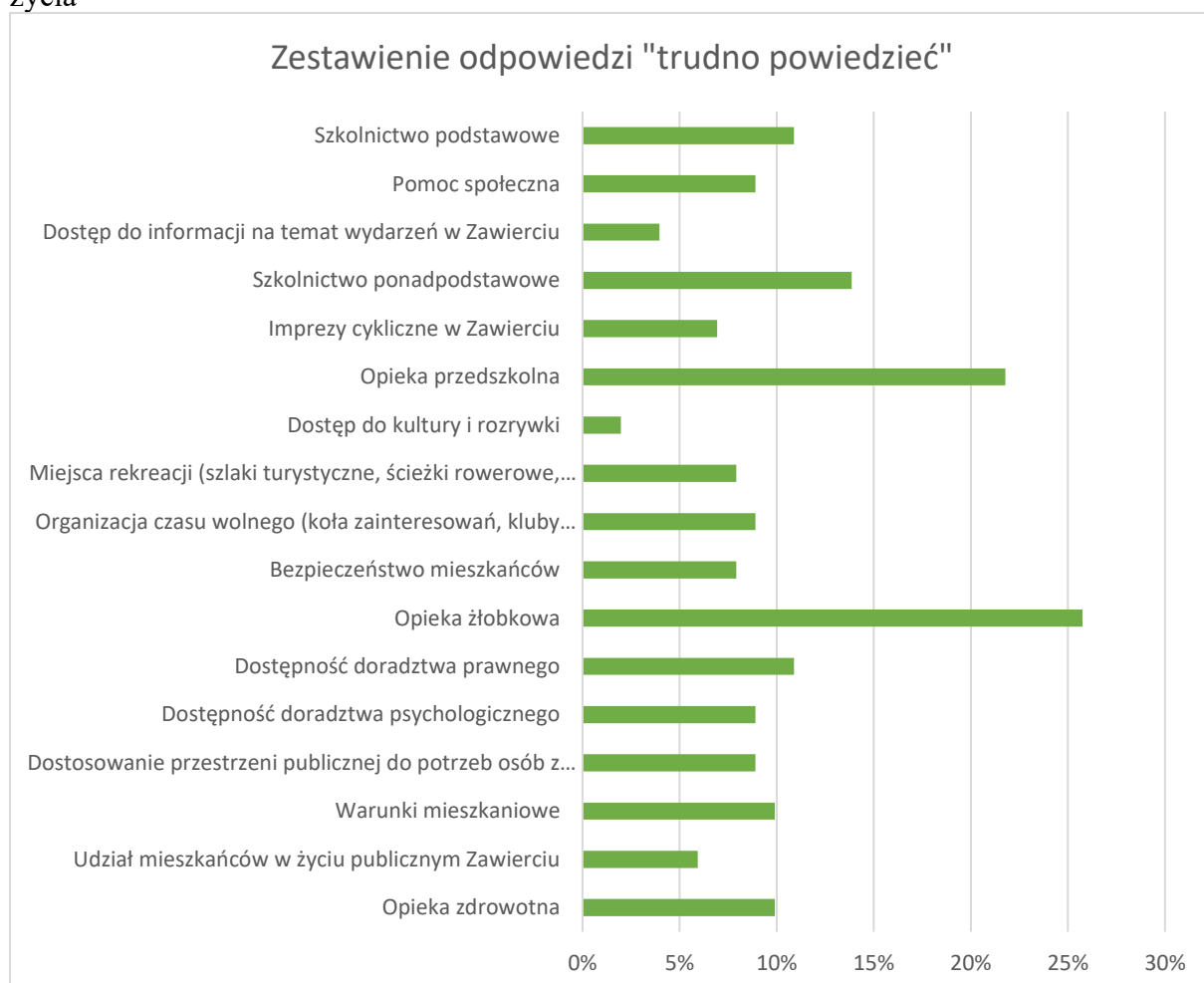
Analizowany obszar	udzielone odpowiedzi				
	bardzo dobrze	raczej dobrze	średnio	raczej źle	źle
Opieka zdrowotna	1%	13%	26%	24%	27%
Udział mieszkańców w życiu publicznym Zawierciu	6%	21%	39%	19%	10%
Warunki mieszkaniowe	4%	19%	49%	9%	10%
Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi	1%	31%	37%	13%	10%
Dostępność doradztwa psychologicznego	7%	29%	39%	9%	8%
Dostępność doradztwa prawnego	7%	32%	37%	9%	5%
Opieka żłobkowa	3%	32%	29%	8%	3%
Bezpieczeństwo mieszkańców	6%	33%	47%	4%	3%
Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.)	6%	40%	34%	9%	3%
Miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)	11%	36%	33%	9%	4%
Dostęp do kultury i rozrywki	12%	36%	41%	7%	3%
Opieka przedszkolna	11%	30%	30%	3%	5%
Imprezy cykliczne w Zawierciu	15%	33%	38%	1%	7%
Szkolnictwo ponadpodstawowe	8%	43%	30%	3%	3%
Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Zawierciu	17%	35%	37%	6%	2%
Pomoc społeczna	16%	42%	27%	4%	3%
Szkolnictwo podstawowe	12%	50%	22%	1%	4%

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Odpowiedziom wartościującym przyznano wagi, odpowiednio +2 dla odpowiedzi bardzo dobrze, przez +1, 0, -1 do najniższej oceny -2. Z uwagi na to, że uznano za niediagnostyczną odpowiedź „trudno powiedzieć”, to została odliczona z liczby uzyskanych opinii, nie mając wpływu na uzyskaną ocenę. Ostatecznie odpowiedź „trudno powiedzieć” stanowiła wskazanie, jaka liczba badanych nie ma opinii na temat danego obszaru życia społecznego w Zawierciu.

Pozostałe odpowiedzi posłużyły do wyliczenia średniej ważonej uzyskanych opinii na temat poszczególnych aspektów życia w mieście, która stanowi odzwierciedlenie natężenia poglądów zawiercian, którzy brali udział w badaniu. Przyznane wagi powodują, że każda wyliczona średnia mogła zawierać się w przedziale od -2 do +2. Wartość -2 była możliwą do uzyskania najniższą negatywną ocenę czynnika, zaś wartość +2, możliwą najwyższą ocenę pozytywną.

Wykres 9 Zestawienie odpowiedzi trudno „powiedzieć” jako oceny wybranych aspektów życia

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Z danych zestawionych na wykresie 9 wynika, że co czwarty badany nie ma wyraźnej opinii na temat opieki żłobkowej, a niewiele mniej osób nie ocenia opieki przedszkolnej. Były to obszary, których respondenci najczęściej nie potrafili jednoznacznie ocenić, niejako uciekając od konkretnej odpowiedzi czego powodem może być to, że przedstawiciele badanej grupy nie dotyczył ten obszar.

Najwięcej opinii jednoznacznie oceniających, czyli ponad 95% uzyskały natomiast dwie odpowiedzi:

- dostęp do kultury i rozrywki – 98%
- dostęp do informacji na temat wydarzeń w Zawierciu – 96%

Ocena warunków życia w mieście Zawiercie wypadła stosunkowo dobrze. Ocenie poddano 17 obszarów, a wyliczona średnia ważona dla każdego z nich w 3 przypadkach znalazła się poniżej 0, co świadczyłoby o złej ocenie dla analizowanej kwestii.

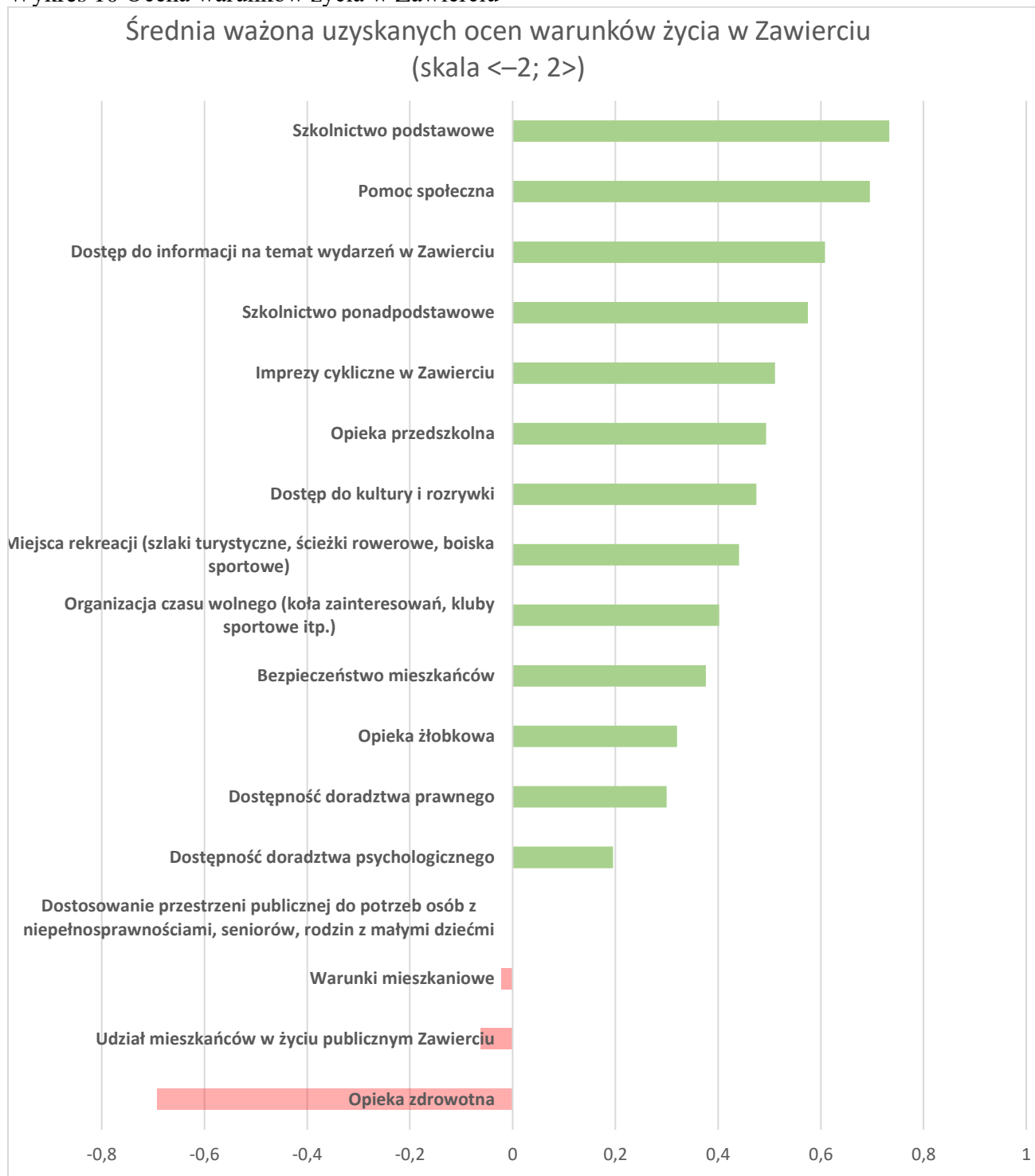
Ocena dostosowania przestrzeni publicznej do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami wyniosła dokładnie 0, więc respondenci nie ocenili tego obszaru jednoznacznie, o czym świadczy równowaga pomiędzy pozytywnymi i negatywnymi ocenami.

Żaden z poddanych pod ocenę czynników nie uzyskał maksymalnej wartości pozytywnej, co może wynika z różnorodności opinii społecznych na temat omawianych obszarów. Najwyższa uzyskana nota to 0,73 i była to ocena dla „szkolnictwa podstawowego”, ocenę zbliżoną do 0,7 uzyskała pomoc społeczna co pokazuje pozytywny obraz działalności szkolnictwa i wsparcia społecznego w mieście. Na kolejnych miejscach ulokowały się takie obszary życia w gminie jak: dostęp do informacji na temat wydarzeń w Zawierciu, szkolnictwo ponadpodstawowe, imprezy cykliczne w Zawierciu, opieka przedszkolna, dostęp do kultury i rozrywki, miejsce rekreacji, organizacja czasu wolnego, bezpieczeństwo mieszkańców, opieka żłobkowa, dostępność doradztwa prawnego, dostępność doradztwa psychologicznego. Najniżej oceniono obszar „opieka zdrowotna”, który uzyskał wartość średniej ważonej -0,69. Negatywna ocena tego stanu rzeczy może być spowodowana trudnościami w dostępie do świadczeń medycznych, długim czasem oczekiwania do lekarzy specjalistów i brakiem wyspecjalizowanej kadry medycznej. Negatywna opinia badanych mieszkańców koresponduje z danymi pozyskanymi w trakcie diagnozy społeczno-gospodarczej w podrozdziale 1.2.

Co ciekawe na najwyższe oceny negatywne składają się głównie odpowiedzi jednoznacznie negatywne („złe”), na oceny pozytywne natomiast, opinie bardziej wyważone („raczej dobrze”). Kolejne dwa najsłabiej ocenione obszary, czyli „udział mieszkańców

w życiu publicznym” oraz „warunki mieszkaniowe” znalazły się zdecydowanie bliżej oceny neutralnej uzyskując kolejno -0,06 oraz -0,02. Szczegółowy rozkład średnich ważonych dla poszczególnych obszarów przedstawia wykres 10.

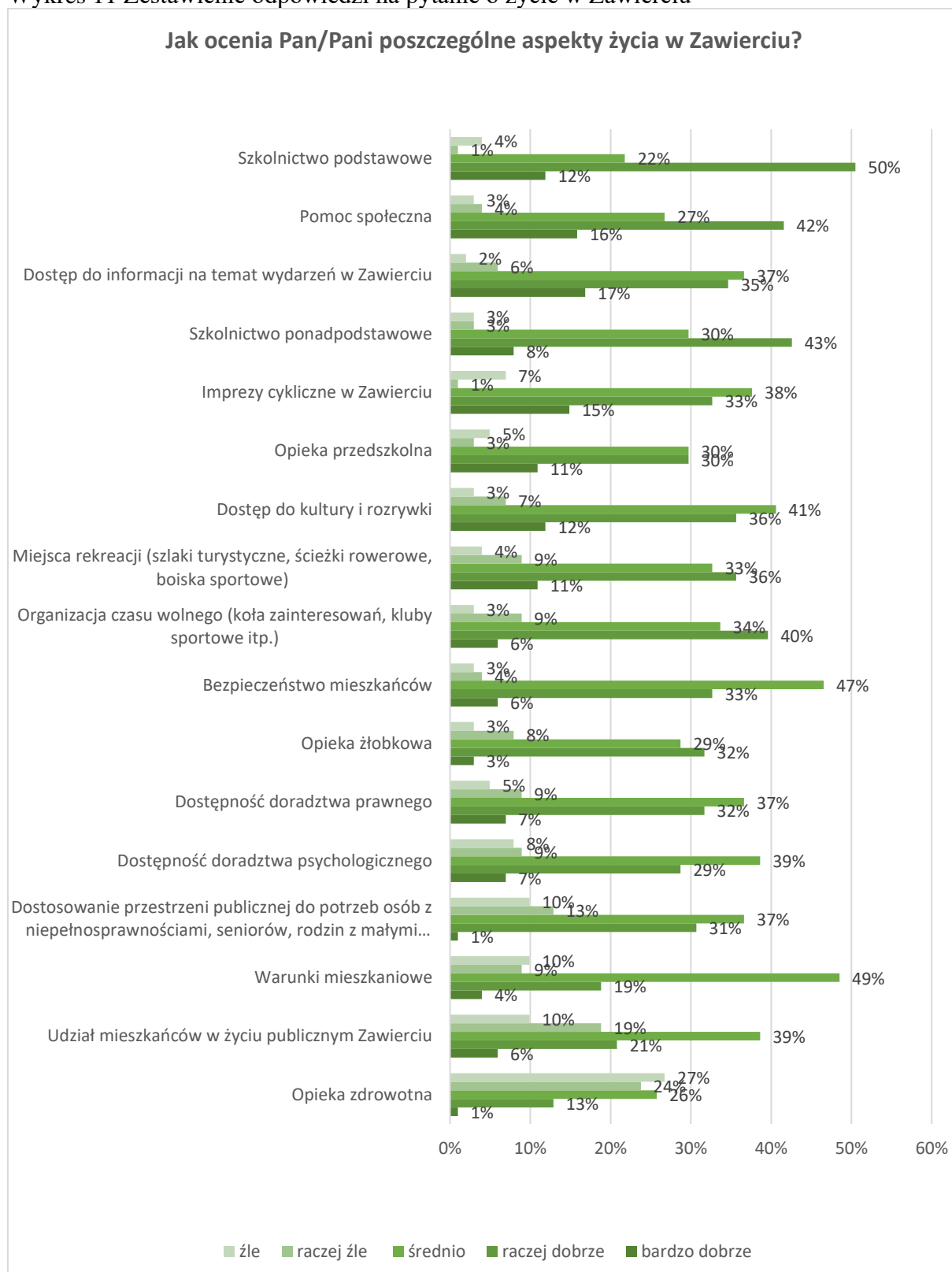
Wykres 10 Ocena warunków życia w Zawierciu

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Szczegółowe zestawienie opinii i ich udziału procentowego w liczbie odpowiedzi prezentuje wykres 11.

Wykres 11 Zestawienie odpowiedzi na pytanie o życie w Zawierciu

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

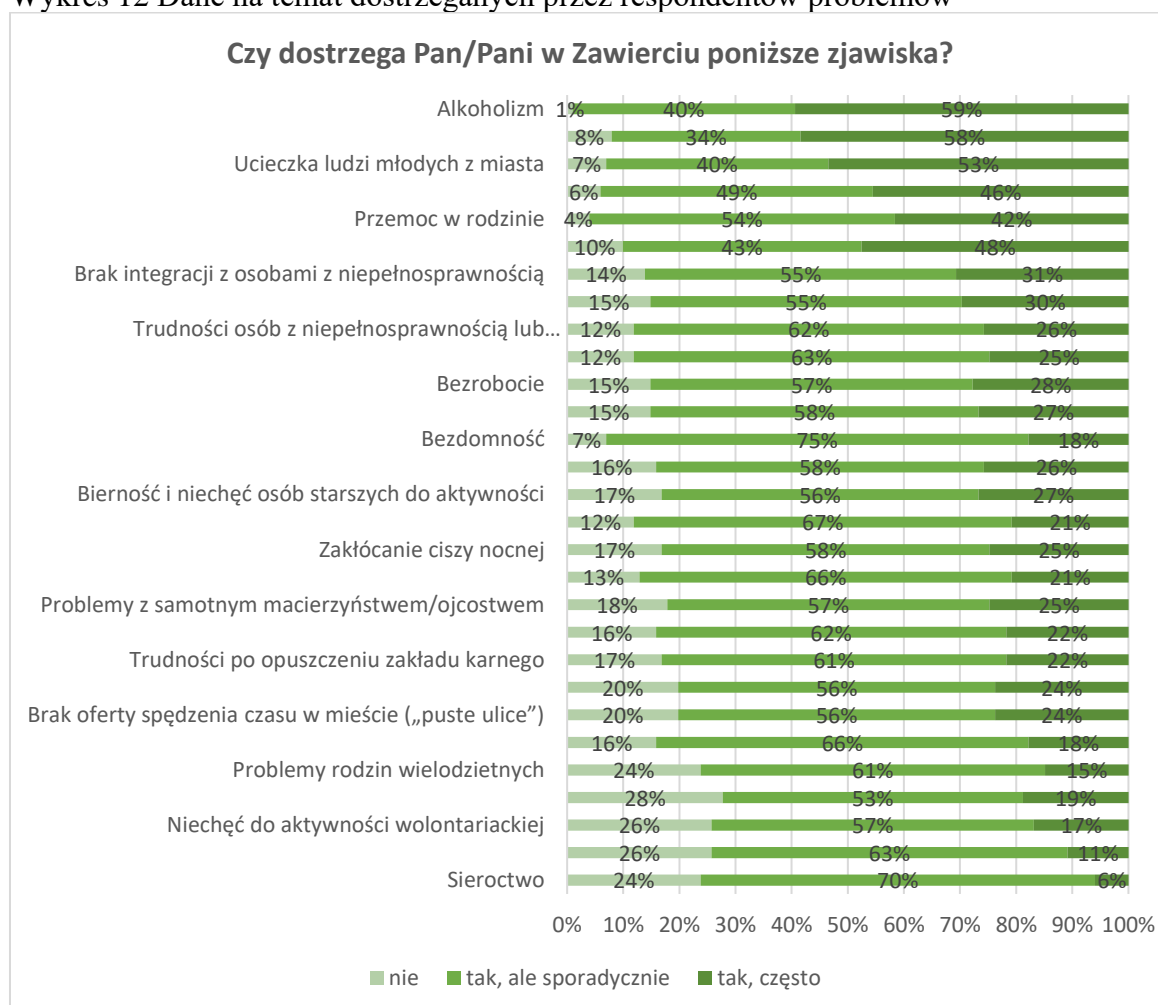
4.3. Czy dostrzega Pan(i) w Zawierciu poniższe zjawiska?

Oceniając występowanie negatywnych zjawisk w Zawierciu zastosowano skalę 3-stopniową, która określała kolejno:

- brak zjawiska w opinii badanych,
- sporadyczną styczność badanych ze zjawiskiem,
- częstą styczność badanych ze zjawiskiem.

Na dalszym etapie udzielone odpowiedzi otrzymały swoją rangę o wartościach w zakresie od 1 do 3. Umożliwiło to wyliczenie średniej ważonej udzielonych odpowiedzi dla każdego z przedstawionych zjawisk i na jej podstawie stworzenie listy problemów i zjawisk negatywnych dla miasta Zawiercie. Zestawienie procentowe udzielonych odpowiedzi zawiera wykres 12.

Wykres 12 Dane na temat dostrzeganych przez respondentów problemów

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Możliwe do uzyskania noty zawierały się zatem w przedziale od 1 do 3, gdzie 1 oznacza brak występowania zjawiska, natomiast 3 jego maksymalne natężenie. Najsilniej odczuwanym problemem przez respondentów jest alkoholizm (2,58). Drugi z najczęściej dostrzeganych problemów to „chuligaństwo i akty wandalizmu”, który osiągnął wynik na poziomie 2,5. Wynik zbliżający się do poziomu 2,5, dokładnie 2,47 uzyskała również odpowiedź „Ucieczka ludzi młodych z miasta”. Na wykresie 13 zestawiono średnie ważone wszystkich dostrzeganych przez respondentów problemów.

Wykres 13 Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Zawierciu (skala od 1 do 3)

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Jak wynika z przedstawionego zestawienia najmniej dostrzegane problemy w mieście to:

- Sieroctwo – 1,82
- Problemy migrantów (np. Ukraińców) w codziennym życiu– 1,85
- Niechęć do aktywności wolontariackiej– 1,91
- Niewystarczająca liczba rodzin zastępczych– 1,91
- Problemy rodzin wielodzietnych– 1,91

4.4. Inne problemy jakie Pan/Pani dostrzega.

Kolejne pytanie miało charakter otwarty i dało możliwość uzupełnienia listę problemów z poprzedniego pytania, tak by znalazły się w badaniu problemy nie wskazane przez autorów ankiety. W 58 kwestionariuszach znalazły się sugestie dotyczące innych problemów dostrzeganych i ważnych z punktu widzenia respondentów związanych z obszarami opracowywanej strategii. Poniżej zamieszczono uwagi respondentów związane tematycznie z niniejszym dokumentem. Wśród problemów dotyczących sfery społecznej wymieniono następujące kwestie:

- nudząca się młodzież
- zbyt duża ilość sklepów monopolowych w mieście
- brak toalet publicznych
- brak miejsc, gdzie mogłaby się podziąć młodzież
- brak lekarzy specjalistów
- zbyt duża pomoc ze strony MOPS dla ludzi pracujących „na czarno”
- brak ogrzewalni dla bezdomnych
- mało miejsc do parkowania
- miasto starzejących się ludzi, a brak ZOL

Poza często pojawiającymi się odpowiedziami wymienionymi powyżej na 4 ankietach znalazły się dwa dodatkowe stwierdzenia. Dwukrotnie wskazano brak komentarza dla zwierząt oraz brak zainteresowania problemami miasta ze strony radnych, które mają marginalny charakter w kontekście dostrzeganych problemów społecznych.

4.5. Jakie działania wg Pana(i), powinny zostać podjęte w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych miasta Zawiercie?

W pytaniu tym zaproponowano listę działań wielokrotnego wyboru, mających na celu rozwiązanie problemów społecznych występujących w mieście. Działania konieczne, z punktu widzenia respondentów, w celu rozwiązania problemów społecznych Zawiercia przedstawia wykres 14.

Wykres 14 Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych

Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Ponad połowa badanych respondentów wskazała 6 proponowanych działań, przy czym poparcie $\frac{3}{4}$ respondentów zdobyły dwie kwestie związane z dostępnością mieszkań na terenie miasta Zawiercie. Problemy związane z dostępem do opieki zdrowotnej oraz aktywizacją społeczną i zawodową osób starszych oraz z niepełnosprawnościami stanowią kolejne obszary problematyczne, które w odczuciu badanych wymagają intensywnych działań i usprawnień.

Na przeciwnym biegunie, 3 najrzadziej wskazywane odpowiedzi to „Wsparcie (lokalowe, prawne, księgowo itp.) zawierciańskich drobnych wytwórców i usługodawców”, który uzyskał 31,7% wskazań, „Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców (doradztwo, szkolenia itp.)” sugerowane przez 32,7% oraz „Wspieranie inicjatyw pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń)” 34,7%. Czwartym najrzadziej wskazywanym działaniem jest „Wsparcie zawierciańskich drobnych wytwórców”. Może to być wynikiem przekonania, że podmioty te powinny radzić sobie samodzielnie lub sektor ten w opinii respondentów funkcjonuje dobrze i nie wymaga wsparcia samorządu. Może to również sugerować brak wiedzy na temat działalności organizacji pozarządowych na terenie miasta, najważniejszych celów statutowych im przyświecających, jak również zasad pozyskiwania środków przez przedstawicieli tego sektora.

Jeśli zdaniem respondentów działania te nie są w mieście potrzebne, mogli zaznaczyć odpowiedź „żadne”. Nie była to jednak odpowiedź zbyt popularna, gdyż tylko 1 osoba spośród 25 badanych uważa, że w Zawierciu nie ma konieczności podejmowania jakichkolwiek działań.

4. Analiza SWOT

SWOT to nazwa będąca akronimem angielskich słów strengths, weaknesses, opportunities i threats.

Każdy z określonych w ten sposób czynników odgrywa rolę w prawidłowym planowaniu rozwoju firmy, organizacji czy miasta. Stąd tak ważne jest przeprowadzenie tej analizy. Przy założeniu, że kolejne przywołane słowa oznaczają:

- Strengths, czyli wszystko, co stanowi silne strony analizowanego obszaru,
- Weaknesses wszystko, co stanowi słabe strony obszaru, który jest brany pod uwagę,
- Opportunities wszystko, co może zwiększyć szanse powodzenia założonych planów rozwiązywania problemów danego obszaru miasta,
- Threats, czyli wszystko, co zmniejsza szanse powodzenia założonych planów rozwiązywania analizowanego obszaru problemowego miasta.

Analiza SWOT pozwala na stosunkowo proste i schematyczne uporządkowanie przeprowadzonej diagnozy problemów społecznych.

Tabela 26 Analiza SWOT dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030

INTEGRACJA SPOŁECZNA, EKONOMIA SPOŁECZNA I RYNEK PRACY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych • podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> • niskie uposażenia pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz rynku pracy • instrumentalne traktowanie instytucji pomocowych przez klientów

<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek Pomocy Społecznej realizujący szereg zadań wykraczających poza obszar ustawy o pomocy społecznej i stale dbający o poprawianie jakości obsługi jego klientów • praca na rzecz przeciwdziałania negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych • umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych • funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej • funkcjonowanie strefy ekonomicznej • położenie geograficzne, dobre skomunikowanie z innymi częściami regionu • rosnąca partycypacja społeczna • położenie przy istotnych szlakach komunikacyjnych drogowych i kolejowych • doskonałe skomunikowanie zewnętrzne miasta umożliwiające poszukiwanie zatrudnienia również poza jego obszarem 	<ul style="list-style-type: none"> • uzależnienie osób bezrobotnych od pomocy społecznej • funkcjonowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia • jakość proponowanych ofert pracy (wysokość wynagrodzenia, rodzaj i okres umowy, ograniczona możliwość rozwoju) • przestarzała struktura przemysłu • szkolnictwo i kształcenie zawodowe niedostosowane do aktualnych potrzeb rynku pracy • bariery mentalne w zakresie korzystania ze wsparcia psychologicznego w ramach integracji społecznej • niska atrakcyjność proponowanych ofert pracy (wysokość wynagrodzenia, rodzaj i okres umowy, możliwość rozwoju)
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie strefy ekonomicznej • położenie geograficzne, dobre skomunikowanie z innymi częściami regionu • rozwój małej i średniej przedsiębiorczości • zakończenie prac nad obwodnicą miasta • rozwój ekonomii społecznej; w tym spółdzielni socjalnych • pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację zawodową i społeczną • ułatwienia dla osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą (samo zatrudnienie) 	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z dostosowaniem się do zmian na rynku pracy • niewystarczające środki na finansowanie zatrudnienia socjalnego • pogorszenie sytuacji gospodarczej • pogłębiający się kryzys demograficzny • odpływ ludności (w szczególności osób młodych, dobrze wykształconych i osób posiadających kwalifikacje zawodowe)

<ul style="list-style-type: none"> • rozwój strefy ekonomicznej i aktywności gospodarczej • pozyskiwanie nowych inwestorów tworzących miejsca pracy na terenie gminy 	
MIESZKALNICTWO, DEMOGRAFIA, RODZINA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowany i coraz bardziej rozwinięty system wsparcia rodziny • dobrze przygotowana, specjalistyczna kadra w jednostkach edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, w placówkach wsparcia dziennego • zwiększenie świadomości społecznej nt. zjawiska przemocy domowej • dobrze funkcjonujący Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny • dostęp do bezpłatnego poradnictwa psychologicznego oraz prawnego • dobrze funkcjonująca asystentura rodziny • opracowany Program Wspierania Rodziny na Terenie Gminy Zawiercie w latach 2022-2024 • sprawnie funkcjonujący system przeciwdziałania przemocy w rodzinie • tereny pod budownictwo jedno i wielorodzinne 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystane zmiany demograficzne • niedostateczne zasoby mieszkań socjalnych i komunalnych długi czas oczekiwania na lokal mieszkalny • wysokie koszty utrzymania mieszkań • nasilenie zjawisk dysfunkcyjnych dotyczących rodziny
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • świadomość władz gminy co do roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • powstawanie organizacji pozarządowych działających w zakresie polityki społecznej • włączanie się przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działania pomocowe • wysokie ceny mieszkań w aglomeracjach (ościennych) 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące ceny mieszkań • wysokie koszty kredytu, trudności w jego uzyskaniu • kryzys gospodarczy • rosnące koszty życia • migracja poza granice kraju • atrakcyjniejsze warunki pracy w innych miastach, krajach

<ul style="list-style-type: none"> • coraz wyższa świadomość społeczna na temat wagi podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia • wspieranie rozwoju budownictwa społecznego i socjalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • trudności opiekuńczo-wychowawcze wśród rodzin (uwypuklone i nasilone w trakcie pandemii Covid-19 oraz konfliktu zbrojnego na Ukrainie)
ZDROWIE, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, SENIORZY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • bogata infrastruktura oraz odpowiednia lokalizacja placówek ochrony zdrowia • różnorodność świadczonych usług medycznych • coraz bardziej rozwinięty potencjał materialny instytucji opieki zdrowotnej • rozwój mieszkalnictwa chronionego • zlokalizowanie w mieście Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności • funkcjonowanie placówek wsparcia dla niepełnosprawnych i osób starszych (PWRD; WTZ, ŚDS, DDP Senior+, Klub Seniora, PCPR) • Funkcjonowanie i zaangażowanie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych • Absorpcja środków na działania skierowane na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych (w tym realizacja projektów systemowych). • Funkcjonowanie organizacji wspierających seniorów / organizacja spotkań, wypoczynek (UTW, Klub Seniora) • posiadanie w pełni dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych autobusów komunikacji miejskiej • Dzienny Dom Pomocy Senior+ • funkcjonowanie ZAZ • obecność przedstawicielstwa środowisk seniorów przy władzach lokalnych (samorządowych) 	<ul style="list-style-type: none"> • niedobory kadrowe w niektórych grupach zawodów medycznych, brak kompleksowości usług medycznych • słaba informacja o istniejących zasobach wspierających osoby starsze i niepełnosprawne • niewystarczający poziom opieki psychiatrycznej i geriatrycznej w tym brak Zakładu Opiekuńczo Leczniczego oraz kadry opiekuńczej świadczącej usługi w środowisku zamieszkania • niewystarczająca ilość miejsc w placówkach wsparcia • luki w systemie wsparcia dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz brak mieszkań chronionych dla przedstawicieli tej grupy społecznej

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość absorpcji środków zewnętrznych na modernizację i rozwój usług medycznych i społecznych • rozwój alternatywnych systemów opieki (teleopieka) • program wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych realizowany w mieście • wzrastająca świadomość problemów osób niepełnosprawnych i starszych • dalszy rozwój mieszkalnictwa wspieranego i chronionego • zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych działających w zakresie polityki społecznej • funkcjonowanie systemu dofinansowania (PFRON) umożliwiającego aktywność zawodową osób z niepełnosprawnością • rozwój infrastruktury pomocowej poprzez przeznaczenie zasobów mieszkaniowych gminy na mieszkania chronione • realizacja nowych programów i projektów dla seniorów • dalszy rozwój placówek wsparcia dziennego • systemowe wykorzystanie zasobów rekreacyjno-sportowo-kulturalnych dla potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych • propagowanie idei wolontariatu i samopomocy • dalszy rozwój systemowego wsparcia w środowisku dla osób niesamodzielnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niedobory kadrowe wśród personelu medycznego (lekarzy specjalistów, pielęgniarek) • niedobory źródeł finansowania wobec zwiększających się potrzeb • marginalizacja problemów osób z niepełnosprawnością i starszych • niekorzystne procesy demograficzne w szczególności starzenie się społeczeństwa • pogłębiający się problem migracji zarobkowej powodującej sieroctwo ludzi starszych • niskie dochody z rent i emerytur • niskie środki uzyskiwane w ramach systemu wsparcia społecznego
PROFILAKTYKA, KULTURA, SPORT, EDUKACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

<ul style="list-style-type: none"> • poszerzająca się oferta spędzania czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja), oferowana zarówno przez instytucje publiczne, jak i podmioty prywatne • kadry-ludzie (wykształcenie, kwalifikacje, doświadczenie, umiejętność pozyskiwania środków z Unii Europejskiej) • rozbudowana ogólnodostępnej infrastruktura kulturalno-sportowej i edukacyjnej • systematyczna współpraca między organizacjami i pracownikami instytucji • wystarczająca ilość placówek oświatowych • dostępność bibliotek, w tym biblioteki pedagogicznej • rozwój wolontariatu • instytucje powiatowe na terenie miasta (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Poradnia Leczenia Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia) 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona dostępność komunikacji miejskiej utrudniająca korzystanie z zaplecza kulturalnego i sportowego • niewielki udział rodziców w działaniach profilaktycznych, edukacyjnych i kulturalnych • mała elastyczność w zakresie funkcjonowania żłobków i przedszkoli (sztywne godziny) • ograniczony dostęp finansowy do wydarzeń kulturalnych z uwagi na ich cenę
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dodatkowe środki z Unii Europejskiej • zwiększenie ilości zatrudnienia wyspecjalizowanych pracowników i wolontariuszy • rozwój oferty sportowej i kulturalnej dostosowanej do finansowej możliwości rodzin • "moda" na aktywność fizyczną oraz dalsze promowanie zdrowego stylu życia • poszerzająca się oferta kulturalno-sportowa dla całych rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe stereotypy społeczne dotyczące edukacji, kultury, profilaktyki i korzystania ze wsparcia placówek • niewystarczające finanse na realizację usług społecznych • zbyt często zmieniające się przepisy prawne • niska cena alkoholu i łatwość w jego dostępie • różnorodność kanałów dystrybucji substancji psychoaktywnych oraz bezradność dorosłych, wobec tego problemu • traktowanie mediów jako zastępstwa bezpośredniego korzystania z dóbr kultury, kontaktów społecznych i aktywności fizycznej
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE, PATOLOGIE, UBÓSTWO, UZALEŻNIENIA	

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie Policji, Straży Miejskiej oraz ich współpraca z sądem, oświatą oraz Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej • dobrze zorganizowany system pomocy i instytucji pomocowych na terenie gminy – sprawne i efektywne działanie, wysoka dostępność wsparcia dla osób i rodzin • programy i działania profilaktyki bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i kobiet • rozwinięta możliwość odpracowania kary ograniczenia wolności na cele społeczne w wielu instytucjach • działanie Ośrodka Wspierania Dziecka i Rodziny im. Anny Kołodziejczyk • streetworking • programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie); • schronisko dla bezdomnych • programy dożywania • działalność organizacji pozarządowych • sprawnie działające stowarzyszenie abstynenckie • punkt konsultacyjny ds. narkomanii • współpraca instytucji działających w obszarze uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> • wielopropblematowość w rodzinach korzystających z pomocy społecznej • instrumentalne traktowanie instytucji pomocowych przez większość klientów • uzależnienie osób bezrobotnych od pomocy społecznej • poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy • wyuczona bezradność • brak placówki świadczącej pomoc w obszarze terapii uzależnień behawioralnych • braki kadrowe w policji • wandalizm i akty chuligaństwa • niska świadomość rodziców związana z wczesnymi objawami sięgania po środki psychoaktywne przez dzieci przekładające się na małe ujawnianie wczesnych objawów uzależnień u osób młodych • wstyd przed ujawnieniem problemów alkoholowych w rodzinie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze wykwalifikowana kadra zatrudniona w ośrodku pomocy społecznej • posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia • rosnąca popularność i liczba wolontariuszy świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom inflacji • gwałtowny wzrost cen, pauperyzacja społeczeństwa i wzrost bezrobocia • niewystarczające środki na życie przy wzroście potrzeb • zagrożenie przestępstwami wynikającymi z pogłębiającą się strefą ubóstwa

<ul style="list-style-type: none"> • współpraca instytucji, wspólne programy na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom • posiadana infrastruktura kulturalna i sportowa jako alternatywa dla zjawisk dysfunkcyjnych • warunkowanie pomocy społecznej poprzez zawieranie kontraktów socjalnych jako narzędzie aktywizacyjne • propagowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i związkami wyznaniowymi • rozwój polityki społecznej i prorodzinnej będący szansą na zapobieganie ubóstwu społecznemu • rozwój usług społecznych dla osób bezdomnych w ramach sektora non profit 	<ul style="list-style-type: none"> • przepisy prawne niesprzyjające usamodzielnianiu klientów OPS • zmiany legislacyjne w obszarze bezpieczeństwa • dziedziczenie problemów przez nowe pokolenia • powielanie stylu życia w kolejnych pokoleniach rodzin dotkniętych dysfunkcjami • utrzymujący się wysoki współczynnik zjawisk związanych z używaniem alkoholu i przemocy w rodzinie • brak instrumentów wpływania na zachowania rodziców • wyuczona bezradność związana z ubóstwem
--	---

III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII

1. *Wizja i misja Gminy Zawiercie w zakresie polityki społecznej*

W Strategii Rozwoju Gminy Zawiercie na lata 2021 -2030 została sprecyzowana wizja miasta Zawiercie jako atrakcyjnej przestrzeni do życia, łączącej środowisko naturalne, spuściznę kulturową i historyczną z nowoczesnością, stawiającej na zrównoważony rozwój i wykorzystanie potencjału rozwojowego.

Zawiercie zgodnie z hasłem przewodnim Strategii Rozwoju Gminy Zawiercie chce być miastem otwartym na rozwój, którego największą wartością jest stworzenie atrakcyjnej przestrzeni dla mieszkańców i przedsiębiorców, miejsca ambitnego, otwartego na nowoczesność, pełniącego rolę regionalnego centrum przedsiębiorczości, edukacji i kultury. W dokumencie tym określono, że realizacja tej wizji będzie możliwa do osiągnięcia poprzez działania na wszystkich polach aktywności samorządowej i społecznej:

- ✓ aktywne pozyskiwanie środków europejskich, które wspomogą kluczowe inwestycje przekraczające możliwości budżetowe Miasta;
- ✓ wspieranie oddolnych aktywności sprzyjających integrowaniu ze sobą mieszkańców, budujących zaufanie a także umiejętność i chęć współdziałania;
- ✓ rozwój obszarów rekreacyjnych (rozbudowa infrastruktury rowerowej, sportowej, parków, placów zabaw);
- ✓ promowanie inwestycji związanych z ograniczaniem zanieczyszczeń powietrza (przede wszystkim likwidacji tzw. kopciuchów - węglowych kotłów) oraz odnawialnych źródeł energii;
- ✓ promowanie gospodarki współdzielonej i inicjatyw spółdzielczych;
- ✓ rozwój alternatywnych do samochodów osobowych form komunikacji;
- ✓ rozwijanie nowoczesnych technologii w zarządzaniu Miastem, tzw. technologii Smart Cities;
- ✓ Prowadzenie aktywnej polityki senioralnej i prorodzinnej

Jak można dostrzec wiele z założonych działań w sposób klarowny koresponduje z obszarem rozwiązywania problemów społecznych.

Wizja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030 nawiązuje do tych założeń, ale jest wypadkową analizy sytuacji społecznej oraz identyfikacji obszarów problematycznych w poprzedzającej ten fragment części diagnostycznej:

Zawiercie gminą dążącą do skutecznego rozwiązywania problemów społecznych wszystkich mieszkańców, stwarzającą warunki sprzyjające przeciwdziałaniu marginalizacji osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zapewniająca wsparcie wszystkim grupom społecznym, wykorzystując przy tym wszelkie dostępne zasoby.

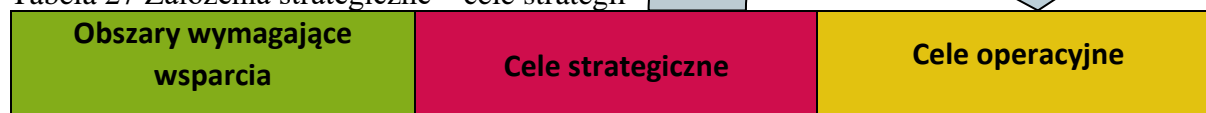
Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wzmacnianie zawierciańskich rodzin, przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego mieszkańców, podniesienie ich jakości życia i stwarzanie warunków do rozwoju, a także zwiększanie poziomu aktywności mieszkańców oraz integrowanie społeczności lokalnej.

Zawiercie chce być miastem, które rozumie potrzeby mieszkańców zmagających się z trudnościami życiowymi. Osiągnięcie tego celu w najbliższych latach wymagało będzie skutecznej polityki społecznej szczególnie w najbardziej tego wymagających obszarach polityki prorodzinnej, senioralnej, na rzecz osób i rodzin z niepełnosprawnościami. Skuteczność ta nie będzie jednak jedynie efektem pracy samorządu, a wymagać będzie partnerskiego współdziałania wszystkich podmiotów lokalnych i ponadlokalnych działających w tych obszarach. Tylko dzięki współpracy miasta z różnymi podmiotami mieszkańcy otrzymają niezbędne wsparcie oraz narzędzia do radzenia sobie w wymagających sytuacjach.

Analizując część diagnostyczną Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie za poprzedni okres oraz dane stanowiące podstawę niniejszego opracowania wyodrębniono 5 najważniejszych obszarów problemowych, z których wyłoniono cele strategiczne oraz wynikające z nich cele operacyjne.

Tabela 27 Założenia strategiczne – cele strategii

 <p>DEMOGRAFIA – populacja miasta, struktura społeczeństwa, bezdomność,</p>	<p>TWORZENIE WARUNKÓW ZACHĘCAJĄCYCH DO OSADZANIA SIĘ W MIEŚCIE ORAZ TWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU RODZINY</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkańców miasta. 2. Promocja rodziny 3. Wspieranie lokalnego rynku pracy
<p>RODZINA – funkcje rodzicielskie, więzi międzypokoleniowe, samotne rodzicielstwo, rodziny wielodzietne i patchworkowe, piecza zastępcza, sytuacja materialna i mieszkaniowa, opieka żłobkowa, przemoc</p>	<p>ZAPEWNIENIE OSOBOM, RODZINOM I DZIECIOM WARUNKÓW ROZWOJU ORAZ POMOCY W SYTUACJACH TRUDNYCH</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa, niezaradności życiowej i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nimi dotkniętych 2. Kompleksowe wspieranie rodziców i dzieci w odbudowie więzi wewnątrzrodzinnych i właściwym funkcjonowaniu w społeczeństwie 3. Przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym mieszkańcom i stabilnej egzystencji rodzin 4. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki zdrowotnej

		5. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia
SENIORZY I OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – przestrzeń publiczna, aktywność seniorów, opieka zdrowotna, usługi dla seniorów	ROZWÓJ POLITYKI SENIORALNEJ I NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja seniorów i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych i z niepełnosprawnościami 3. Poprawa bezpieczeństwa osób starszych i osób z niepełnosprawnością
WYKLUCZENIE SPOŁECZNE- integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, profilaktyka uzależnień, przemocy i bezdomności	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA, INTEGRACJA OSÓB WYKLUCZONYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, POBUDZANIE ŚRODOWISK ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM DO DZIAŁAŃ SAMOPOMOCOWYCH I INTEGRACYJNYCH, PROWADZENIE DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH PRZECIWDZIAŁAJĄCYM ZJAWISKOM DYSFUNKCYJNYM	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmacnianie oddziaływań profilaktycznych, procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych i ich rodzin, opuszczających zakłady karny 2. Wzmacnianie zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności 3. Rozwijanie form pomocy na rzecz osób pozostających bez pracy 4. Wspieranie inicjatyw integracyjnych na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych
KAPITAŁ SPOŁECZNY – sektor NGO, podmioty ekonomii	ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie współpracy samorządu i organizacji pozarządowych

społecznej, aktywność obywatelska, kształtowanie postaw (np. ekologia, wolontariat, rodzina)		2. Rozwijanie aktywności mieszkańców 3. Kształtowanie właściwych postaw akceptacji i tolerancji, promocja wolontariatu
--	--	---

Opracowanie własne

Tabela 28 Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji

Nr	Cel strategiczny/cel operacyjny/działania	Wskaźniki realizacji celów operacyjnych (instytucje odpowiedzialne/Trend)
		Rok bazowy: 2021
1	CEL STRATEGICZNY 1. TWORZENIE WARUNKÓW ZACHĘCAJĄCYCH DO OSADZANIA SIĘ W MIEŚCIE ORAZ TWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU RODZINY	
1.1	Cel operacyjny 1. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkańców miasta.	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja programów na rzecz rodzin	- Liczba programów / kampanii na rzecz promocji rodziny (MOPS/ trend: constans, UM/ trend: constans)
2.	Promocja rodziny	- Zwiększanie wiedzy o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy oraz poprawa dostępności i
3.	Wspieranie działań i prowadzenie kampanii społecznych na rzecz promocji instytucji rodziny	różnorodności usług skierowanych do osób i rodzin - Liczba wspartych działań (MOPS/ trend: constans, UM/ trend: constans, MOPS/ trend: constans)
1.2	Cel operacyjny 2. Zwiększenie zasobów i poprawa standardów lokali mieszkaniowych	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Modernizacja istniejących budynków mieszkalnych oraz przeprowadzenie termomodernizacji	- Liczba programów / kampanii na rzecz promocji rodziny (MOPS/ trend: constans, UM ZAWIERCIE/ trend: constans) - Ilość zrewitalizowanych budynków mieszkalnych
2.	Rewitalizacja budynków mieszkalnych zlokalizowanych na obszarze osiedla TAZ	oddanych do użytku (ZGM/ trend: constans) - Ilość mieszkań socjalnych, komunalnych i chronionych (ZGM/ trend: constans, UM/ trend: wzrost)

3.	Pozyskanie dodatkowych lokali na mieszkania chronione i socjalne	- Ilość nowych mieszkań oddanych do użytku (ZGM/ trend: constans, UM/ trend: wzrost)
4.	Tworzenie warunków dla rozwoju nowych osiedli mieszkaniowych i budowa nowych osiedli mieszkaniowych	- Ilość powierzchni przekształconych pod budownictwo mieszkaniowe (Starostwo Powiatowe/ trend: constans) - Ilość wydanych pozwoleń na budowę mieszkaniowe (Starostwo Powiatowe/ trend: constans)
1.3	Cel operacyjny 3. Wsparcie lokalnego rynku pracy	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz pozyskiwaniu pracowników	- Liczba miejsc pracy utworzonych w firmach działających w SAG (ARZ/ trend: wzrost) - Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach wsparcia finansowego (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans) - Liczba inicjatyw realizowanych wspólnie z lokalnymi instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy (PUP/ trend: wzrost, OWES/ trend: wzrost, ARZ/ trend: wzrost)
2.	Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na lokalnym rynku pracy	- liczba podjętych inicjatyw na rzecz zwiększenia zatrudnienia absolwentów szkół ponadpodstawowych na lokalnym rynku pracy (ARZ/ trend: wzrost)
3.	Lobbowanie na rzecz dostosowania lokalnego szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy	
2	CEL STRATEGICZNY 2. ZAPEWNIENIE OSOBOM, RODZINOM I DZIECIOM WARUNKÓW ROZWOJU ORAZ POMOCY W SYTUACJACH TRUDNYCH	
2.1	Cel operacyjny 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa, niezaradności życiowej i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nimi dotkniętych	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	

1.	Wsparcie osób z grup ekonomicznie, socjalnie najuboższych poprzez zapewnienie pomocy finansowej i niefinansowej rodzinom w trudnej sytuacji	<p>- Odsetek liczby środowisk korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa wśród ogólnej liczby beneficjentów MOPS korzystających ze świadczeń na podstawie ustawy o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych (MOPS/ trend: constans z tendencją spadkową)</p> <p>- Liczba zrealizowanych projektów socjalnych, wydarzeń (MOPS/ trend: constans)</p> <p>- Liczba rodzin korzystających z Programu „Karta Dużej Rodziny” (MOPS/ trend: wzrost)</p>
2.	Wsparcie społeczności lokalnej i współpraca z organizacjami pozarządowymi, firmami, instytucjami wyznaniowymi, klubami osiedlowymi zaangażowanymi w działalność społeczną na rzecz osób niezaradnych życiowo	
3.	Realizacja Programu „Karta Dużej Rodziny” jako działania wspierającego rodziny wielodzietne w ramach wsparcia społecznego	
2.2	Cel operacyjny 2. Kompleksowe wspieranie rodziców i dzieci w odbudowie więzi wewnątrzrodzinnych i właściwym funkcjonowaniu w społeczeństwie	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych, porad i konsultacji dla rodziców w sprawach opiekuńczych i wychowawczych	<p>- Liczba osób, które wzięły udział w psychoedukacji rodzicielskiej grupowej, indywidualnej w PPP oraz konsultacji psychologicznych MOPS (PPP/ trend: constans, MOPS/ trend: constans)</p> <p>- Liczba osób, które wzięły udział w prelekcjach, warsztatach psychoedukacji rodzicielskiej na terenie placówek oświatowych oraz którym udzielono porad</p>
2.	Wdrażanie programów profilaktycznych w placówkach oświatowych	

3.	Podnoszenie umiejętności zawodowych przez pedagogów i psychologów szkolnych oraz nauczycieli poprzez udział w szkoleniach, konferencjach i warsztatach	indywidualnych (PPP/ trend: constans, WEUM / trend: constans) - Liczba pedagogów i psychologów szkolnych oraz nauczycieli uczestniczących w szkoleniach, konferencjach i warsztatach (WEUM / trend: constans) - Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach profilaktycznych realizowanych w placówkach oświatowych (PPP/ trend: constans, WEUM / trend: constans)
4.	Wspieranie rodzin przez asystentów rodziny jako działania wzmacniające rodziny doświadczające trudności	- Liczba rodzin i dzieci objętych wsparciem asystentów rodziny (MOPS/ trend: constans)
5.	Działania interdyscyplinarne zmierzające do powrotu dziecka do rodziny biologicznej	- Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny z których dzieci przebywają w pieczy (MOPS/ trend: constans) - Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę z uwagą na poprawę funkcjonowania rodzin w życiu społecznym (MOPS/ trend: wzrost) - Ilość dzieci wracających do rodzin biologicznych (MOPS/ trend: wzrost) - Liczba spotkań zespołu ds. oceny sytuacji dziecka w pieczy zastępczej którym wzięli udział asystenci rodziny (MOPS/ trend: wzrost)
2.3	Cel operacyjny 3. Przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym mieszkańcom i stabilnej egzystencji rodzin	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	- Liczba rodzin objętych wsparciem pomocowym ze względu na przemoc w rodzinie (Niebieska Karta "A") (ZI/ trend: const) - Liczba zakończonych procedur "Niebieskie Karty" ze względu na ustanie przemocy w rodzinie i zrealizowanie planu pomocy (ZI/ trend: wzrost)
2.	Przeciwdziałanie naruszeniom ładu	

	i porządku publicznego	- Liczba kontroli i interwencji (Straż Miejska/ trend: wzrost,
3.	Wspieranie wspólnych działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	Policja/ trend: wzrost) - Liczba ujawnionych sprawców czynów zabronionych w stosunku do zgłoszonych (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost)
4.	Rozwój systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy	- Liczba wspólnych patroli (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost)
5.	Wsparcie programów chroniących mieszkańców przed oszustwami i wyłudzeniami	- Liczba punktów objętych monitoringiem miejskim (Straż Miejska/ trend: wzrost) - Liczba wniosków o zabezpieczenie nagrania z monitoringu skierowanych do Straży Miejskiej (Straż Miejska/ trend: wzrost) - Liczba przeprowadzonych kampanii, prelekcji uświadamiających (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost)
2.4	Cel operacyjny 4. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki zdrowotnej	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Działania poprawiające dostęp do opieki psychiatrycznej, psychologicznej i terapeutycznej	- Liczba uczestników ŚDS oraz korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych objętych pomocą psychiatryczną (ŚDS/ trend: constans, MOPS/trend: constans, WTZ/ trend: constans) - Liczba uczestników ŚDS oraz korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych objętych pomocą psychologiczną (ŚDS/ trend: constans, MOPS/trend: constans, WTZ/ trend: constans)
2.	Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	- Liczba uczestników ŚDS oraz korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych objętych pomocą terapeutyczną (ŚDS/ trend: constans, MOPS/trend: constans, WTZ/ trend: constans) - Liczba osób uczestniczących w działaniach oferowanych w środowiskowych domach samopomocy i liczba objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (ŚDS/ trend:
3.	Lobbowanie przez miasto na rzecz zwiększenia dostępności do usług psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży	

		<p>constans z tendencją wzrostową, MOPS/trend: constans z tendencją wzrostową)</p> <p>- liczba podjętych inicjatyw na rzecz zwiększenia dostępności usług psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży</p> <p>(UM/ trend: constans z tendencją wzrostową, WEUM/ trend: constans z tendencją wzrostową)</p>
2.5	Cel operacyjny 5. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Edukacja rodzin w zakresie zasad higieny, zdrowego żywienia i zdrowego trybu życia	- Liczba osób korzystających z pomocy psychologicznej (MOPS / trend: constans)
2.	Opracowanie i wdrażanie „Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii”	- Liczba konsultacji psychologicznych i pedagogicznych udzielonych rodzicom na terenie placówek oświatowych (PPP / trend: constans, WEUM / trend: constans) - Liczba konsultacji psychologicznych i pedagogicznych udzielonych dzieciom na terenie placówek oświatowych (PPP / trend: constans, WEUM / trend: constans)
3.	Realizacja programów polityki zdrowotnej, w tym opracowywanie nowych, w szczególności skierowanych do dzieci, młodzieży i osób starszych	- Liczba programów profilaktycznych realizowanych na terenie placówek oświatowych (MOPS / trend: constans, KPP / trend: constans, WEUM / trend: constans) - Ilość przeprowadzonych diagnoz i wydanych opinii lub orzeczeń (PPP/ trend: wzrost)
4.	Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia wolnego od nałogów, prowadzenie działań w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia oraz realizacja programów polityki zdrowotnej.	- Liczba programów polityki ochrony zdrowia dla różnych grup społecznych (PSSE/ trend: constans, WEUM/ trend: constans, SP/ trend constans, COP/ Trend constans, OSiR/ trend: constans, MOPS / trend: constans, PPP / trend: constans)

3	CEL STRATEGICZNY 3. ROZWÓJ POLITYKI SENIORALNEJ I NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI		
3.1	Cel operacyjny 1. Aktywizacja seniorów i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu		
	KIERUNKI DZIAŁAŃ		
	1.	Realizacja Programu na Rzecz Osób Starszych i z Niepełnosprawnościami	- Liczba programów / projektów aktywizujących seniorów (MOPS/ trend: constans, COP/ trend: constans)
	2.	Wspieranie działalności stowarzyszeń, organizacji i instytucji działających na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami	- Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia w postaci mieszkania chronionego (MOPS/ trend: constans z tendencją wzrostową) - Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej (MOPS/ trend: constans z tendencją wzrostową)
	3.	Promowanie i rozwój oferty działań przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych: edukacyjnej, kulturalnej i rozrywkowej	- Liczba przedsięwzięć na rzecz środowiska senioralnego (Rada Seniorów/ trend: constans z tendencją wzrostową, COP/ trend: constans z tendencją wzrostową, MOPS/ trend: constans z tendencją wzrostową)
4.	Angażowanie seniorów w aktywny rozwój polityki senioralnej oraz społeczeństwa obywatelskiego w mieście	- Liczba spotkań Zawierciańskiej Rady Seniorów (Rada Seniorów/ trend: constans z tendencją wzrostową)	
3.2	Cel operacyjny 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych i z niepełnosprawnościami		
	KIERUNKI DZIAŁAŃ		
	1.	Rozwijanie oferty wsparcia seniorów i ich rodzin w środowisku zamieszkania m.in. poprzez podwyższanie standardu usług z zakresu opieki i zwiększenie ich dostępności	- Odsetek osób starszych objętych opieką w ramach usług opiekuńczych stosunku do osób objętych wsparciem MOPS (MOPS/ trend: constans) - Liczba działań i uczestników działań wzmacniających więzi międzypokoleniowe w ramach realizowanych projektów i innych działań (MOPS/ trend: constans) - Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej

2.	Rozwijanie oferty i placówek dla osób starszych i z niepełnosprawnościami	(MOPS/ trend: wzrost) - Liczba osób korzystających z pobytu w placówkach (MOPS/ trend: constans z tendencją wzrostową, ŚDS/trend: constans z tendencją wzrostową)
3.	Wzmacnianie więzi społecznych, w tym międzypokoleniowych, poprzez wspieranie działań o charakterze integracyjnym, edukacyjnym i kulturalnym organizowanych dla mieszkańców miasta, w tym inicjatyw umożliwiających włączanie mieszkańców DPS w życie społeczne.	
3.3	Cel operacyjny 3. Poprawa bezpieczeństwa osób starszych i osób z niepełnosprawnością	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Zapewnienie pomocy osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością w środowisku zamieszkania w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych (np. w sytuacji pandemii) poprzez rozwijanie wolontariatu ukierunkowanego na wsparcie	- Liczba osób korzystających z teleopieki (MOPS/ trend: constans) - Liczba osób starszych i z niepełnosprawnością objętych wsparciem wolontariusza (MOPS/ trend: constans) - Liczba osób biorących udział w spotkaniach informacyjnoedukacyjnych z zakresu cyberzagrożeń oraz w związku z bezpiecznym korzystaniem z rynku dóbr i usług (MOPS/ trend: wzrost, ŚDS/ trend: wzrost, DD Senior/ trend: wzrost, KPP/ trend: wzrost, Straż Miejska/ trend: wzrost, COP/trend: wzrost)
2.	Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa osób starszych i osób z niepełnosprawnością w środowisku zamieszkania poprzez wykorzystanie	

	nowoczesnych technologii (teleopieka, telemedycyna)	
3.	<p>Podjmowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych, także ich rodzin umożliwiających wzrost świadomości w obszarze przysługujących praw, a także podniesienie poziomu wiedzy o cyberzagrożeniach i bezpiecznym korzystaniu z rynku dóbr.</p>	
4	<p>CEL STRATEGICZNY 4. AKTYWIZACJA SPOŁECZNA, INTEGRACJA OSÓB WYKLUCZONYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, POBUDZANIE ŚRODOWISK ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM DO DZIAŁAŃ SAMOPOMOCOWYCH I INTEGRACYJNYCH, PROWADZENIE DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH PRZECIWDZIAŁAJĄCYM ZJAWISKOM DYSFUNKCYJNYM</p>	
4.1	<p>Cel operacyjny 1. Wzmacnianie oddziaływań profilaktycznych, procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych i ich rodzin, opuszczających zakłady karny</p>	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	<p>Realizacja „Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii”</p>	<p>- Liczba osób korzystających z punktów informacyjnokonsultacyjnych w ciągu roku (PLU/ trend: constans, PPKdU/trend: wzrost)</p> <p>- Liczba programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym i przemocy (MOPS / trend: wzrost, WEUM / trend: constans)</p>
2.	<p>Realizacja „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla miasta Zawiercie”</p>	<p>- Liczba podejmowanych działań informacyjnych na temat możliwych form wsparcia mieszkańców w przypadku uzależnienia i przemocy w rodzinie (PLU/ trend: constans,</p>

3.	Prowadzenie punktów informacyjno-konsultacyjnych ds. przeciwdziałania narkomanii	PPKdU/trend: wzrost, ZI/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost) - Liczba osób, którym przekazano informacje o możliwości wsparcia w przypadku uzależnienia i przemocy w rodzinie
4.	Edukacja rodzin w zakresie zasad higieny, zdrowego żywienia, zdrowego trybu życia oraz profilaktyki uzależnień	(PLU/ trend: constans, PPKdU/trend: wzrost, ZI/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost) - Liczba osób, którym udzielono pomocy finansowej i niefinansowej (MOPS / trend: constans z tendencją wzrostową, Zespół Kuratorów pomoc postpenitencjarna/
5.	Wzmacnianie samodzielności życiowej osób opuszczających Zakłady Karne	trend: constans z tendencją wzrostową)
4.2	Cel operacyjny 2. Wzmacnianie zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja Miejskiego Programu Wychodzenia z Bezdomności	- Stosunek liczby osób bezdomnych do liczby miejsc w placówkach dla bezdomnych (MOPS/ trend: constans) - Stosunek liczby osób zagrożonych bezdomnością do osób eksmitowanych (MOPS/ trend: constans)
2.	Wspieranie osób i rodzin w zakresie dostępu do lokali komunalnych i socjalnych oraz wsparcie w bieżącym utrzymaniu tych mieszkań	- Liczba lokali z zadłużeniem (ZGM, spółdzielnie i zarządcy nieruchomości z terenu miasta/ trend: spadek) - Liczba zrealizowanych zamian lokali mieszkalnych (ZGM/ trend: wzrost)
3.	Realizacja programów oddłużeniowych zapobiegającym eksmisjom	- Liczba osób biorących udział w Programie odpracowywania zadłużenia czynszów oraz innych opłat za używanie lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy Zawiercie (ZGM/ trend: spadek)
4.	Prowadzenie akcji informacyjnych na rzecz przeciwdziałania bezdomności prowadzonych m.in. przez streetworkerów	- Liczba akcji informacyjnych na rzecz przeciwdziałania bezdomności (MOPS/ trend: wzrost)

		<p>- Czas oczekiwania na lokale komunalne i socjalne (UM ZAWIERCIE/ trend: constans)</p> <p>- ilość przyznanych dodatków mieszkaniowych i energetycznych (MOPS/ trend: wzrost)</p>
4.3	Cel operacyjny 3. Rozwijanie form pomocy na rzecz osób pozostających bez pracy	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja programów i projektów na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych	<p>- Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów i projektów (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans)</p> <p>- Liczba osób, które skorzystały z usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego wśród osób bezrobotnych (PUP/ trend: wzrost)</p>
2.	Wsparcie osób bezrobotnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy	<p>- Liczba osób, które podjęły aktywizację w ramach wsparcia finansowego (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans)</p>
3.	Reintegracja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wykluczonych społecznie	<p>- Liczba osób bezrobotnych z którymi zawarto kontrakt socjalny (MOPS/ trend: wzrost)</p> <p>- Liczba kontraktów zawartych z osobami bezrobotnymi (MOPS/ trend: wzrost)</p> <p>- Liczba uczestników ZAZ (ZAZ/ trend: wzrost)</p>
4.	Realizacja działań zmierzających do wsparcia sektora ekonomii społecznej	<p>- Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej utworzonych (OWES/ trend: wzrost)</p> <p>- Kwota środków przekazanych na wsparcie ekonomii społecznej (UM/ trend: wzrost)</p>
4.4	Cel operacyjny 4. Wspieranie inicjatyw integracyjnych na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Zwiększenie poziomu akceptacji społecznej i gotowości do współpracy z mniejszościami	- Ilość programów realizowanych na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych (UM/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost, PUP/ trend: wzrost, COP/ trend: wzrost)

	narodowościowymi i etnicznymi	- Ilość przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych aktywizowanych zawodowo i społecznie (UM/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost, PUP/ trend: wzrost, COP/ trend: wzrost)
2.	Zwiększenie poziomu aktywizacji zawodowej i społecznej mniejszości narodowych i etnicznych	
5	CEL STRATEGICZNY 5. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	
5.1	Cel operacyjny 1. Rozwijanie współpracy samorządu i organizacji pozarządowych	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi	- Wysokość kwoty przeznaczonej na realizację zadań publicznych w kolejnych latach (UM Zawiercie/ trend: wzrost) - Liczba umów z organizacjami pozarządowymi (COP/ trend: wzrost)
2.	Organizacja wydarzeń i akcji integrujących organizacje pozarządowe	- Liczba zadań powierzonych organizacjom pozarządowym (COP/ trend: wzrost)
3.	Wpieranie działalności i kooperacji NGO poprzez organizowanie szkoleń	- Liczba spotkań organizacji pozarządowych (COP/ trend: wzrost) - Liczba uczestników spotkań organizacji pozarządowych (COP/ trend: wzrost) - Liczba szkoleń (COP/ trend: wzrost) - Liczba uczestników szkoleń (COP/ trend: wzrost)
5.2	Cel operacyjny 2. Rozwijanie aktywności mieszkańców	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Realizacja budżetu obywatelskiego	- Liczba zgłoszonych wniosków (UM/ trend: wzrost) - Liczba wniosków przyjętych do realizacji (UM/ trend: wzrost)
2.	Promowanie zaangażowania mieszkańców w realizację budżetu obywatelskiego	- Liczba zrealizowanych wniosków (UM/ trend: wzrost)

3.	Udział przedstawicieli społeczności lokalnej w wydarzeniach o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym	- Liczba głosów oddanych na projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego (UM/ trend: wzrost) - Liczba wydarzeń o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym w których wzięli udział przedstawiciele miasta (UM/ trend: wzrost, Młodzieżowa Rada Miasta/ trend: wzrost, Rada Seniorów/ trend: wzrost, ARZ/ trend: wzrost)
5.3	Cel operacyjny 3. Kształtowanie właściwych postaw akceptacji i tolerancji, promocja wolontariatu	
	KIERUNKI DZIAŁAŃ	
1.	Kształtowanie właściwych postaw akceptacji i tolerancji, promocja wolontariatu	- Ilość inicjatyw młodzieżowych podejmowanych oddolnie na terenie gminy (UM/ trend: wzrost, Młodzieżowa Rada Miasta/ trend: wzrost) - ilość inicjatyw podejmowanych na rzecz zwiększenia oferty (UM/ trend: wzrost, MOK/ trend: wzrost, WEUM/ trend: wzrost, OSiR/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost, COP/ trend: wzrost)
2.	Aktywizowanie środowiska młodzieży do podejmowania oddolnych inicjatyw w zakresie spędzania wolnego czasu i organizacji przestrzeni	- Ilość wolontariuszy (WEUM/ trend: wzrost, COP/ trend: wzrost, MOPS/ trend: wzrost)
3.	Pobudzanie kreatywności i innowacyjności uczniów poprzez tworzenie ofert zajęć dodatkowych w zakresie realizacji pasji potrzeb i zainteresowań	

Opracowanie własne

IV. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII

1. *Ramy finansowe*

Wszystkie działania Gminy założone w Strategii, muszą być poparte możliwościami ich realizacji, również w kontekście zapewnienia ich finansowania.

Często zaplanowanie źródeł i wysokości niezbędnych środków jest niezwykle trudne, wiąże się bowiem z jednej strony z wiedzą na temat przyszłych możliwości budżetowych, z drugiej zaś wymaga trafnej prognozy zapotrzebowania na określone działania co często nie jest zadaniem możliwym do zrealizowania. Strategia z uwagi na swój kierunkowy charakter, wskazuje na obszary i cele rozwojowe, jednak nie konkretyzuje działań, co powoduje, że przygotowanie szczegółowego planu finansowego wydaje się niezasadne. Dodatkowo Strategia jest narzędziem, które w perspektywie umożliwi gminie Zawiercie pozyskiwanie środków inwestycyjnych ze źródeł zewnętrznych, w szczególności ze środków budżetowych Unii Europejskiej.

Tworzenie ram finansowych każdej strategii na poziomie samorządowym powinno uwzględniać wieloletnią prognozę finansową. To dokument strategiczny określający możliwości finansowe jednostki samorządu terytorialnego w okresie roku budżetowego i co najmniej trzech kolejnych lat, należący do systemu budżetowego. Obowiązująca Wieloletnia Prognoza Finansowa dla Zawiercia zakłada zmniejszenie wpływów do budżetu miasta w perspektywie do 2027 roku. Ten trend może skutkować utrzymaniem się zaobserwowanego w roku 2021 spadku nakładów na przedmiotowe obszary. W przyszłości może to skutkować koniecznością pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł zewnętrznych.

Chcąc ocenić ramy finansowania Strategii, istotne jest określenie, ile środków może być wydatkowane w okresie jej obowiązywania, a więc do roku 2030, na sektory związane z przedmiotem jej oddziaływania. Analizę tą przeprowadzono z perspektywy sytuacji budżetowej lat ubiegłych. Dane na temat wydatków ponoszonych przez miasto w wybranych obszarach zawiera tabela 29.

Tabela 29 Wydatki miasta Zawiercie w latach 2019-2021 w wybranych obszarach

Dział		2019		2020		2021	
		Plan po zmianach (pełne złote)	Wydatki (pełne złote)	Plan po zmianach (pełne złote)	Wydatki (pełne złote)	Plan po zmianach (pełne złote)	Wydatki (pełne złote)
700	Gospodarka mieszkaniowa	4 052 619,00	3 630 425,00	21 391 147,00	16 647 041,00	4 816 809,00	4 499 315,00
801	Oświata i wychowanie	62 921 763,00	61 834 590,00	66 365 631,00	64 548 075,00	72 344 650,00	69 515 395,00
851	Ochrona zdrowia	1 089 966,00	904 477,00	885 942,00	761 208,00	1 308 612,00	977 035,00
852	Pomoc społeczna	17 925 982,00	17 181 742,00	19 671 906,00	18 576 166,00	20 780 831,00	19 269 777,00
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	4 082 007,00	3 946 756,00	4 343 013,00	4 230 084,00	4 616 433,00	4 215 019,00
855	Rodzina	52 870 591,00	51 844 445,00	67 243 789,00	66 110 396,00	63 129 215,00	62 529 618,00
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	15 739 571,00	14 807 550,00	21 067 185,00	20 503 146,00	21 824 687,00	21 411 749,00
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	5 426 700,00	5 274 641,00	5 784 900,00	5 650 122,00	5 146 116,00	5 112 509,00
926	Kultura fizyczna	7 596 178,00	7 549 951,00	7 865 209,00	7 822 664,00	7 501 601,00	7 483 242,00
suma		171 705 377,00	166 974 577,00	214 618 722,00	204 848 902,00	201 468 954,00	195 013 659,00

Opracowanie własne na podstawie danych UM

Realizacja założeń Strategii ściśle koresponduje z realizowanymi już lub opracowywanymi w jej trakcie programami i przedsięwzięciami z obszaru polityki społecznej (programów dziedzinowych). Mają one zapewnić realizację misji oraz osiągnięcie wyznaczonych celów, przyczyniając się do dobrobytu społeczności lokalnej. Ich przyjmowanie do realizacji wynika nie tylko z obligatoryjnych zadań gminy, lecz jest wynikiem inicjatywy własnej samorządu zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami, czego przykładem jest Program Wspierania Osób Starszych i z Niepełnosprawnościami dla Miasta Zawiercie oraz Program wychodzenia z Bezdomności dla miasta Zawiercie. Programy te określają priorytety w zakresie zadań podejmowanych w konkretnych dziedzinach i są dla Strategii swoistymi planami wykonawczymi, zawierającymi propozycje działań, których realizacja przebiega zgodnie z przyjętym harmonogramem i w bardziej szczegółowym stopniu przewidują koszty podejmowanych działań oraz interwencji. Do najważniejszych programów realizowanych w mieście Zawiercie należą:

- Program Wspierania Rodziny na terenie Gminy Zawiercie w latach 2022-2024;
- Program wychodzenia z Bezdomności dla miasta Zawiercie na lata 2022-2025;

- Program Wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami dla miasta Zawiercie na lata 2022 – 2026
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla miasta Zawiercie na rok 2022 oraz kolejne jego opracowania;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla miasta Zawiercie na lata 2021-2024
- Program współpracy Gminy Zawiercie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (opracowywany corocznie).

Realizacja celów strategii finansowana będzie z następujących źródeł:

- budżet Miasta Zawiercie będący w dyspozycji Urzędu Miejskiego i jego jednostek organizacyjnych,
- fundusze zewnętrzne w tym rządowe, pozarządowe, programy celowe i fundusze unijne,
- fundusze norweskie,
- kapitał prywatny i środki własne w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego,
- pozaunijne fundusze celowe i grantowe,
- środki zaangażowane w partnerstwa (publiczno-społeczne, publiczno-prywatne)

z uwzględnieniem dodatkowego źródła finansowania różnych inicjatyw dostępnych dla śląskich miast w ramach:

- program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027

2. System wdrażania Strategii

Proces wdrażania jest wieloaspektowym przedsięwzięciem, które wymaga przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Aby „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030” mogła być uznana za skuteczną, winna być logistycznie wdrażana w otoczenie.

Szczególnie istotny jest wcześniejszy podział prac, zgodny z obszarami działań strategicznych nad którego przebiegiem czuwać będzie koordynator. W celu wdrażania

i monitorowania Strategii powołany zostanie Zespół Zarządzający Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030.

Podstawowe założenia:

1. Organem nadzorującym realizację Strategii będzie Gmina Zawiercie;
2. Koordynatorem realizacji Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu, który przy współpracy z Zespołem Zarządzającym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030, będzie dokonywał corocznego sprawozdania z rozbiciem na działania i osiągnięte wskaźniki.

Do zadań Zespołu należeć będzie: z realizacji poszczególnych celów

- wyznaczenie przewodniczącego oraz liderów instytucjonalnych;
- dokonywanie raz w roku oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników, w oparciu o sporządzane przez liderów karty monitorowania;
- wypracowanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań z realizacji Strategii;
- modyfikacja celów, działań i wskaźników określonych w Strategii, w przypadku istotnych zmian społecznych;
- przedstawianie Prezydentowi Miasta informacji i oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów i działań, która będzie elementem Raportu o stanie miasta za dany rok.

Do zadań liderów instytucjonalnych należeć będzie monitoring działań realizowanych w ramach poszczególnych instytucji/organizacji, a także przygotowywanie corocznego sprawozdania w formie tabelarycznej oraz opisowej i przedkładanie go do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu w wersji papierowej oraz elektronicznej po wskazanym okresie sprawozdawczym do dnia 31 marca. Zespół Zarządzający Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030 będzie zbierał się przynajmniej raz w roku, celem oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników. Po każdym posiedzeniu przewodniczący Zespołu sporządzać będzie protokół zawierający wnioski dotyczące dalszego wdrażania Strategii.

Wdrażanie Strategii będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych, operacyjnych, a także działań za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych jak i nowych. Istotnym elementem procesu wdrażania Strategii jest jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych elementów

jak również zabezpieczenie jej realizacji pod względem finansowym, w tym także pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego.

Kolejnym elementem, który może być bardzo istotny z punktu widzenia wdrażania podstawowych założeń Strategii jest utożsamianie się lokalnej społeczności z określonymi w Strategii celami. Elementy te mogą umożliwić lokalnej władzy przejście z poziomu administrowania do poziomu zarządzania polityką społeczną. Osiągnięcie tego stanu rzeczy jest możliwe przy udziale lokalnej społeczności w określaniu potrzeb, problemów, celów i działań, które mogą mieć miejsce przy okazji potencjalnego procesu aktualizacji Strategii. Strategia powinna charakteryzować się elastycznością na etapie jej wdrażania, a cele i działania w niej zawarte powinny być stale monitorowane i weryfikowane, z uwzględnieniem szybko zmieniającego się otoczenia zewnętrznego oraz zasobów gminy i potrzeb jej mieszkańców. Reasumując sprecyzowane zapisy Strategii powinny podlegać systematycznej korekcie, która da możliwość dostosowania jej zapisów do dynamicznie zmieniających się uwarunkowań i to nie tylko tych wewnątrz samej gminy Zawiercie, ale może przede wszystkim w jej otoczeniu. W tego rodzaju sytuacjach zasadnym wydaje się być edytowanie głównie zapisów ujętych w części programowej.

3. Monitoring i ewaluacja strategii

Ewaluacja i monitoring wspólnie z planowaniem, organizacją, motywowaniem i koordynowaniem stanowi podstawowe funkcje w zarządzaniu. Nie jest tutaj również wyjątkiem zarządzanie sektorem publicznym. Zarówno ocena tego w jakim stopniu występuje zgodność pomiędzy kierunkami działań, które zostały przyjęte, a tym jakie przynoszą one rezultaty, a w przypadku występowania dużych różnic określenie ich przyczyny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja stanowią źródło informacji o tym jakie są efekty wdrażania poszczególnych działań, co jest niezwykle istotne w procesie wdrażania strategii³.

W literaturze monitoring jest definiowany jako „sprawdzenie osiągniętych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętej interwencji.

---

³ J. ABRAMOWICZ, A. GOŁOŚ, I. GRABOWSKA, A. HABER, T. KUPIEC, B. LEDZION, A. RAUZER: Podręcznik monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju. EGO – Evaluation for Government Organizations S.C. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warszawa, marzec 2017

Pozwala określić, czy realizacja interwencji postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić, w razie potrzeby, odpowiednie korekty”⁴. Jest to ujęcie wskazujące monitoring jako narzędzie doskonale unaoczniające czy realizacja strategii/programu/projektu przynosi takie efekty, które zostały założone by urealnić realizację założonych celów. Jednym z najważniejszych etapów opracowywania monitoringu jest prawidłowy dobór wskaźników. Jest to istotne z uwagi na to, że w trakcie procesu nie jest wskazane ich modyfikowanie. Jeśli zaistnieje konieczność wprowadzenia zmiany w tym obszarze, to zaleca się, by polegała ona na uszczegółowieniu już przyjętych lub dołączenie nowych wskaźników. Są to narzędzia które formują pewien system, a to oznacza, że należy je wyliczać w ten sam sposób. Proces monitoringu polega na porównaniu osiągniętych wartości wskaźników realizacji poszczególnych celów – w danym roku oraz narastająco od początku wdrażania – z treścią celów, przy czym samych celów i działań, mających służyć ich osiągnięciu nie oceniamy. „Monitoring precyzyjnie pokazuje, czy wydatkujemy środki w taki sposób i takim tempie, jakie zaplanowaliśmy oraz czy dofinansowane projekty generują takie produkty i rezultaty, jakich spodziewaliśmy się i jakie powinny prowadzić do realizacji celów”⁵. Ponadto monitoring dostarcza danych i informacji pozwalających na przeprowadzenie późniejszego procesu ewaluacji realizowanego dokumentu. Monitoring należy prowadzić w trakcie całego okresu realizacji danej interwencji w formie ciągłej. Metodyka monitoringu musi być powtarzalna, musi spełniać pewien standard, bo tylko ciągłość i powtarzalność w zbliżonej formie warunkuje skuteczność całego procesu. Monitoring prowadzony jest zatem w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji Strategii. Prawidłowo realizowany monitoring pozwoli wykryć zagrożenia i może wskazać ewentualną konieczność modyfikacji zadań do realizacji czy choćby podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Dane z raportu zostaną wykorzystane także w raportach ewaluacyjnych. Monitorowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030 będzie odbywało się z wykorzystaniem wskaźników określonych w Strategii dla każdego z celów operacyjnych oraz na poziomie realizowanych w mieście programów z poszczególnych dziedzin. Przy doborze wskaźników przyjęto zasadę ograniczonej ich liczby. To oznacza, że stopień realizacji każdego z celów strategicznych będzie mierzony zestawem wskaźników dedykowanych poszczególnym celom operacyjnym. Ponadto wskaźniki zostały dobrane w taki sposób, by można było je

---

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

wyliczać przede wszystkim w oparciu o zasoby informacyjne poszczególnych realizatorów działań.

Wdrażanie Strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów poszczególnych zadań, którzy będą przedkładali informacje niezbędne do opracowania Raportu z monitoringu jednostce koordynującej. Począwszy od 2024 roku corocznie, do dnia 30 czerwca sporządzał będzie raport, przedstawiany następnie Prezydentowi Miasta Zawiercie. Ostatni raport zostanie sporządzony do dnia 30 czerwca 2030 roku.

Raport będzie zawierał krótki opis działań i inicjatyw podejmowanych w każdym roku realizacji Strategii przez realizatorów poszczególnych działań. Podstawą opisu będą informacje gromadzone i otrzymywane od realizatorów poszczególnych działań. Raport z monitoringu Strategii będzie zawierał także informacje o osiągniętych w danym roku wartościach wskaźników, przyjętych do monitorowania celów strategicznych w układzie narastającym, począwszy od wartości dla roku bazowego (2021 lub 2022) określonych w dokumencie Strategii. Dane w tym zakresie będą przesyłane do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu w terminie do 31 marca każdego roku (począwszy od roku 2024). Do każdego działania w ramach celów operacyjnych przyporządkowano kluczowych realizatorów. W związku z tym w niektórych przypadkach kilka podmiotów będzie dysponowało danymi niezbędnymi do wyliczenia wartości wskaźnika. W przypadku każdego wskaźnika wskazano koordynatora, który będzie odpowiedzialny za gromadzenie danych, potrzebnych do wyliczenia jego wartości. Raport z monitoringu będzie zawierał również ewentualne propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami.

Ewaluacja to „forma badań stosowanych, których zakładanym celem jest wywieranie pewnego wpływu na otaczającą nas rzeczywistość. [...] Badania ewaluacyjne są procesem ustalania, czy dana interwencja społeczna osiągnęła zakładany skutek”⁶. Można także powiedzieć, iż jest rodzajem badania systematycznego (zbieranie danych, analiza, ocena, informowanie o wynikach), prowadzona jest z użyciem różnorodnych metod, a jej celem jest oszacowanie – w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów – jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych⁷. Najczęściej stosowanymi kryteriami w

---

⁶ E. BABBIE: *Badania społeczne w praktyce*. PWN, Warszawa 2003

⁷ K. OLEJNICZAK: *Wprowadzenie do zagadnień ewaluacji*. W: *Teoria i praktyka ewaluacji*. Red. K. OLEJNICZAK, M. KOZAK, B. LENDZION. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008

procesie ewaluacji są: skuteczność (relacja między celami a rezultatami), efektywność (relacja między nakładami a rezultatami), użyteczność (celowość i sposób realizacji interwencji), trwałość i trafność (relacja między celami a społecznymi potrzebami)⁸. Istotną cechą ewaluacji jest to, że ma charakter praktyczny, ponieważ sformułowane w jej toku wnioski powinny posłużyć do poprawy jakości interwencji poprzez sformułowanie rekomendacji i podejmowanie na ich podstawie decyzji⁹. Jest zatem oceną jakości realizacji zapisów strategicznych w stosunku do założeń i pozwala na zwiększanie skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Wedle opracowań specjalistycznych ewaluacja może być przeprowadzona z wykorzystaniem zasobów własnych (wewnętrzna), zlecona ewaluatorom zewnętrznym lub bazować na rozwiązaniu mieszanym (ewaluacja hybrydowa). Istnieje kilka wariantów jej realizacji. Może być przeprowadzona punktowo: przed rozpoczęciem realizacji interwencji (ex-ante), w jej trakcie (on-going, w tym w połowie okresu – mid-term) i po jej zakończeniu (ex-post)¹⁰.

W ramach realizacji zawierciańskiej strategii zakłada się przeprowadzenie ewaluacji mid-term o charakterze wewnętrznym (po 3 latach jej realizacji – 2026/2027 r.) oraz ewaluacji ex-post (po roku od zakończenia realizacji – 2031/2032 r.). Wyniki ewaluacji mid-term posłużą do nowelizacji dokumentu oraz będą stanowiły informację bazową w pracach nad Strategią na kolejny okres.

V. PODSUMOWANIE

Instytucja jaką jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu jest aktywnie zaangażowana w rozwiązywanie problemów społecznych na terenie Gminy Zawiercie. Ośrodek aktywnie współpracuje z różnymi podmiotami z obszaru pomocy społecznej, a często również koordynuje działania w tym zakresie. Zadaniem pomocy społecznej jako instytucji polityki społecznej państwa jest wsparcie osób i rodzin w przewyższaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie samodzielnie sobie poradzić. Polityka w zakresie pomocy

---

⁸ M. THEISS: Kryteria ewaluacji. W: Ewaluacja w służbach społecznych. Red. B. SZATUR-JAWORSKA. Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2010

⁹ Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa 2012

¹⁰ J. ABRAMOWICZ, A. GOŁOŚ, I. GRABOWSKA, A. HABER, T. KUPIEC, B. LEDZION, A. RAUZER: Podręcznik monitoringu i ewaluacji... op. cit.

społecznej, kształtowana odgórnie, określa kierunki działania, przygotowuje koncepcje, wskazuje narzędzia następnie monitoruje ich wdrażanie.

Jednak charakterystyka problemów społecznych jest różna w różnych gminach na terenie województwa śląskiego. Podobne różnice można dostrzec w obszarze podejścia do ewentualnego rozwiązywania problemów. Każda gmina ma swoje specyficzne uwarunkowania i trudności. Koniecznością jest ciągle przystosowywanie się do zmieniającego się otoczenia, przepisów prawnych, jak i do ciągle rosnących potrzeb i oczekiwań ze strony potencjalnych odbiorców wsparcia. Obecnie kluczowym czynnikiem warunkującym sprawne i skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych jest jakość świadczonych usług. Efekt często jest niewymierny, trudny do sprawdzenia, uzależniony od wielu aspektów. Nie zmienia to faktu, iż rozwiązywanie problemów społecznych wymaga zaangażowania wielu podmiotów i skoordynowanej współpracy, która w perspektywie umożliwi przezwyciężenie trudności.

VI. SPIS SKRÓTÓW, TABEL I WYKRESÓW

1. Wykaz ważniejszych skrótów używanych w dokumencie:

- ARZ – Agencja Rozwoju Zawiercia
- CIS – Centrum Integracji Społecznej
- CUS – Centrum Usług Społecznych
- DPS – Dom Pomocy Społecznej
- DDP „Senior+” - Dzienny Dom Senior+
- EFS – Europejski Fundusz Społeczny
- ES – Ekonomia Społeczna
- GIS – Główny Inspektor Sanitarny
- MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- GUS – Główny Urząd Statystyczny
- IPISS – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
- JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego
- KPPN – Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii
- MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
- NGO – organizacja pozarządowa
- NK – procedura „Niebieskie Karty”
- NSP – Narodowy Spis Powszechny
- OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
- OWES – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
- OZPS – Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
- KBPU - Krajowe Biuro Przeciwdziałania Uzależnieniom
- PPKdU - Punkt Profilaktyczno-Konsultacyjny d.s. Uzależnień od środków Psychoaktywnych w Zawierciu
- PARPA-G1 – Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie

profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

- PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- PES – Podmiot Ekonomii Społecznej
- PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- PSSE – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
- PUP – Powiatowy Urząd Pracy
- SAG – Strefa Aktywności Gospodarczej
- SpS – Spółdzielnia Socjalna
- SUW – Śląski Urząd Wojewódzki
- ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- SRWS – Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030
- Strategia – Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030
- SP – Szpital Powiatowy
- ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy
- UE – Unia Europejska
- UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku
- WEUM – Wydział Edukacji Urzędu Miasta
- WPRES – Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
- WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej
- WUP – Wojewódzki Urząd Pracy
- ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej
- ZGM – Zakład Gospodarki Mieszkaniowej
- ZI – Zespół Interdyscyplinarny
- ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

2. Wykaz tabel

Tabela 1	
Zestawienie wybranych danych dotyczących społeczności Zawiercia	13
Tabela 2	
Zestawienie wybranych danych dotyczących dostępu do usług zdrowotnych w Zawierciu ...	16
Tabela 3	
Wybrane informacje w obszarze wychowania i edukacji dzieci i młodzieży oraz szkolnictwa wyższego prowadzonej na terenie miasta Zawiercia	18
Tabela 4	
Wybrane informacje z obszaru kultury	21
Tabela 5	
Wybrane informacje z obszaru bezrobocia dla miasta Zawiercie	24
Tabela 6	
Zatrudnienie w powiecie zawierciańskim według sekcji	25
Tabela 7	
Wybrane powody wyrejestrowań z ewidencji PUP	26
Tabela 8	
Ilość NGO na terenie miasta Zawiercie	27
Tabela 9	
Dane dotyczące przedsiębiorstw społecznych działających na terenie miasta	30
Tabela 10	
Wybrane dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w gminie	33
Tabela 11	
Dane dotyczące listy osób oczekujących na mieszkanie z zasobów gminy.....	33
Tabela 12	
Dane dotyczące transakcji na rynku mieszkaniowym w powiecie zawierciańskim	33
Tabela 13	
Powody przyznawania pomocy przez MOPS Zawiercie	36
Tabela 14	
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS.....	40

Tabela 15	
Dane statystyczne dot. form wsparcia udzielanego osobom starszym i z niepełnosprawnościami	41
Tabela 16	
Dane statystyczne dot. kosztów gminy z tytułu dopłaty do pobytu osób starszych i z niepełnosprawnościami w domu pomocy społecznej	41
Tabela 17	
Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przyznana z powodu bezdomności - dynamika 2014 – 2021	47
Tabela 18	
Świadczenie w formie schronienia dynamika 2014 – 2021	47
Tabela 19	
Dane statystyczne dotyczące obszaru wsparcia rodziny z trudnościami opiekuńczymi.....	49
Tabela 20	
Dane statystyczne dotyczące placówek wsparcia dziennego w Zawierciu.....	49
Tabela 21	
Ilość wniosków rozpatrywanych przez MKRPA w latach 2010-2021	52
Tabela 22	
Dane statystyczne opisujące grupy pacjentów leczonych w poradni w 2021 r.....	53
Tabela 23	
Rodziny objęte różnymi formami pomocy MOPS w latach 2010-2021	53
Tabela 24	
Rodziny objęte pomocą MOPS z powodu przemocy w latach 2010-2021	54
Tabela 25	
Ocena wybranych aspektów życia w Zawierciu na podstawie udzielonych odpowiedzi diagnostycznych.....	61
Tabela 26	
Analiza SWOT dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030.....	71
Tabela 27	
Założenia strategiczne – cele strategii.....	81
Tabela 28	
Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji.....	83

Tabela 29

Wydatki miasta Zawiercie w latach 2019-2021 w wybranych obszarach 97

3. Wykaz wykresów

Wykres 1

Struktura ludności gminy z uwagi na udział poszczególnych grup funkcyjnych 13

Wykres 2

Odsetek środków przekazanych do przedstawicieli poszczególnych działów..... 29

Wykres 3

Liczba osób i rodzin objętych wsparciem asystenta 49

Wykres 4

Rodziny objęte różnymi formami pomocy MOPS w latach 2010-2021 55

Wykres 5

Płeć badanych..... 58

Wykres 6

Wiek badanych..... 58

Wykres 7

Wykształcenie badanych 59

Wykres 8

Sytuacja materialna respondentów 60

Wykres 9

Zestawienie odpowiedzi nie diagnostycznych 62

Wykres 10

Zestawienie odpowiedzi na pytanie o życie w Zawierciu 64

Wykres 11

Ocena warunków życia w Zawierciu 64

Wykres 12

Zestawienie średnich ważonych dla poszczególnych 65

Wykres 13

Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Zawierciu (skala od 1 do 3) 66

Wykres 14

Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych 69

4. Załączniki

Badanie opinii mieszkańców

W związku z realizowanymi pracami zmierzającymi do stworzenia nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zachęcamy do udziału w krótkiej ankiecie, która pozwoli poznać mieszkańców na temat występujących w mieście problemów

Płeć

- Kobieta
- Mężczyzna

Wiek

- poniżej 18 lat
- 18 – 25
- 26 – 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 - 65
- powyżej 65

Wykształcenie

- Podstawowe
- gimnazjalne
- zawodowe
- średnie
- wyższe

Aktywność zawodowa badanego

- własna działalność gospodarcza
- zatrudniony/a u pracodawcy
- uczeń/uczennica
- student/ka
- emeryt/ka, rencista/ka
- bezrobotny/a zarejestrowany/a
- niepracujący/a

Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

- pieniędzy nie wystarcza mi na bieżące potrzeby,
- radzę sobie, ale muszę bardzo ograniczać wydatki,
- radzę sobie, ale muszę rozważnie planować wydatki,
- nie mam problemów z pokryciem bieżących wydatków,
- moje dochody wystarczają mi na wszystko i mogę odłożyć/zainwestować.

Jak Pan(i) ocenia poszczególne aspekty życia w Zawierciu?:

	bardzo dobrze	raczej dobrze	średnio	raczej źle	źle	trudno powiedzieć
Bezpieczeństwo mieszkańców						
Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Zawierciu						
Dostęp do kultury i rozrywki						
Dostępność doradztwa prawnego						
Dostępność doradztwa psychologicznego						
Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi						
Imprezy cykliczne w Zawierciu						
Miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)						
Opieka przedszkolna						
Opieka zdrowotna						
Opieka żłobkowa						
Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.)						
Pomoc społeczna						
Szkolnictwo podstawowe						
Szkolnictwo ponadpodstawowe						
Udział mieszkańców w życiu publicznym Zawierciu						
Warunki mieszkaniowe						

□

Czy dostrzega Pan(i) w Zawierciu poniższe zjawiska?

	nie	tak, ale sporadycznie	tak, często
Bezdomność			
Alkoholizm			
Bezrobocie			
Bierność i niechęć osób starszych do aktywności			
Brak dbałości o wspólne dobro w przestrzeni			
Brak integracji z osobami z niepełnosprawnością			
Brak ofert pracy dla osób z niepełnosprawnością			
Brak oferty spędzenia czasu w mieście („puste ulice”)			
Brak wystarczającej oferty kształcenia zawodowego			
Chuligaństwo i akty wandalizmu			
Dopalacze			
Narkomania			
Niechęć do aktywności wolontariackiej			
Niewystarczająca liczba rodzin zastępczych			
Niezaradność w codziennym życiu			
Problemy migrantów (np. Ukraińców) w codziennym życiu			
Problemy rodzin wielodzietnych			
Problemy z adaptacją społeczną po wyjściu z uzależnienia			
Problemy z samotnym macierzyństwem/ojcostwem			
Przemoc w rodzinie			
Sieroctwo			
Trudności osób z niepełnosprawnością lub długotrwale chorych w codziennym funkcjonowaniu			
Trudności po opuszczeniu zakładu karnego			
Ubóstwo			
Ucieczka ludzi młodych z miasta			
Uzależnienia behawioralne (np. zakupoholizm, hazard, uzależnienie od smartfona, mediów społecznościowych)			
Wyizolowanie osób starszych			
Zakłócanie ciszy nocnej			
Zbyt mała oferta edukacji pozaszkolnej i nieformalnej (koła zainteresowań itp.)			

Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Zawierciu

	Zaznacz te, które uważasz za konieczne
Żadne	
Aktywizacja społeczna osób starszych	
Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością	
Oferta tanich mieszkań od miasta dla młodych	
Ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy	
Poprawa bezpieczeństwa poprzez usprawnienie działania policji i straży miejskiej	
Poprawa dostępności do lekarzy specjalistów (psycholog, psychiatra, geriatra, endokrynolog i in.)	
Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością lub starszych (mieszkania chronione, zniesienie barier architektonicznych)	
Przeciwdziałanie bezdomności – poszerzanie istniejącej oferty wsparcia	
Przeciwdziałanie tzw. emigracji zarobkowej	
Rozwijanie i promowanie wśród mieszkańców postaw wolontariackich	
Rozwijanie integracji i samopomocy sąsiedzkiej	
Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	
Rozwój usług społecznych (wspierających w codziennym życiu rodziny, seniorów, osoby z niepełnosprawnością)	
Wsparcie (lokalowe, prawne, księgowo itp.) zawierciańskich drobnych wytwórców i usługodawców	
Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców (doradztwo, szkolenia itp.)	
Wsparcie zawierciańskich drobnych wytwórców	
Wspieranie inicjatyw pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń)	
Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych /komunalnych	
Zwiększenie pomocy osobom najuboższym (finansowej i/lub rzeczowej)	
Zwiększenie wsparcia osób uzależnionych od alkoholu, substancji psychoaktywnych (narkotyków, dopalaczy), multimediów itp.	

Czy dostrzega Pan/i inne, niewymienione wyżej problemy społeczne?

.....

.....